
Смолянко Ю. М.

**ФОРМУВАННЯ
ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ
МАЙБУТНЬОГО ВИХОВАТЕЛЯ
ДОШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО
ЗАКЛАДУ**

Навчальний посібник
для студентів освітнього ступеня «магістр»
спеціальності 012 «Дошкільна освіта»

Чернігів
Видавництво «Десна Поліграф»
2016

УДК 378:373.2.091.12.011.3-051(075.8)

ББК Ч 489.518.1я73

С 51

Рецензенти: *Курлянд З. Н.* – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського;

Кошель А. П. – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри дошкільної та початкової освіти Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка.

Смолянко Ю. М.

С 51 **Формування професійної культури майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу :**
Навчальний посібник. – Чернігів : Десна Поліграф, 2016. – 152 с.

Науковий керівник – *Стрілець С. І.*, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної та початкової освіти Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка.

ISBN 978-617-7491-42-1

Навчальний посібник створено відповідно до програми навчального спецкурсу «Формування професійної культури майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу» для студентів денної та заочної форм навчання спеціальності 012 «Дошкільна освіта» освітнього ступеня «магістр».

Запропонований посібник сприятиме створенню умов для максимально ефективного особистісного розвитку студента у власному культурному соціумі на загальному й професійному рівнях та допоможе оволодінню фундаментальними знаннями.

Навчальний посібник може бути корисним у роботі студентам і викладачам вищих навчальних закладів, вихователям дошкільних навчальних закладів, вихователям-практикам та методистам.

УДК 378:373.2.091.12.011.3-051(075.8)

ББК Ч 489.518.1я73

ISBN 978-617-7491-42-1

© Смолянко Ю. М., 2016

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	5
ПЕРЕДМОВА.....	6
НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА СПЕЦКУРСУ "ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ВИХОВАТЕЛЯ ДОШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ"	9
Опис курсу _____	9
Зміст навчальної програми _____	12
Структура робочої програми навчального спеціального курсу _____	16
Інформаційний обсяг навчального спецкурсу _____	17
Структура залікового кредиту курсу _____	30
Система контролю та критерії оцінювання навчальної діяльності студентів _____	32
ЛІТЕРАТУРА ДО КУРСУ	34
НАВЧАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ.....	43
Теми лекційних занять _____	43
Теми практичних занять _____	50
Завдання для самостійної роботи студентів із навчального спеціального курсу _____	69

ДОДАТКИ	73
Додаток 1. ОПОРНА ЛЕКЦІЯ №1 _____	74
Додаток 2. ПЕДАГОГІЧНІ СИТУАЦІЇ В ДНЗ. ПРАКТИКУМ ____	87
Додаток 3-5. ЗРАЗКИ АНКЕТ _____	127
Додаток 6. РЕКОМЕНДАЦІЇ МАЙБУТНЬОМУ ВИХОВАТЕЛЮ ДНЗ ЩОДО УСПІШНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ _____	134
СЛОВНИК ТЕРМІНІВ	138

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ВНЗ - вищий навчальний заклад

ДНЗ - дошкільний навчальний заклад

ПК - професійна компетентність

МОН - Міністерство освіти і науки України

ОКХ - освітньо-кваліфікаційна характеристика

ОПП - освітньо-професійна програма

ECTS (European Community Course Credit Transfer System) -
Європейська кредитна система взаємовизнання

З.М. - змістовий модуль

Moodle (*Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment*) - модульне об'єктно-орієнтоване динамічне навчальне середовище

ПЕРЕДМОВА

У вихованні все повинно базуватися на особі вихователя, тому що виховна сила виливається тільки з живого джерела людської особистості.

К. Ушинський

Оновлення вищої освіти в Україні та процес її інтеграції в європейський освітній простір принципово змінює систему професійно-педагогічної підготовки фахівців дошкільної освіти. Вона вимагає істотного вдосконалення різних аспектів підготовки студентської молоді до майбутньої професійної діяльності, адже вихователь дошкільного навчального закладу – важлива постать, від якої залежить якість та динаміка гармонійного розвитку дітей, їх вихованість та рівень майбутньої освіченості.

Необхідність підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти та питання професійної культури актуалізовано у документах: законах України «Про освіту» (1991), «Про дошкільну освіту» (2001), «Про вищу освіту» (2014), Базовому компоненті дошкільної освіти (2012), у проекті Концепції розвитку освіти в Україні на період 2015-2025 років (2014). У цих законодавчо-правових документах окреслено нові завдання, пріоритети й напрями модернізації цілісної системи освіти. Серед них – підготовка фахівців нової формації – професіоналів, зорієнтованих на постійне професійне і культурне самовдосконалення.

Необхідною основою забезпечення високого рівня професіоналізму у професійній діяльності вважається культура педагога, що містить ґрунтовні знання, вміння, здібності та досвід за умов достатньо високого рівня сформованості професійної культури. Її відсутність або недостатня сформованість під час здійснення педагогічної діяльності призведе до негативних наслідків виконання професійних функцій.

Педагогічна професія висуває підвищені вимоги до особистісних і професійних якостей сучасного вихователя дошкільного навчального закладу. Сукупність цих вимог виражається в необхідності оволодіти фахівцем високою професійною культурою, вагомим чинником становлення особистості, вираженим у різних способах педагогічного спілкування, що передбачає засвоєння фахових знань, розвинену професійну культуру кожного педагога, чіткі світоглядні позиції, відповідну культуру мислення, ясне бачення ним актуальних проблем освіти, а також формування професійної компетентності, необхідної для участі в педагогічній діяльності, першою ланкою якої є дошкільна освіта.

Враховуючи інноваційні перетворення в освітньому просторі, проблема формування професійної культури майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу з метою самовдосконалення своєї особистості в інтелектуальній і професійній сферах вимагає більш широкого теоретичного дослідження та його практичного висвітлення.

Вихователь дошкільного навчального закладу має бути яскравою, неповторною особистістю, носієм загальнолюдських цінностей, глибоких знань, високої культури, мати прагнення до втілення в собі людського ідеалу. Адже він близький і яскравий зразок для наслідування, який спонукає своїх вихованців спостерігати за ним та рівнятися на нього.

Серед компонентів професійно-педагогічної культури слід виділити професійні вміння і культуру професійної

поведінки, сформованість яких забезпечує культуру зовнішнього вигляду педагога і культуру його мови, культуру рухів і культуру спілкування, емоційну культуру. Досягти високого рівня їх сформованості можливо на основі розвинутих умінь педагогічної техніки. Вона передбачає ряд умінь і особливостей поведінки педагога, що дозволяють йому сформуванню особистісну культуру, яка своєю чергою впливає на дитину та формує її як всебічно розвинену особистість [12].

Чільне місце для вирішення зазначеної проблеми в освітньому процесі ВНЗ відведено розробленому спецкурсу «Формування професійної культури майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу».

Навчальне забезпечення спецкурсу може бути використано студентами денної та заочної форм навчання спеціальності «Дошкільна освіта» для підготовки до лекційних (опорні лекції та лекції з пропусками, проблемні лекції тощо) й практичних занять, виконання самостійних робіт та створення навчальних проектів із досліджуваної проблеми.

Поряд із цим до посібника вміщено термінологічний словник, питання для самоперевірки та список використаних джерел. Матеріали, представлені в навчальному посібнику, сприяють ефективній підготовці до практичних занять і допомагають під час самостійного вивчення окремих тем, надають методичну допомогу в оволодінні механізмом професійної взаємодії.

Запропонований навчальний посібник відображає сучасний теоретичний і практичний рівні фахової підготовки студентів денної та заочної форм навчання за спеціальністю 012 «Дошкільна освіта» до формування у них професійної культури.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА СПЕЦКУРСУ

«ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ВИХОВАТЕЛЯ ДОШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ»

ОПИС КУРСУ

Програма вивчення спецкурсу «Формування професійної культури майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки освітнього ступеня «магістр» спеціальності 012 «Дошкільна освіта».

Предметом вивчення означеного спецкурсу є формування професійної культури у студента – майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу в умовах вищого навчального закладу.

Навчальний посібник розроблено у рамках експериментального дослідження, спрямованого на підвищення рівня сформованості професійної культури майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу, розвитку професійних вмінь, відповідного рівня культури поведінки та культури професійно-педагогічного спілкування.

Метою спецкурсу «Формування професійної культури майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу» є:

– формування у майбутніх фахівців систематизованих уявлень, теоретичних знань та практичних умінь, які б дозволили їм адекватно і ефективно використовувати отримані знання у майбутній професійній діяльності;

– сприяння оволодінню майбутніми вихователями ДНЗ професійно-педагогічною культурою, професійною та етичною відповідальністю, високим рівнем культури спілкування та підвищення загальної культури особистості.

Відповідно **основними завданнями вивчення спецкурсу** «Формування професійної культури майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу» є такі:

– професійна підготовка студентів до педагогічної діяльності у дошкільних навчальних закладах, що має характер управлінської, організаторської та освітньої діяльності фахівця;

– систематизація загальних та спеціальних знань студентів щодо майбутньої професійної діяльності;

– формування та підвищення рівня професійної та педагогічної культури майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу на рефлексивній основі, спонукання до самоаналізу своїх вчинків;

– сприяння зростанню професійної майстерності майбутніх вихователів ДНЗ;

– формування у студентів цілісної системи фахових знань, а також професійних умінь компетентної організації педагогічної взаємодії, спрямованої на розвиток особистості кожної дитини;

– формування професійного та наукового світогляду майбутніх фахівців, готовності до розв'язання професійних завдань та педагогічних ситуацій у ДНЗ;

– ознайомлення студентів з принципами, нормами, правилами професійно-педагогічної поведінки та їх засвоєння; визначення типових помилок педагогічної поведінки, пов'язаних із порушенням норм педагогічної моралі;

– виховування у студентів почуття патріотизму, пошани до педагогічної спадщини свого народу та ін., усвідомлення значимості педагогіки в розвитку суспільства, ролі обраної професії і власного професіоналізму у вихованні підростаючого покоління відповідно до сучасних вимог суспільства.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми під час вивчення означеного спецкурсу студенти повинні **знати**:

– сутність понять «культура», «професійна культура вихователя дошкільного навчального закладу», їхній зміст, функції та структуру;

– професійну етику фахівця дошкільної освіти та етичні принципи його професійній діяльності;

– можливості для формування професійної культури особистості;

– головні структурні компоненти, рівні та закономірності ефективності професійного спілкування;

– принципи мовленнєвого спілкування у професійній діяльності вихователя ДНЗ;

– основи культури професійно-педагогічної поведінки вихователя дошкільного навчального закладу;

студенти повинні вміти:

– аналізувати програмну і методичну літературу, передовий педагогічний досвід;

– формувати особисту професійну культуру й оточуючих; а також сприяти підвищенню її рівня;

– організовувати власну розумову діяльність;

– аналізувати педагогічні ситуації та явища, поведінку дітей і власні дії тощо.

Навчальний посібник містить робочу і навчальну програми, список використаних джерел, додатки (опорна лекція, перелік непередбачуваних педагогічних ситуацій, що можуть трапитися в ДНЗ, рекомендації майбутньому вихователю ДНЗ щодо успішної педагогічної діяльності), глосарій.

Концептуальними ідеями у розробці програми спецкурсу є такі підходи як: компетентнісний, особистісно-орієнтований, культурологічний, суб'єктивний, комплексний, діяльнісний та системний.

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ

Навчальним планом передбачено вивчення навчального спеціального курсу «Формування професійної культури майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу» для студентів 5 курсу денної та заочної форм навчання освітнього ступеня «магістр» у загальному обсязі – 90 годин (3 кредити за шкалою ECTS), з них 30 годин – аудиторні заняття, а 60 годин – самостійна робота.

Його опанування передбачає такі види діяльності: лекційні заняття, практичні заняття, самостійна робота та виконання індивідуального навчально-дослідного завдання. Форма підсумкового контролю успішності навчання – залік.

Розроблені та заплановані лекції у межах вивчення спецкурсу «Формування професійної культури майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу» мають свої особливості. Під час викладання лекцій відбувається засвоєння теоретичного матеріалу студентами у формі різних видів лекцій: опорної лекції, проблемної, лекції-презентації, лекції-бесіди, лекції-доведенні.

Практичні заняття зорієнтовані на закріплення вивченого теоретичного матеріалу, формування певних професійних умінь та навичок – методами мозкового штурму, бесіди, дискусії, спостереження, ділової гри, синектики, написання синквейнів, творчого пошуку стосовно виконання конкретного завдання (презентації, захист авторських проектів), моделювання ситуації професійної діяльності та їх розв’язання, що відбувається безпосередньо під керівництвом і контролем з боку викладача.

Кожний вид навчального заняття має елемент самостійної роботи, тому в навчальному процесі використовуються різні види самостійної роботи студентів. У цілому її можна розділити на дві форми: самостійна робота студентів стосовно підготовки до лекційних і практичних занять та самостійна робота студентів, передбачена навчальним планом.

Перша форма самостійної роботи реалізується на практиці у таких видах, як підготовка до наступної лекції, підготовка до практичних занять, самостійна робота студентів на практичному занятті. Друга форма самостійної роботи студентів характеризується вищим рівнем самостійної пізнавальної діяльності студентів. Самостійна робота з дисципліни спонукає студента до роботи з основною (базовою) та додатковою (допоміжною) літературою, з ресурсами мережі Інтернет для закріплення набутих і здобуття нових знань й умінь, а також виконання поставлених завдань.

Основною метою самостійної та індивідуальної роботи студентів є поглиблене всебічне самостійне оволодіння матеріалом навчальних тем, розвиток у них навичок роботи з друкованими та електронними джерелами, зокрема з основною та додатковою літературою. Самостійна робота призначена підвищувати рівень і якість знань, ефективно сприяти формуванню і розвитку професійних знань та навичок, оптимізувати розумову та творчу активність студента.

Зміст навчальної програми структуровано за такими модулями:

Модуль 1. Теоретичні основи проблеми формування професійної культури майбутнього вихователя ДНЗ у процесі фахової підготовки (26 год.);

Модуль 2. Педагогічні умови формування професійної культури майбутнього вихователя ДНЗ в освітньому процесі вишу (44 год.);

Модуль 3. Професійна культура майбутніх педагогів-вихователів в умовах сучасного суспільства (20 год.).

У результаті вивчення студентами – майбутніми вихователями дошкільних навчальних закладів – першого модуля стає можливим розуміння сутності феномена культури та професійної культури в цілому, її компонентів й різновидів та аналізу професійної культури вихователя на перетині двох загальних проблем: культури (зокрема, культури особистості) та змісту професійної діяльності фахівця дошкільної освіти.

Розгляд питань збагачують знання студентів про особливості застосування компетентнісного та

культурологічного підходів у здійсненні професійної діяльності; професійну компетентність вихователя дошкільного навчального закладу крізь призму потреб сучасної дитини дошкільного віку та особливостей розвитку особистісних й професійних якостей майбутнього вихователя.

Матеріал другого та третього модулів зосереджений на основних характеристиках та порадах студентам спеціальності «Дошкільна освіта» щодо формування професійної культури в умовах вищого навчального закладу та діагностики рівнів їх сформованості.

Крім того, йдеться про оволодіння студентами ґрунтовними знаннями про педагогічну етику та педагогічну техніку, особливості педагогічної моралі, моральних норм, що регулюють поведінку в процесі професійної діяльності, основи педагогічного етикету; розуміння майбутніми вихователями дошкільних навчальних закладів сутності педагогічного спілкування; набуття теоретичних знань, практичних вмінь, навичок з організації ділового спілкування, прийомів його оптимізації, стилів спілкування, методів, прийомів та засобів педагогічного впливу, взаємодії.

Увесь навчальний матеріал (конспекти лекцій та їх презентації, методичні вказівки для виконання практичних робіт, навчальний посібник, список рекомендованих джерел, фрагменти навчальних відеофільмів, перелік самостійної роботи студентів тощо) подається також за допомогою комп'ютерно-комунікаційних технологій, а саме дистанційної платформи MOODLE, що підтримує очну та заочну форми навчання. Користувачі системи Moodle (викладачі, студенти вищих навчальних закладів) отримують доступ до ресурсів за допомогою веб-браузера із різних місць, спираючись на мережу Internet (робочого місця, навчальної аудиторії, дому тощо). Програмний інтерфейс надає можливість роботи з системою користувачам різного освітнього рівня, різних фізичних можливостей.

Для того щоб попрацювати з будь-яким ресурсом, студенту достатньо зайти в систему Moodle під своїм логіном і паролем,

знайти потрібний навчальний курс, записатися на нього, відкрити (завантажити) необхідний ресурс.

Розроблення та впровадження в освітній процес вищого навчального закладу спецкурсу «Формування професійної культури майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу» вбачаємо логічним і ефективним кроком у процесі формування у майбутніх фахівців дошкільної освіти професійної культури. Його основна мета – культурний розвиток особистості, набуття досвіду культурної поведінки, високого рівня культури спілкування, а у разі потреби – надання студентові фахової допомоги і підтримки в культурній самоідентифікації та самореалізації творчого потенціалу.

Отже, ознайомлення майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів зі змістом запропонованого навчального спеціального курсу сприятиме становленню особистісних та професійних досягнень у напрямі підвищення рівня професійної культури, а також у напрямі підвищення ефективності професійної підготовки студентів у цілому.

Розроблений спецкурс «Формування професійної культури майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу» пов'язаний із такими навчальними дисциплінами, як: «Філософія», «Педагогіка», «Культурологія», «Психологія», «Дошкільна педагогіка», «Логіка», «Актуальні проблеми дошкільної освіти», «Педагогічна творчість», «Педагогічна етика».

Назва спецкурсу «Формування професійної культури майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу».

Факультет: початкового навчання

Кафедра дошкільної та початкової освіти

ECTS: 3 кредити

Рівень: магістр.

СТРУКТУРА РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОГО СПЕЦІАЛЬНОГО КУРСУ

Опис предмета навчального курсу

Предмет: Формування професійної культури майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу

Структура курсу	Галузь знань, напрям підготовки, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчального курсу	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів ECTS – 3	Галузь знань: 01 Освіта	Варіативна (за вибором)	
Модулів – 3	Спеціальність: 012 Дошкільна освіта	Рік підготовки	
Змістових модулів – 3		5-й	5-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання (на основі дисертаційного дослідження)		Семестр	
Загальна кількість годин – 90		1-й	1-й
		Лекції	
		16 год.	4 год.
Тижневих годин для денної форми навчання: 2 аудиторних – 1 самостійної роботи студента – 2	Освітній рівень: магістр	Практичні, семінарські	
		14 год.	6 год.
		Самостійна робота	
		60 год.	80 год.
			Вид контролю: залік

**ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ
НАВЧАЛЬНОГО СПЕЦКУРСУ
«ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ
МАЙБУТНЬОГО ВИХОВАТЕЛЯ ДОШКІЛЬНОГО
НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ»**

МОДУЛЬ І

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.

**Теоретичні основи проблеми формування
професійної культури майбутнього вихователя ДНЗ
у процесі фахової підготовки**

**Тема 1. Культурна парадигма вищої освіти
в контексті Болонського процесу.
Професійна культура особистості:
особливості та специфіка її прояву
у фахівця**

Інтеграція в європейське й світове співтовариство. Новий етап розвитку системи вищої освіти. Болонський процес і модернізація системи вищої освіти в Україні. Педагогічні парадигми вищої освіти (компетентнісна та гуманістично-культурологічна). Основні парадигми університетської освіти. Сутність культурної парадигми вищої освіти. Культурологічна педагогічна парадигма як методологічна основа сучасної освіти.

Необхідність підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти та питання професійної культури актуалізовано у документах: законах України «Про освіту» (1991), «Про дошкільну освіту» (2001), «Про вищу освіту» (2014), Базовому компоненті дошкільної освіти (2012), у проекті Концепції розвитку освіти в Україні на період 2015-2025 років (2014).

У цих законодавчо-правових документах окреслено нові завдання, пріоритети й напрями модернізації цілісної системи освіти. Серед них – підготовка фахівців нової формації – професіоналів, зорієнтованих на постійне професійне і культурне самовдосконалення.

Історія становлення й розвитку культурологічної думки та сучасні культурологічні теорії. Пояснення сутності терміну «культурологія». Поняття культури та основні підходи до її визначення. Філософський погляд на культуру. Багатовимірність поняття культури. Основні складові (елементи) культури. Концепції походження та функціонування культури. Основні методологічні підходи до вивчення культури. Динамічний рівень культури і суспільства. Гуманістичний зміст української культури другої половини ХХ – початку ХХІ ст. Закономірності культурного життя суспільства.

Сфери прояву людської культури. Структурні елементи та форми культури. Функції культури. Особистість у межах культури. Особистість як об'єкт і суб'єкт культури. Культура особистості як система. Вплив культури на людину. Освіта і культура. Роль і місце культури у професійній діяльності людини. Характеристики явища культури на підставі аналізу наукових праць учених (Ю. Давидов, П. Гуревич, В. Журавський, І. Зязюн, В. Межуєв, О. Рудницька та ін.). Наукові дослідники стосовно проблеми людини і культури (В. Біблер, М. Каган та ін.), питання розвитку особистості в професійній діяльності (Б. Ананьєв, О. Дашкевич, А. Леонтьєв) та взаємини особистості і її культури (І. Бех, О. Газман, В. Сластьонін, Л. Коган та ін.).

Сутність понять «педагог», «вихователь дошкільного навчального закладу», «фахівець дошкільної освіти». Зміст та значення професійної культури майбутніх вихователів у системі вищої освіти. Формування культурної особистості – основне завдання сучасної вищої освіти.

Сутність феномена «професійна культура», «педагогічна культура», «професіоналізм». Основні погляди сучасних дослідників щодо особливостей формування професійної та педагогічної культури (Є. Бондаревської, О. Гармаша, В. Гриньової, І. Зязюна, І. Ісаєва, А. Маркова, В. Сластьоніна та

ін.). Проблему вдосконалення змісту підготовки фахівців дошкільної освіти в умовах неперервної освіти, зокрема різних аспектів фахового становлення майбутнього вихователя (Л. Артемова, Г. Беленька, А. Богуш, Н. Гавриш, Н. Денисенко, Л. Загородня, Є. Карпова, Н. Лисенко, М. Машовець, Т. Поніманська, Г. Сухорукова, С. Тітаренко та ін.). Загальні основи розвитку професійно-педагогічної діяльності вихователя дошкільного навчального закладу (О. Богініч, І. Дичківська, Т. Книш, О. Кононко, К. Крутій, Є. Панько, Т. Танько та ін.).

Різним аспектам професійної підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів присвячено праці низки науковців: Г. Беленької (формування професійної компетентності), А. Богуш (мовленнєвий розвиток дітей дошкільного віку), Л. Загородньої (формування основ педагогічної техніки), А. Залізник (підготовка до роботи з батьками з морального виховання дітей старшого дошкільного віку), Т. Кулакової (комунікація в професійній діяльності), І. Слепцової (формування готовності до взаємодії з дітьми дошкільного віку) та інших.

Професійна культура особистості. Сутність професійної культури та основні культурологічні парадигми. Актуальність проблеми формування професійної культури в науковій літературі: суспільний та особистісний аспекти. Наукові підходи до пояснення сутності феномена «професійна культура»: багатоаспектність означеного поняття. Професійна культура особистості як складова загальносуспільної культури. Досвід професійної діяльності особистості як складова її культури.

Професійний розвиток як фактор формування особистості фахівця. Основні етапи професійного розвитку і формування особистості у професійній діяльності. Огляд теорій професійного розвитку особистості (Б. Ананьєва, Є. Рибалко, Г. Костюк, С. Максименко, Ю. Трофімов, М. Корольчук та ін.); наукові джерела щодо характеристики професійної діяльності (С. Батишев, Е. Голубєва, Є. Климов, А. Маркова, М. Сергєєва, В. Шадриков). Професійний та культурний аспекти у формуванні особистості фахівця.

Сутність феномена «професійна культура вихователя ДНЗ». Аналіз професійної культури вихователя на перетині двох загальних проблем: культури (зокрема культури особистості) та змісту професійно-педагогічної діяльності фахівця дошкільної освіти. Професійно-педагогічна культура вихователя ДНЗ як інтегрований результат особистісного розвитку (сформованість загальної ерудиції, розумових і творчих потенціалів) та практичного оволодіння професією. Педагогічна культура і її складові.

Тлумачення понять «професія», «професіоналізація» та «професійне становлення». Професіонал як психологічно-педагогічна зріла особистість, яка володіє основними нормами професії. Професіоналізм: етичний аспект.

Тема 2. Професійно-кваліфікаційні характеристики педагогічних працівників дошкільних навчальних закладів

Професійна діяльність і особистість педагога-вихователя. Загальна характеристика професійної діяльності вихователя дошкільного навчального закладу. Загальні основи педагогічної професії. Сутність та функції педагогічної діяльності.

Кваліфікація як здатність педагога виконувати освітні завдання та обов'язки професійно-педагогічної роботи. Освітньо-кваліфікаційні рівні вищої освіти в Україні (згідно з відповідними освітньо-професійними, освітньо-науковими, науковими програмами): молодший бакалавр, бакалавр, магістр та наукові ступені: кандидат наук, доктор наук.

Професійно-кваліфікаційні вимоги до професії педагогічних працівників дошкільних навчальних закладів (*наказ МОН № 665 від 01.06.2013 року «Про затвердження кваліфікаційних характеристик професій (посад) педагогічних та науково-педагогічних працівників навчальних закладів»*). Основні виробничі функції та завдання.

Освітньо-кваліфікаційна характеристика (ОКХ) спеціаліста спеціальності 012 «Дошкільна освіта» як нормативний документ,

що встановлює нормативну і вибіркові частини змісту навчання в навчальних планах, їх інформаційний обсяг та рівень засвоєння в процесі підготовки відповідно до вимог ОКХ; рекомендований перелік навчальних дисциплін підготовки спеціалістів зі спеціальності «Дошкільна освіта»; форми державної атестації; нормативний термін навчання.

Освітньо-професійна програма (ОПП) як нормативний документ, у якому визначається нормативний зміст навчання, встановлюються вимоги до змісту, обсягу та рівня освітньої та професійної підготовки спеціаліста зі спеціальності «Дошкільна освіта».

Державні стандарти освіти, що затверджуються Кабінетом Міністрів України і підлягають перегляду та перезатвердженню не рідше ніж 1 раз на 10 років. Національний класифікатор України «Класифікатор професій» ДК 003:2010 (чинний від 26.10.2010 р.).

Тема 3. Компоненти, критерії та рівні формування професійної культури майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів

Структура професійної культури вихователя ДНЗ. Формування педагогічної культури як однієї зі складових професіоналізму педагога. Теоретичні основи розвитку професійно-педагогічної культури майбутнього вихователя ДНЗ. Основні чинники, шляхи формування та розвитку культури (професійної та педагогічної) особистості. Основи розвитку творчого професійно-педагогічного мислення вихователя дошкільного навчального закладу.

Компоненти професійної культури майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу. Критерії і показники стану сформованості професійної культури майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу: когнітивний (рівень загальної та спеціальної обізнаності); професійно-дієвий (ступінь професійної майстерності майбутнього вихователя ДНЗ),

основними показниками якого є професійні уміння та професійні здібності.

Рівні сформованості професійної культури вихователя ДНЗ: високий, середній та низький. Характеристика зазначених рівнів сформованості професійної культури вихователя ДНЗ. Методи визначення рівнів сформованості професійної культури сучасного вихователя дошкільного навчального закладу.

МОДУЛЬ II

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Педагогічні умови формування професійної культури майбутнього вихователя ДНЗ у освітньому процесі вишу

Тема 4. Формування педагогічної техніки як компонента педагогічної культури сучасного фахівця дошкільної освіти. Психотехніка у професійній діяльності вихователя ДНЗ

Педагогічна техніка як необхідний компонент професійної культури педагога-вихователя. Сутність поняття «педагогічні уміння», «техніка», «педагогічна техніка вихователя ДНЗ» (за визначенням Л. Загородньої, Л. Спіріна). Педагогічна техніка як організація поведінки вихователя ДНЗ. Визначення педагогічної техніки майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу: структура та особливості. Три групи умінь педагогічної техніки: уміння самопрезентації педагога; уміння вихователя взаємодіяти з вихованцями, їх батьками та колегами; уміння самовдосконалювати педагогічну техніку.

Уміння самопрезентації педагога:

– створювати естетично-виразний і привабливий зовнішній вигляд (постава, одяг, взуття, зачіска, макіяж, парфуми);

– психотехніки (аналіз і управління психофізичним станом свого організму через рефлексію; розуміння психічного стану вихованців завдяки соціальній перцепції та емпатійності; уміння адекватно виявляти свої почуття; логічна послідовність виконання дій тощо);

– вербальної взаємодії, до якої відноситься техніка мовлення (дикція, голос, дихання, темпоритм) та володіння комунікативними якостями – правильність, точність, доцільність, виразність та ін.;

– невербальної взаємодії – міміка, жестика, пантоміміка, такесика, візуальний контакт.

Уміння вихователя взаємодіяти з вихованцями, їх батьками та колегами:

– психолого-педагогічні, а саме: аналітичні, конструктивні, проєктивні, організаційні та комунікативні;

– спеціальні (малювання, співи);

– фахово-методичні (уміння навчати ліпленню, малюванню, організація різних видів діяльності у дошкільному навчальному закладі);

– творчі (основи генерування нестандартних ідей, організація творчої діяльності вихованців тощо).

Уміння майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу вдосконалювати власну педагогічну техніку:

– аналітичні – уміння аналізувати та оцінювати рівень сформованості своєї педагогічної техніки та ін.;

– гностичні – уміння здійснювати цілеспрямований пошук необхідної інформації щодо поновлення знань про певне уміння;

– проєктивно-конструктивні – уміння ставити мету, розробка плану вдосконалення педагогічних умінь та ін.;

– спонукально-організаційні – уміння організації створення програми чи плану вдосконалення своїх умінь, мобілізуючи при цьому свою увагу та волю.

Педагогічна техніка як складова професійної культури вихователя дошкільного навчального закладу. Внутрішня техніка: формування вмінь психотехніки, розвиток уяви, управління емоційним станом, контроль фізичного стану організму, виховання оптимізму і впевненості. Зовнішня техніка

як культура професійно-педагогічного спілкування. Невербальні і вербальні засоби зовнішньої техніки. Кінесика, жестика, міміка, пантоміміка, праксеміка, такесика. Педагогічний вплив (прийоми і ключові операції).

Психотехніка як важлива складова педагогічної техніки педагога-вихователя. Основні складові психотехніки вихователя дошкільного навчального закладу. Негативні емоції та нервова напруга. Методи психофізичної саморегуляції: музикотерапія, аутогенне тренування, бібліотерапія, сміхотерапія та ін. Уміння визначати логічну послідовність дій та вибирати темп своєї діяльності як складова психотехніки педагога.

Культура мови і техніка мовлення як основні професійні інструменти у педагогічній діяльності вихователя ДНЗ. Голос та сила голосу – мелодика, гнучкість, помітність, діапазон, тембр, дикція, темпоритм. Комунікативні якості мовлення (виразність, правильність, точність, стислість, ясність, пестливість, доцільність) – це визначення подано за Г. Сагачем. Архітектоніка аксіальної і ретиальної мовної комунікації.

Тема 5. Педагогічна майстерність як основний компонент професійної культури майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу

Поняття «майстер», «педагогічна майстерність». Варіативність поглядів на проблему педагогічної майстерності у дослідженнях науковців (Ш. Амонашвілі, І. Зязюн, Н. Кузьміна, М. Кухарев, Д. Ніколенко та ін.).

Компоненти педагогічної майстерності:

- гуманістична спрямованість вихователя дошкільного навчального закладу;
- професійна компетентність;
- педагогічні здібності (гностичні, комунікативні, організаційні та ін.);
- педагогічна техніка (професійні уміння вихователя).

Структура педагогічної майстерності вихователя дошкільного навчального закладу. Педагогічні здібності педагога (за М. Левітовою, Н. Кузьміною (загальні та спеціальні та ін.)).

Специфіка педагогічної діяльності вихователя ДНЗ. Рівні та структура педагогічної майстерності вихователя. Педагогічна майстерність майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу як один із вищих рівнів його професійної діяльності.

Тема 6. Вирішення педагогічних ситуацій та розв'язання педагогічних задач у професійній діяльності майбутнього вихователя ДНЗ

Сутність понять «ситуація», «задача», «педагогічна ситуація», «професійна діяльність», «педагогічна задача» та «розв'язання педагогічних задач». Педагогічна ситуація і педагогічна задача, їх місце в навчально-виховному процесі дошкільного навчального закладу. Педагогічні ситуації та педагогічні задачі в діяльності вихователя дошкільного навчального закладу. Педагогічна дія, педагогічна ситуація та педагогічна задача.

Проблеми розв'язання педагогічних задач відображено в працях таких учених: Ю. Бабанський, З. Васильєва, С. Гончаренко, О. Леонт'єв, І. Лернер, Л. Мільто, Л. Новікова, С. Рубінштейн, Л. Спірін, Л. Фрідман, Н. Щуркова та ін. Педагогічна майстерність педагога-вихователя як умова успішного вирішення педагогічних ситуацій та розв'язання педагогічних задач. Аналіз педагогічних ситуацій у науковій літературі. Схема аналізу педагогічних ситуацій (за Л. Спіріним). Педагогічна задача як засіб формування професійних умінь майбутнього вихователя ДНЗ. Етапи розв'язання педагогічних задач. Теорія та технологія розв'язання педагогічних задач.

Класифікація педагогічних задач. Л. Спірін як один із перших науковців в історії педагогіки, який спробував класифікувати педагогічні ситуації й педагогічні задачі. Педагогічні задачі за основними аспектами організації

навчальної діяльності (за Ю. Кулюткіним). Комунікативні задачі (за дослідженнями В. Кан-Калика). Структура розв'язання педагогічних задач. Етапи розв'язання педагогічних задач.

Педагогічне мислення як інструмент творчого розв'язання педагогічних задач. Педагогічні уміння вихователя як основа технології розв'язання педагогічних задач.

МОДУЛЬ III

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3.

Професійна культура майбутніх педагогів-вихователів в умовах сучасного суспільства

Тема 7. Культура професійно-педагогічного спілкування майбутнього вихователя ДНЗ. Стили ставлення вихователя до вихованців

Майстерність педагогічного спілкування вихователя дошкільного навчального закладу. Поняття професійно-педагогічного спілкування, його особливості, функції та види. Педагогічне спілкування як професійно-етичний феномен. Педагогічне спілкування, за І. Зязюном (професіональне та непрофесіональне педагогічне спілкування).

Функції педагогічного спілкування: інформаційна, пізнавальна, організація діяльності, обмін ролями, співпереживання, самоствердження, інтегративно-компенсаторна. Структура педагогічного спілкування. Етапи комунікації (за В. Кан-Каликом). Професійно-педагогічне спілкування як суб'єкт-суб'єктна взаємодія. Стили педагогічного спілкування майбутнього вихователя ДНЗ (за В. Кан-Каликом). Культура спілкування. Педагогічний такт і толерантність вихователя. Умови ефективного педагогічного спілкування. Техніка спілкування. Майстерність педагогічного спілкування.

Стилі ставлення педагога-вихователя до вихованців у процесі професійної діяльності ДНЗ. Стилі ставлення вихователя до дітей дошкільного віку у дослідженнях психологів Я. Коломинського та Є. Панько: позитивно-стійке, позитивно-пасивне, нестійке, відкрито-негативне та пасивно-негативне ставлення. Характеристика стилів ставлення вихователя.

Комунікативна культура майбутнього вихователя ДНЗ. Компоненти розвитку комунікативної культури майбутніх фахівців дошкільної освіти: мовна свідомість, мовна особистість, мовленнєва компетенція. У сучасних дослідженнях до складу культури мовлення вчені відносять: духовність, інтелігентність, гармонійне узгодження найкращих людських якостей, моральну культуру, освіченість, сукупність знань, професійних навичок та умінь.

Риторична культура майбутнього вихователя ДНЗ. Проблема риторичної культури вихователя, її актуальність. Витоки та визначення риторики. Поняття класичної риторики (логос, етос, пафос, топос). Розділи риторики: інвенція, диспозиція, елокуція, елоквенція, меморія, акція – риторичний канон. Закони риторики (за Г. Сагачем): концептуальний; закон моделювання аудиторії; стратегічний закон; мовленнєвий, закон ефективної комунікації, системно-аналітичний закон.

Тема 8. Особливості застосування компетентнісного підходу у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти

Проблема компетентнісного підходу в сучасній освіті України. Компетентнісний підхід у сучасній освітній парадигмі: світовий досвід та перспективи. Етапи процесу становлення компетентнісного підходу. Компетентність (-ності) і компетенція (ї), їх загальна характеристика. Основні складові поняття компетенції: знання, уміння, ставлення. Порівняльний аналіз понять «компетентність» і «компетенція»: їх класифікація. Ієрархічна структура компетентностей у сучасній освіті. Типи компетенцій: професіональні, мобільні, ключові, фахові (загальні

та спеціальні). Види ключових компетенцій (за І. Зимньою та А. Хуторським). Міжнародні стандарти компетентностей.

Компетентність як визначальний показник професійної культури майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу. Професійна компетентність: сутність, структура, генеза досліджень. Особливості застосування компетентнісного підходу в підготовці сучасних фахівців. Погляди І. Зимньої, Н. Кузьміної, О. Овчарук, О. Пометун, О. Савченко, А. Хуторського та ін. на проблему впровадження компетентнісного підходу та компетентності в освіті.

Професійно-педагогічна компетентність вихователя дошкільного навчального закладу крізь призму потреб сучасної дитини дошкільного віку. Професійна культура як складова професійної компетентності майбутнього вихователя ДНЗ. Характеристика рівнів професійної компетентності вихователів дошкільних навчальних закладів.

Набуття та формування фахових компетенцій майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу у процесі професійної підготовки. Характеристика фахових компетенцій майбутнього вихователя ДНЗ. Професійні компетенції вихователя ДНЗ (ключові, загально-професійні, спеціально-професійні, спеціально-галузеві). Компетенція професійно-педагогічної діяльності майбутнього вихователя ДНЗ напряму «Дошкільна освіта».

Професійно-комунікативна компетентність майбутнього вихователя ДНЗ. Особливості розвитку професійних якостей майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу.

Професійна мобільність як актуальна складова фундаментальної підготовки компетентного фахівця до професійної діяльності.

Тема 9. Основи педагогічних знань професійної етики майбутнього вихователя у професійній діяльності ДНЗ

Сутність та сучасні тенденції розвитку професійної етики. Професійна етика та мораль. Етика як філософське вчення про мораль, її сутність, умови розвитку та роль у сучасному суспільстві.

Моральна культура як результат засвоєння професіоналом морального досвіду (системи переконань, ставлень, мотивів дій і відповідних моральних почуттів та стійких форм поведінки), сформованого суспільством. Професійна етика вихователя як галузь етичного знання, яка відбиває рівень морального ставлення фахівця дошкільної освіти до виконання своїх професійних обов'язків і поведінки у своїй професійній діяльності та житті.

Моральність, відповідальність і культура роботи, поведінки і спілкування як передумова успішної діяльності, кар'єрного росту вихователя дошкільного навчального закладу. Моральні принципи і норми поведінки як критерій професійної етики вихователя.

СТРУКТУРА ЗАЛІКОВОГО КРЕДИТУ КУРСУ

Змістові модулі і теми	Кількість годин, відведених на:			
	лекції	практ.	самост. робота	індивід. робота
Модуль I.				
Теоретичні основи проблеми формування професійної культури майбутнього вихователя ДНЗ у процесі фахової підготовки				
Тема 1. Культурна парадигма вищої освіти в контексті Болонського процесу. Професійна культура особистості: особливості та специфіка її прояву у фахівця	2	2	4	2
Тема 2. Професійно-кваліфікаційні характеристики педагогічних працівників дошкільних навчальних закладів	2	2	4	-
Тема 3. Компоненти, критерії та рівні формування професійної культури майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів	2	-	4	2
Всього (З.М.1) – 26 год.	6	4	12	4
Форми модульного контролю: конспект опорних лекцій, співбесіда за текстами опрацьованих робіт, усна відповідь, анкетування, індивідуальні навчально-дослідні завдання				
Модуль II.				
Педагогічні умови формування професійної культури майбутнього вихователя ДНЗ у освітньому процесі вишу				
Тема 4. Формування педагогічної техніки як компонента педагогічної культури сучасного фахівця дошкільної освіти. Психотехніка у професійній діяльності вихователя ДНЗ	2	2	4	2
Тема 5. Педагогічна майстерність як основний компонент професійної культури майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу	-	-	6	-

Змістові модулі і теми	Кількість годин, відведених на:			
	лекції	практ.	самост. робота	індивід. робота
Тема 6. Педагогічні ситуації та педагогічні задачі у професійній діяльності майбутнього вихователя ДНЗ	2	4	6	4
Тема 7. Формування культури професійно-педагогічного спілкування майбутнього вихователя ДНЗ. Стилi ставлення вихователя до вихованців	2	2	4	4
Всього (З.М.2) – 44 год.	6	8	20	10
Форми модульного контролю: співбесіда за текстами опрацьованих робіт, усні відповіді, опитування, індивідуальні навчально-дослідні завдання, контрольна робота				
Модуль III.				
Професійна культура майбутніх педагогів-вихователів крізь призми потреб сучасного суспільства				
Тема 8. Особливості застосування компетентнісного підходу у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти.	2	-	4	-
Тема 9. Культура мовленнєвої діяльності майбутнього вихователя ДНЗ	-	2	2	2
Тема 10. Основи педагогічних знань професійної етики майбутнього вихователя у професійній діяльності ДНЗ	2	-	4	2
Всього (З.М.3) – 20 год.	4	2	10	4
Форми модульного контролю: усні відповіді, опитування, підсумкова контрольна робота, оцінка за виконані індивідуальні навчально-дослідні завдання, створення навчального проекту, залік				
Загальна кількість годин – 90	16	14	42	18

СИСТЕМА КОНТРОЛЮ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ

Відповідно до кредитно-модульної системи організації навчального процесу увесь навчальний матеріал було розподілено на логічно завершені модулі.

У межах вивчення кожного окремого модуля студент виконує різні види навчальної роботи, що підлягають оцінюванню, а саме:

- робота на практичних та лекційних заняттях, їх підготовка та відповіді;
- аналіз, узагальнення, систематизація та творча інтерпретація теоретичного матеріалу із означеного курсу;
- підготовка проблемних запитань;
- доповнення;
- виконання самостійних робіт та індивідуальних завдань;
- опрацювання наукової літератури та її систематичне опрацювання;
- вирішення непередбачуваних педагогічних ситуацій та розв’язування педагогічних задач, які трапляються у ДНЗ;
- підготовка творчих проєктів та їх презентація тощо.

Засоби діагностики успішності та якості навчання: тестування, анкетування, усне і письмове опитування, створення презентацій, аналіз непередбачуваних педагогічних ситуацій, що можуть трапитися у ДНЗ, написання творів-роздумів, підготовка та захист проєкту, складання заліку.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	Зараховано
83-89	B	
75-82	C	
68-74	D	
60-67	E	
35-59	FX	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням курсу

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота					Сума					
Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2			Змістовий модуль 3				Залік (творчий проект)	
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	10	10
10	5	5	10	10	10	10	10	10	100	

T1, T9 – теми змістових модулів.

Методи забезпечення:

- нормативні документи;
- підручники, зазначені у списку літератури;
- ілюстративні матеріали, структурно-логічні схеми та інший роздатковий матеріал.

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА НАВЧАЛЬНОГО СПЕЦКУРСУ

1. Актуальні проблеми дошкільного виховання [Текст]: міжвуз. зб. наук. праць / АПН України, Рівненський держ. педагогічний ін-т; ред. А. М. Богуш, Т. І. Поніманська. – Рівне : [б.в.], 1997. – 176 с.
2. Базовий компонент дошкільної освіти. Науковий керівник: А. М. Богуш, дійсний член НАПН України, професор, доктор пед. наук; авт. кол-в: Богуш А. М., Беленька Г. В., Богініч О. Л., та ін. – К. : Видавництво, 2012. – 26 с.
3. Берестенко О. Г. Культура професійного спілкування : навч.-метод. посіб. для студ. ден. та заоч. форм навчання всіх спец. гуманіт. профілю / О. Г. Берестенко; Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». – Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. – 299 с.
4. Беленька Г. В. Вихователь дітей дошкільного віку: становлення фахівця в умовах навч. [Текст]: монографія / Г. В. Беленька. – К. : Світоч, 2006. – 304 с.
5. Богуш А. М. Лінгводидактичні засади мовленнєвого спілкування: [монографія] / [авт.: А. М. Богуш, О. І. Кисельова, Р. Ю. Мартинова та ін.; за заг. ред. А. М. Богуш]; Півд. наук. центр АПН України. – Одеса : ПНЦ АПН України, 2006. – 306 с.
6. Бужина І. В. Розвиток педагогічного творчого потенціалу студентів у процесі розв'язання ними комунікативних завдань// Збірник наукових праць «Людинознавчі студії», Дрогобич, ДДПУ ім. Івана Франка, 2014. – С. 22-31.
7. Бутенко Н. Ю. Комунікативна майстерність викладача: навч. посіб. / Н. Ю. Бутенко. – К. : КНЕУ, 2005. – 336 с.
8. Викладач вищого навчального закладу: культура, діяльність, професіоналізм / За ред. В. М. Гриньової. – Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2010. – 150 с.

9. Власова О. І. Педагогічна психологія: Навч. посіб. / О. І. Власова. – К. : Либідь, 2005. – 400 с.
10. Волкова Н. П. Професійно-педагогічна комунікація: навчальний посібник / Н. П. Волкова. – К. : ВЦ «Академія», 2006. – 256 с.
11. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник. Видання друге, доповнене й виправлене / С. У. Гончаренко. – Рівне: Волинські обереги, 2011. – 552 с.
12. Гриньова В. М. Формування педагогічної культури майбутнього вчителя (теоретичний та методичний аспект): монографія / В. М. Гриньова. – Харків : Основа, 1998. – 300 с.
13. Гузій Н. В. Педагогічний професіоналізм: історико-методологічні та теоретичні аспекти: Монографія / Н. В. Гузій. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2004. – 243 с.
14. Дошкільна освіта: слов.-довід. / упоряд. К. Л. Крутій, О. О. Фунтікова. – Запоріжжя: ЛПКС, 2010. – 324 с.
15. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В. Г. Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
16. Жигір В.І., Чернега О. А. Професійна педагогіка: навчальний посібник / В. І. Жигір, О. А. Чернега; за ред. М. В. Вачевського. – К. : Кондор-Видавництво, 2012. – 336 с.
17. Загородня Л. П. Педагогічна майстерність вихователя дошкільного навчального закладу: навчальний посібник / Л. П. Загородня, С. А. Титаренко. – 2-ге вид. – Суми : Університетська книга, 2010. – 319 с.
18. Закон України «Про вищу освіту» [Електрон. ресурс]. – 2014. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2984-14>.
19. Закон України «Про дошкільну освіту» [Електрон. ресурс]. – 2001. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2628-14>.
20. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи [Текст]: бібліотека з освітньої політики / авткол.: Н. М. Бібік [та ін.]. – К.: К.І.С., 2004. – 112 с.
21. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О. В. Овчарук. – К. : «К.І.С.», 2004. – С. 90.

22. Корінний Микола Миколайович. Короткий енциклопедичний словник з культури [Текст] / [М. М. Корінний, В. Ф. Шевченко; відп. ред. Шевченко В. Ф.]. – К. : Україна, 2012. – 383 с.
23. Кошель А. П. Формування культури здоров'я майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів. Навчально-методичний посібник / А. П. Кошель. – Чернігів : ФОП Ремізова, 2013. – 32 с.
24. Кремень В. Г. Вища освіта і наука України і Болонський процес: [Навчальний посібник] / В. Г. Кремень. – Тернопіль: Навчальна книга-Богдан, 2004. – 384 с.
25. Крылова Н. Б. Формирование культуры будущего специалиста / Наталья Борисовна Крылова. – М. : Высшая школа, 1990. – 142 с.
26. Культура фахового мовлення [Текст]: навч. посібник для студ. вищих навч. закл. / Н. Д. Бабич [та ін.]; ред. Н. Д. Бабич. – 2 вид. – Чернівці: Книги – ХХІ, 2006. – 496 с.
27. Луговий В. І. Європейська концепція компетентнісного підходу у вищій школі та проблеми її реалізації в Україні / В. І. Луговий // Педагогіка і психологія. – 2009. – №2. – С. 13-25.
28. Мільто Л. О. Теорія і технологія розв'язання педагогічних задач : навч. посіб. / Л. О. Мільто. – Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2013. – 156 с.
29. Могильний А. П. Культура і особистість / А. П. Могильний. – К.: Вища школа, 2002. – 303 с.
30. Наказ Міністерства освіти і науки України від 1 червня 2013 року № 665 «Про затвердження кваліфікаційних характеристик професій (посад) педагогічних та науково-педагогічних працівників навчальних закладів» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://osvita.ua/legislation/other/37302/>
31. Ничкало Н. Г. На меридіанах дитинства. Деякі питання виховної роботи з дітьми та підлітками в зарубіжних країнах [Текст] / Н. Г. Ничкало. – К.: Молодь, 1976. – 223 с.
32. Носко М. О. Вплив занять фізичною культурою на розвиток дітей дошкільного віку // Педагогіка, психологія та медико-

- біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: Зб. Наук. Пр. під ред. Єрмакова С.С. – Харків : ХХПІ, 2004.– № 2. – С.67-75.
33. Опалюк О. М. Культура спілкування. Психологічні основи професійного спілкування: Навч.-метод. посіб. / О. М. Опалюк, Ю. В. Сербалюк; Кам'янець – Подільський держ. ун-т. – Кам'янець-Подільський : МЕДОБОРИ, 2004. – 192 с.
34. Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / В. Л. Ортинський. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 472 с.
35. Осічнюк Ю. В. Культура: сутність і структура [Текст]: монографія / Осічнюк Ю. В., Зубов В. С., Зубова Н. В.; Нац. акад. упр. – К.: [б. в.], 2011. – 136 с.
36. Основи педагогічної творчості та майстерності: курс лекцій. [навч. посібн.] / авт. колектив : В. М. Горєєва, Н. В. Гузій, Л. О. Мільто та ін. – Суми: ПВП «Еллада S», 2009. – 255 с.
37. Педагогіка вищої школи [Текст]: навч. посіб. / І. О. Бартенєва, І. М. Богданова, І. В. Бужина, Н. І. Дідусь, Н. С. Дмитрієва; Південноукраїнський держ. педагогічний ун-т ім. К. Д. Ушинського. – Одеса: ПДПУ ім. К. Д. Ушинського, 2002. – 344 с.
38. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / З. Н. Курлянд [та ін.]; ред. З. Н. Курлянд. – 3-є вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2007. – 495 с.
39. Педагогічна культура / За ред. Л. С. Нечипоренко. – Харків: ХДУ, 1993. – 147 с.
40. Педагогічна майстерність [Текст]: підручник для студ. вищих пед. навч. закл. / І. А. Зязюн [та ін.]; ред. І. А. Зязюн. – 2. вид., доп. і перероб. – К: Вища школа, 2004. – 422 с.
41. Педагогічна майстерність: підручник / [І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін.]; за ред. І. А. Зязюна. – 3-тє вид., допов. і переробл. – К. : Богданова А. М., 2008. – 376 с.
42. Пихтіна Н. П. Основи педагогічної техніки [текст]: навч. посіб. / Н. П. Пихтіна. – К. : Центр учбової літератури, 2013. – 316 с.

43. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка: [навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів] / Т. І. Поніманська. – К. : Академвидав, 2006. – 456 с.
44. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкільля» / О. І. Білан, Л. М. Возна, О. Л. Максименко [та ін.]. – Тернопіль : Мандрівець, 2012. – 264 с.
45. Романовський О. Г. Педагогічна етика [Текст]: текст лекцій для студ. усіх форм навчання спец. «Педагогіка вищої освіти» / О. Г. Романовський, Н. В. Середа, О. В. Квасник; Нац. тех. ун-т «Харк. політехн. ін-т». – Х. : НТУ «ХП», 2011. – 58 с.
46. Савенкова Л. О. Мовленнєва діяльність викладача: навч. посіб. / Л. О. Савенкова; Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана. – К. : КНЕУ, 2006. – 191 с.
47. Спирин Л. Ф. Теория и технология решения педагогических задач / Л. Ф. Спирин. – М. : Российское педагогическое агентство, 1997. – 154 с.
48. Стрілець С. І. Підготовка майбутніх вихователів до професійного розв'язку педагогічних задач / С. І. Стрілець, Ю. М. Смолянко // Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського» [Текст] / гол. ред. Богуш А. М. – Одеса : ПНПУ імені К. Д. Ушинського, 2016. – Вип. 5 (112). – Серія: Педагогіка. – С. 100-105.
49. Сухомлинский В. А. Сердце отдаю детям / В. А. Сухомлинский. – К.: Радянська школа, 1981. – 382 с.
50. Томан І. Мистецтво говорити / І. Томан. – К., 1984. – 221 с.
51. Туркот Т. І. Педагогіка вищої школи: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Т. І. Туркот. – К. : Кондор, 2011. – 628 с.
52. Федорчук В. В. Основи педагогічної майстерності / В. В. Федорчук. – Кам'янець-Подільський: Видавець Зволейко Д., 2008. – 140 с.
53. Чепіль М. М. Вища школа та Болонський процес: навч.-метод. посіб. / Марія Чепіль. – Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2010. – 90 с.

54. Чмут Т. К. Етика ділового спілкування : навч. посіб. / Т. К. Чмут, Г. Л. Чайка. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Вікар, 2002. – 223 с.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

1. Артемова Л. В. Модель ступеневої підготовки фахівця дошкільної освіти у вищих навчальних закладах [Текст] / Л. В. Артемова, Ю. М. Косенко // Психолого-педагогічні проблеми підготовки вчительських кадрів в умовах трансформації суспільства: матеріали Міжнар. наук.-теорет. конф. до 80-ї річниці НПУ ім. М. П. Драгоманова. – Вип. 1. – К., 2000. – С. 84-86.
2. Балл Г. А. Теория учебных задач: психолого-педагогический аспект / Г. А. Балл. – М. : Педагогика, 1990. – 184 с.
3. Беленька Г. В. Особливості формування професійної компетентності у студентів дошкільного фаху в умовах ступеневої освіти / Г. В. Беленька // Наука і сучасність. – К., 2001. – Т. XXIX. – С. 26-33.
4. Бех І. Д. Виховання особистості: підручник / І. Д. Бех. – К. : Либідь, 2008. – 818 с.
5. Біла І. До вершин педагогічної майстерності [Текст]: [сучасний вихователь-педагог дошкільного закладу] / І. Біла // Дошкільне виховання. – 2010. – №10. – С. 3-5
6. Біленька Г. Дещо про педагогічну компетентність / Г. Біленька // Дошк. виховання. – 2001. – №12. – С. 24.
7. Бодалев А. А. Психология общения / А. А. Бодалев. – М. : Издательство «Институт практической психологии», Воронеж : НПО «МОДЭК», 1996. – 256 с.
8. Головань М. С. Компетенція і компетентність: досвід теорії, теорія досвіду / М. С. Головань // Вища освіта України. – 2008. – № 3. – С. 23-30.
9. Дубовик С. Культура професійного мовлення педагога / С. Дубовик // Почат. шк. – 2014. – №12. – С. 1-4.
10. Загородня Л. П. Формування основ педагогічної техніки в майбутніх фахівців дошкільного виховання : автореф. дис. канд. пед. наук : 13.00.08 / Л. П. Загородня. – К., 2001. – 20 с.

11. Зайцев М. О. Особистісне буття в смисловому полі європейської культури: монографія / М. О. Зайцев; Національний педагогічний ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К., 2008. – 200 с.
12. Затверджено наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України «Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (нова редакція)» від 22.05.2012 № 615 http://lozdnz9.my1.ru/bazovij_komponent_doshkilnoji_osviti_ukrajini-nova.pdf
13. Зимняя И. А. Ключевые компетенции – новая парадигма результата современного образования / И. А. Зимняя // Интернет-журнал «Эйдос». – 2006. – 5 мая. Доступ: <http://www.eidos.ru/journal/2006/0505.htm>.
14. Івашина О. О. Загальна теорія культури [Текст]: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. О. Івашина; Національний ун-т «Києво-Могилянська академія». – К. : ВД «Києво-Могилянська академія», 2008. – 215 с.: іл.
15. Исаев И. Ф. Профессионально-педагогическая культура преподавателя.: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. Заведений / И. Ф. Исаев. – М. : Издательский центр «Академия», 2002. – 208 с.
16. Кірієнко Т. Шляхом зростання майстерності / Т. Кірієнко // Дошкільне виховання. 2005. – № 2. – С. 18-19.
17. Кулачківська С. Етика педагога: Основні вимоги до особистості вихователя, його педагогічної майстерності / С. Кулачківська // Дошк. виховання. – 1986. – №8. – С. 8-10.
18. Лазарєв М. О. Культура педагогічного спілкування як важливий чинник гуманітарного перетворення сучасної освіти / М. О. Лазарєв // Нові технології навчання: наук.-метод. зб. – К. : ІЗМН, 1997. – Вип. 19. – 296 с.
19. Макаренко А. С. Твори: В 7 т. / А. С. Макаренко. – К. : Радянська школа, 1954. – Т. 5: Деякі висновки з мого педагогічного досвіду. – 246 с.
20. Маркова А. Н. Культурологія / А. Н. Маркова. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2004. – 319 с.
21. Ничкало Н. Г. Професійний розвиток особистості: концептуальні засади і перспективи досліджень [Текст] / Н. Г. Ничкало // Педагогіка і психологія. – 2015. – №1. – С. 5-13.

22. Овчарук О. В. Розвиток компетентнісного підходу: стратегічні орієнтири міжнародної спільноти // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. – К. : «К.І.С.», 2004. – 112 с.
23. Омелянко В. Л., Кузьмінський А. І., Вовк Л. П. Педагогіка: завдання і ситуації: Практикум. – 2-ге вид., випр. / В. Л. Омелянко, А. І. Кузьмінський, Л. П. Вовк. – К. : Знання-Прес, 2006. – 423 с. – (Навчально-методичний комплекс з педагогіки).
24. Пасинок В. Г. Основи культури мовлення: навч. посіб. / В. Г. Пасинок. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. – 228 с.
25. Педагогічна творчість, майстерність, професіоналізм: проблеми теорії і практики підготовки вчителя-вихователя-викладача: матер. Всеукр. наук.-практ. конф., 29 березня – 1 квітня 2005 р. – К.: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2005. – 200 с.
26. Попчук О. В. Професійна культура документознавця: навч.-метод. посіб. / О. В. Попчук; Рівнен. держ. гуманітар. ун-т. – Рівне: РДГУ, 2013. – 80 с.
27. Селевко Г. Компетентности и их классификация / Г. Селевко // Народное образование. – 2004. – № 4. – С. 138-143.
28. Смолянко Ю. М. Спецкурс «Формування професійної культури майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу» як засіб підвищення професіоналізму [Текст] / Ю. М. Смолянко // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка / гол. ред. Носко М. О. – Чернігів : ЧНПУ, 2016. – Вип. 131. – С. 129-133.
29. Спіріна Т. П. Формування професійної культури майбутніх соціальних педагогів у навчально-виховному процесі вищого навчального закладу: автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. пед. наук: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / Спіріна Т. П.; Житомирський держ. ун-т імені І. Франка. – Житомир, 2009. – 20 с.
30. Спирин Л. Ф. Анализ учебно-воспитательных ситуаций и решение педагогических задач: учебное пособие / Л. Ф. Спирин, М. А. Степинский, М. Л. Фрумкин. – Ярославль : Изд-во ЯГПИ им. К. Д. Ушинского, 1974. – 130 с.
31. Стрілець С. І. Інновації у вищій педагогічній освіті: теорія і практика: Навчальний посібник для студентів вищих навчаль-

- них закладів [2-ге вид. допов. і переробл.]. / С. І. Стрілець. – Чернігів : Видавець Лозовий В. М., 2015. – 544 с.
32. Сухомлинський В. О. Сто порад учителеві / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори: В 5 т. – К., 1976. – Т.2. – С. 654.
33. Ткачова Н. О. Ціннісні парадигми освіти / Н. О. Ткачова. – Х. : Видав. гр. «Основа», 2004. – 128 с.
34. Хуторской А. В. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования / А. В. Хуторской // Народное образование. – 2003. – № 2. – С. 58– 64.
35. Черемис І. Нові вимоги до спеціаліста: поняття компетентності й компетенції / І. Черемис // Вища освіта України. – 2006. – № 2. – С. 84-88.
36. Ягупов В. В. Компетентнісний підхід до підготовки фахівців у системі вищої освіти [Електронний ресурс] / Ягупов В. В., Свистун В. І. – Режим доступу: http://www.nbuiv.gov.ua/old_jrn/soc_gum/naukma/Ped/2007_71/01_yagupov_vv.pdf

Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека України імені В. В. Вернадського: <http://www.nbuiv.gov.ua/>
2. Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В. О. Сухомлинського: www.dnrb.gov.ua/
3. Міністерство освіти і науки України: www.education.gov.ua

НАВЧАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ
«ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО
ВИХОВАТЕЛЯ ДОШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ»

МОДУЛЬ І

Змістовий модуль 1
Теоретичні основи проблеми формування
професійної культури майбутнього вихователя ДНЗ
у процесі фахової підготовки
(лекційний курс 16 год.)

Лекція №1. Культурна парадигма вищої освіти в контексті Болонського процесу. Професійна культура особистості: особливості та специфіка її прояву у фахівця (2 год.)

!План

1. Модернізація системи вищої освіти в Україні та Болонський процес.
2. Культурологічна педагогічна парадигма як методологічна основа сучасної освіти.
3. Поняття культури та основні підходи до її визначення. Структурні елементи та форми культури. Функції культури.
4. Професійна культура особистості як складова загальносуспільної культури. Наукові підходи до пояснення сутності феномена «професійна культура».

5. Професійно-педагогічна культура майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу.

Використання опорної лекції (додаток №1).

Основна література: [2], [4], [8], [11], [12], [15], [18], [19], [22], [24], [29], [35], [39], [53].

Додаткова література: [1], [12], [14], [20], [21].

Лекція №2. Професійно-кваліфікаційні характеристики педагогічних працівників дошкільних навчальних закладів (2 год.)

!План

1. Особистість вихователя дошкільного навчального закладу крізь призму сьогодення.

2. Професійно-кваліфікаційні вимоги до професії педагогічних працівників дошкільних навчальних закладів.

3. Основні виробничі функції та завдання професійно-педагогічної діяльності вихователя ДНЗ.

4. Освітньо-кваліфікаційна характеристика (ОКХ) та Освітньо-професійна програма (ОПП) професійної підготовки фахівців за напрямом 0101 «Педагогічна освіта» спеціальності 012 «Дошкільна освіта».

Основна література: [4], [8], [11], [14], [15], [17], [18], [19], [30], [45].

Додаткова література: [1], [12], [21].

Лекція №3. Компоненти, критерії та рівні формування професійної культури майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів (2 год.)

!План

1. Сутність та структура професійної культури вихователя ДНЗ.

2. Компоненти професійної культури майбутнього педагога-вихователя.

3. Критерії та показники сформованості професійної культури майбутнього фахівця дошкільної освіти: когнітивний (рівень загальної та спеціальної обізнаності); професійно-дієвий (ступінь професійної майстерності майбутнього вихователя ДНЗ); мотиваційний.

4. Характеристика основних рівні сформованості професійної культури майбутнього вихователя ДНЗ та методи їх визначення.

Основна література: [4], [12], [13], [15], [25], [34], [38], [39].

Додаткова література: [10], [28], [29].

МОДУЛЬ II

Змістовий модуль 2.

Педагогічні умови формування професійної культури майбутнього вихователя ДНЗ у освітньому процесі вишу

Лекція №4. Формування педагогічної техніки як компонента педагогічної культури сучасного фахівця дошкільної освіти. Психотехніка у професійній діяльності вихователя ДНЗ (2 год.)

! План

1. Визначення педагогічної техніки майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу: структура та особливості.

2. Характеристика групи умінь педагогічної техніки: уміння самопрезентації педагога; уміння вихователя взаємодіяти з вихованцями, їх батьками та колегами; уміння самовдосконалювати педагогічну техніку.

3. Зовнішня техніка як культура професійно-педагогічного спілкування. Невербальні і вербальні засоби зовнішньої техніки. Кінесика, жестика, міміка, пантоміміка, праксеміка, такесика.

4. Внутрішня техніка: формування вмінь психотехніки, розвиток уяви, управління емоційним станом, контроль фізичного стану організму, виховання оптимізму і впевненості.

5. Психотехніка як важлива складова педагогічної техніки педагога-вихователя. Основні складові психотехніки вихователя дошкільного навчального закладу. Негативні емоції та нервова напруга.

6. Культура мови і техніка мовлення як основні професійні інструменти у педагогічній діяльності вихователя ДНЗ. Архітектоніка аксіальної і ретіальної мовної комунікації.

Основна література: [4], [11], [14], [15], [17], [26], [42], [46], [50], [51], [52].

Додаткова література: [5], [7], [9], [15], [18], [19], [24].

Лекція №5. Вирішення педагогічних ситуацій та розв'язання педагогічних задач у професійній діяльності майбутнього вихователя ДНЗ (2 год.)

!План

1. Педагогічна дія, педагогічна ситуація та педагогічна задача.

2. Педагогічна задача як засіб формування професійних знань і умінь майбутнього вихователя ДНЗ. Класифікація педагогічних задач (за Л. Спіріним).

3. Структура розв'язання педагогічних задач. Етапи розв'язання педагогічних задач.

4. Схема аналізу педагогічних ситуацій (за Л. Спіріним).

5. Педагогічні уміння й педагогічне мислення як інструмент творчого розв'язання педагогічних задач.

(ДОДАТОК № 2. Перелік педагогічних ситуацій, що можуть трапитись у дошкільних навчальних закладах. Практикум).

Основна література: [8], [14], [15], [17], [28], [32], [47], [48], [49], [52].

Додаткова література: [2], [4], [9], [15], [18], [23], [30], [32].

Лекція 6. Формування культури професійно-педагогічного спілкування майбутнього вихователя ДНЗ. Стилi ставлення вихователя до вихованців (2 год.)

!План

1. Поняття професійно-педагогічного спілкування: його особливості, функції та види.

2. Функції педагогічного спілкування: інформаційна, пізнавальна, організація діяльності, обмін ролями, співпереживання, самоствердження, інтегративно-компенсаторна.

4. Професійно-комунікативна компетентність майбутнього вихователя ДНЗ.

5. Особливості розвитку професійних якостей майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу.

Основна література: [15], [20], [21], [27], [51].

Додаткова література: [3], [6], [8], [13], [22], [27], [34], [36].

Лекція 8. Основи педагогічних знань професійної етики майбутнього вихователя у професійній діяльності ДНЗ (2 год.)

! План

1. Сутність та сучасні тенденції розвитку професійної етики.
2. Професійна етика вихователя як галузь етичного знання: рівень морального ставлення фахівця до виконання своїх професійних обов'язків та поведінки у житті й професійній діяльності.
3. Моральність, відповідальність і культура роботи, поведінки і спілкування як передумова успішної діяльності, кар'єрного росту вихователя дошкільного навчального закладу.
4. Моральні принципи і норми поведінки як критерій професійної етики вихователя.

Список рекомендованої літератури

Основна література: [1], [8], [11], [15], [16], [25], [45], [52], [54].

Додаткова література: [7], [15], [17], [33].

Інформаційні ресурси:

1. Національна бібліотека України імені В.В. Вернадського: <http://www.nbuv.gov.ua/>
2. Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В. О. Сухомлинського: www.dnpb.gov.ua/
3. Міністерство освіти і науки України: www.education.gov.ua

////////////////////////////////////

**ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
ДЛЯ СТУДЕНТІВ ДЕННОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ
(14 год.)**

МОДУЛЬ І

Змістовий модуль 1.

**Теоретичні основи проблеми формування
професійної культури майбутнього вихователя ДНЗ
у процесі фахової підготовки**

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №1

**Тема 1. Сучасні парадигми вищої освіти.
Професійна культура особистості:
особливості та специфіка її прояву
у фахівця (2 год.)**

!План

**I. Термінологічний диктант. Підготуватися до
термінологічного диктанту, вивчивши визначення
термінів практичного заняття №1.**

II. Обговорення основних питань теми.

1. Педагогічні парадигми вищої освіти (компетентнісна та гуманістично-культурологічна).

2. Виникнення та історична еволюція поглядів на культуру в європейській культурологічній думці. Особистість як об'єкт і суб'єкт культури.

3. Наукові підходи до пояснення сутності феномена «професійна культура».

4. Професійно-педагогічна культура майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу.

Основні поняття теми: парадигма, педагогічна парадигма, вища освіта, професійна культура, професійно-педагогічна культура майбутнього вихователя ДНЗ, особистість, професійна діяльність.

III. Перевірка виконання самостійної роботи.

Завдання для самостійної роботи:

1. Проаналізуйте нормативно-правові документи щодо необхідності підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти та питання професійної культури таких документів:

- Закон України «Про освіту» (1991),
- Закон України «Про дошкільну освіту» (2001),
- Закон України «Про вищу освіту» (2014);
- Базовий компонент дошкільної освіти (2012);
- проект Концепції розвитку освіти в Україні на період 2015-2025 років (2014).

2. Зверніться до педагогічної спадщини Я. Коменського, Й. Песталоцці, А. Макаренка, С. Русової, В. Сухомлинського, К. Ушинського та інших й опишіть їхні думки про місце і роль культури та професійної культури педагога у житті людини та розвитку суспільстві.

3. На основі вивчення психолого-педагогічної літератури та наукових досліджень (енциклопедій, словників), дати не менше п'яти визначень поняттю «професійна культура». Зазначити прізвища науковців та галузі використання означеного феномена. Сформулювати власну думку щодо сутності означеного поняття.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №2

Тема 2. Професійно-кваліфікаційні характеристики педагогічних працівників дошкільних навчальних закладів (2 год.)

!План

I. Термінологічний диктант. Підготуватися до термінологічного диктанту, вивчивши визначення термінів практичного заняття №2.

II. Обговорення основних питань теми.

1. Загальна характеристика професійної діяльності вихователя дошкільного навчального закладу. Професіограма вихователя.

2. Сутність та функції професійно-педагогічної діяльності педагога-вихователя.

3. Професійно-кваліфікаційні вимоги до професії педагогічних працівників дошкільних навчальних закладів.

4. Нормативні документи: ОКХ та ОПП у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців спеціальності «Дошкільна освіта». Національний класифікатор України «Класифікатор професій» ДК 003:2010 (чинний від 26.10.2010 р.).

Основні поняття теми: фахівець дошкільної освіти, професіограма, освітньо-кваліфікаційна характеристика, освітньо-професійна програма, класифікатор професій, стандарт освіти, спеціальність, професія, педагогічний працівник.

III. Перевірка виконання самостійної роботи.

Завдання для самостійної роботи

1. Використовуючи основні джерела народної педагогіки (прислів'я, приказки, казки, національні звичаї), випишіть

міркування народу про роль та значення педагога-вихователя у вихованні та розвитку дитини дошкільного віку.

2. Поясніть значення термінів «професійна діяльність» та «професіограма вихователя». Характеризуючи професіограму вихователя, визначте рівень сформованості у Вас певних якостей та умінь, користуючись десятибальною шкалою.

3. Написати твір-роздум на одну з тем на вибір:

– «Людина створила культуру, а культура – людину!».

– «Якою я бачу Людину Культури».

Індивідуальні завдання

1. Ознайомтесь із *Наказом МОН № 665 від 01.06.13 року «Про затвердження кваліфікаційних характеристик професій (посад) педагогічних та науково-педагогічних працівників навчальних закладів»* та випишіть основні кваліфікаційні вимоги до професії педагогічних працівників дошкільних навчальних закладів.

Завдання для самоконтролю

1. Які є основні вимоги до професії педагогічних працівників дошкільних навчальних закладів.

2. Дайте визначення понять «освітньо-професійна кваліфікація» та «освітньо-професійна програма».

3. Назвіть основні функції професійно-педагогічної діяльності педагога-вихователя.

4. Якими особистісними якостями повинен бути наділений сучасний вихователь дошкільного навчального закладу?

Список рекомендованої літератури

Основна література: [4], [11], [12], [14], [15], [16], [18], [19], [30], [37], [49], [51], [52].

Додаткова література: [1], [15], [21], [32].

МОДУЛЬ II

Змістовий модуль 2. Педагогічні умови формування професійної культури майбутнього вихователя ДНЗ у освітньому процесі вишу

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №3

Тема 4. Формування педагогічної техніки як компонента педагогічної культури сучасного фахівця дошкільної освіти. Психотехніка у професійній діяльності вихователя ДНЗ

! План

I. Термінологічний диктант. Підготуватися до термінологічного диктанту, вивчивши визначення термінів практичного заняття №3.

II. Обговорення основних питань теми.

1. Педагогічна техніка як необхідний компонент професійної культури педагога-вихователя.

2. Зовнішня техніка. Невербальні і вербальні засоби зовнішньої техніки. Кінесика, жестика, міміка, пантоміміка, праксеміка, такесика.

3. Внутрішня техніка: формування вмінь психотехніки, розвиток уяви, управління емоційним станом, контроль фізичного стану організму, виховання оптимізму і впевненості.

4. Психотехніка як важлива складова педагогічної техніки педагога-вихователя. Основні складові психотехніки вихователя дошкільного навчального закладу. Негативні емоції та нервова напруга.

5. Техніка мовлення вихователя дошкільного навчального закладу. Архітектоніка аксіальної і ретиальної мовної комунікації.

6. Виконання вправ на вдосконалення умінь правильно читати невербальні засоби.

Основні поняття теми: педагогічна техніка, психотехніка, педагогічні уміння, емоції, жести, міміка, поведінка, архітектоніка, комунікація.

Практичні завдання:

1. Підібрати систему вправ для тренінгу таких видів уваги, як:

– слухової, зорової, дотикової.

Для тренінгу засобів зовнішньо-естетичної виразності:

– вправи на контроль і корекцію правильної постави та ходи.

Вправи для тренінгу власної техніки мовлення:

– розвиток сили голосу;

– тренування фонаційного дихання;

– зарядка для губ;

– артикуляція.

2. На основі вивченого матеріалу створити та схематично зобразити модель педагогічної техніки вихователя ДНЗ.

3. Створіть фрагмент гри або бесіди з дітьми дошкільного віку (конкретної вікової групи – на вибір), використовуючи невербальні і вербальні засоби зовнішньої техніки.

Методичні рекомендації

до виконання й створення поданих вправ

Вправи для розвитку слухової уваги

1. Запропонувати одному із охочих студентів уважно прослухати голоси товаришів по групі. Сівши спиною до аудиторії, відгадайте та назвіть ім'я того, хто ставить запитання.

2. Ситуацію повторювати, але, замість запитання, промовляємо одне слово, а потім, замість слова, – одну голосну та одну приголосну.

3. Ситуацію повторювати, але вже намагатися змінювати власний голос та промовляти з іншою інтонацією подане запитання та слово.

4. Група із 3-5 учасників, кожний зі своєю фразою або коротким текстом (3-4 речення) одночасно звертаються до одного студента. Ця фраза та текст повинні бути відомими для педагога. На кожного учасника – одне повторення. Студентові, до якого звертаються, необхідно прагнути до найменшої кількості повторень.

Вправи для розвитку зорової уваги

1. Запропонувати одному із студентів вийти перед аудиторією і повернутися до неї спиною. А потім по пам'яті – називати, хто й де сидить та у чому вдягнений.

2. Те саме, що і у попередній вправі, але вже з описом предметів, які знаходяться в аудиторії та яких вони кольорів.

Вправи для розвитку дотикової уваги

1. Із заплющеними очима, за рукостисканням визначити, хто із однокласників подав руку.

2. Те ж саме, що і у попередній вправі, але вже визначити товаришів за доторком до волосся.

Орієнтовні вправи для тренінгу засобів зовнішньо-естетичної виразності

Вправи на контроль і корекцію правильної постави та ходи

1. Спробуйте беззвучно та легко, без опори на руки, декілька разів сісти за стіл і встати. Кожного разу після виконання, звертаючи увагу на правильний вибір точки опору для ніг.

2. Притуліться до стіни всім тілом: потилицею, плечима, сідницями – та, дотримуючись такого положення, присядьте і

посидьте близько хвилини. Цю вправу виконують 3-4 рази на день.

3. Пройдіть перед дзеркалом, дотримуючись виконання правильної вимоги до ходи – з розміреними рухами, хода повинна бути легкою, негарно розмахувати руками, втягувати голову в плечі та горбитися. На основі побаченого, проаналізуйте свій темп ходьби, положення тіла й рук, довжину кроку.

III. Перевірка виконання самостійної роботи.

Завдання для самостійної роботи

1. Написати педагогічний твір-роздум на одну із запропонованих тем:

- «Мої міркування щодо культури зовнішнього вигляду сучасного педагога-вихователя»;

- «Роль вербальних (невербальних) засобів спілкування у професійній діяльності фахівця дошкільної освіти».

Завдання для самоконтролю

1. Як Ви вважаєте, чи точно й яскраво зміг передати студент внутрішній емоційний стан за допомогою міміки?

2. Як саме використовувалась міміка під час виконання цих вправ?

3. Чи яскраво розкривали особливості образу такі пантомімічні прояви, як постава, хода, дотик?

4. Під час виконання вправ студентами, на Вашу думку, чи гармонічно виступали між собою міміка, жестика, такесика, пантоміміка?

Список рекомендованої літератури

Основна література: [3], [5], [6], [7], [9], [10], [11], [14], [32], [33], [38], [42], [50], [51], [52].

Додаткова література: [7], [10], [15], [19], [32].

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 4

Тема 5. Педагогічна майстерність як основний компонент професійної культури майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу (6 год.)

Завдання для самостійної роботи

1. Варіативність поглядів на проблему педагогічної майстерності у дослідженнях (Ш. Амонашвілі, І. Зязюн, Н. Кузьміна, М. Кухарев, Д. Ніколенко та ін.).

2. Проаналізуйте структуру педагогічної майстерності вихователя дошкільного навчального закладу.

– педагогічні здібності педагога (за М. Левітовою, Н. Кузьміною (загальні та спеціальні та ін.)).

3. Назвіть основні рівні педагогічної майстерності вихователя, охарактеризуйте їх.

Основні поняття теми: майстерність, педагогічна майстерність, педагогічні здібності, педагогічні уміння, творчість, професіоналізм.

Список рекомендованої літератури

Основна література: [6], [14], [15], [17], [25], [31], [36], [38], [40], [41], [49], [51], [52].

Додаткова література: [5], [16], [21], [25], [32].

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 5

Тема 6. Вирішення педагогічних ситуацій та розв'язання педагогічних задач у професійній діяльності майбутнього вихователя ДНЗ (2 год.)

!План

I. Термінологічний диктант. Підготуватися до термінологічного диктанту, вивчивши визначення термінів до практичного заняття № 4-5.

II. Обговорення основних питань теми.

1. Педагогічна ситуація і педагогічна задача, їх місце в навчально-виховному процесі дошкільного закладу.
2. Класифікація педагогічних задач за Л. Спіріним.
3. Структура розв'язання педагогічних задач. Етапи розв'язання педагогічних задач.
4. Схема аналізу педагогічних ситуацій за Л. Спіріним.

Основні поняття теми: педагогічна дія, педагогічна ситуація, педагогічна задача, дошкільний навчальний заклад, дитина дошкільного віку, педагогічне мислення.

III. Перевірка виконання самостійної роботи.

Завдання для самостійної роботи

1. З досвіду роботи в ДНЗ (проходження педагогічної практики в ДНЗ) написати 3-4 педагогічні ситуації, які можуть трапитися у дошкільному навчальному закладі. Запропонувати варіанти її розв'язання відповідно до його етапів.

2. Проаналізуйте 2-3 педагогічні ситуації на вибір (див. додаток №2). Використовуючи поданий матеріал, знайдіть найбільш оптимальні шляхи його вирішення.

Методичні рекомендації до виконання самостійної роботи

У навчально-виховному процесі дошкільного навчального закладу перед вихователем майже щодня постають професійно-життєві проблеми та виникають складні педагогічні ситуації, що повинні бути обов'язково передбачені педагогом та не мати гостроконфліктної фази. Тому його професійну діяльність можна розглядати як мистецтво розв'язувати педагогічні задачі.

У сучасних умовах специфіка професійної діяльності вимагає від вихователя компетентного мислення, спостережливості, вміння планувати, здійснювати та аналізувати педагогічний процес та свою педагогічну діяльність. Адже компетентно мислити й діяти – насамперед означає вміння бачити і знаходити в навчанні та вихованні нестандартні ідеї, способи, засоби, прийоми й форми організації вихованців, які відповідають логіці ефективного розв'язання поставлених завдань.

Розглянемо, як саме відбувалося вирішення педагогічної задачі на прикладі педагогічної ситуації №1.

Дошкільний навчальний заклад, діти старшої групи «Грайлики». Тривалий час вихователь помічає, що Денискові подобається сором'язлива Мар'янка. Хлопчик так і намагається знайти привід, щоб заговорити до дівчинки, але вона, соромлячись, інколи мовчить і тільки посміхається Денискові у відповідь.

Після заняття з розвитку усного мовлення до вихователя несміло підходить хлопчик і сором'язливо просить:

– Тетяно Сергіївно, дайте мені, будь ласка, телефон Мар'янки Петренко.

– Дениску, а навіщо він тобі? – запитує вихователь у хлопчика.

Почервонівши, хлопчик зізнається, що йому дуже подобається дівчинка з групи, Мар'янка, а поговорити з нею у садочку він не може. Можливо, вийде по телефону?

1. Аналіз і постановка задачі. Коли вихователь дошкільного навчального закладу зустрічається з проблемною ситуацією, він вимушений зробити її предметом свого аналізу, а саме: з'ясувати причину, яка викликала цю ситуацію, та визначити її характер. Результатом цього аналізу і буде постановка задачі, яку потрібно вирішити в умовах існуючої ситуації.

Наведена ситуація вважається досить складною та неоднозначною. З одного боку, вихователь має бажання допомогти сором'язливому хлопчику, а з іншого, дати телефон дівчинки – це проявити некоректність відповідно до неї. Крім того, це може не сподобатися батькам дівчинки.

2. Розроблення конкретного «проекту» майбутнього рішення. Вихователь на цьому етапі заздалегідь уявляє ті реальні ситуації, ніби «прокручує в голові», які він повинен створити у процесі організації навчально-виховної діяльності вихованців. Особливе значення належить інтуїції, адже задачі, що виникають у педагогічному процесі, інколи повинні вирішуватися дуже швидко.

Зацікавити хлопчика чимось іншим або відволікати від його ідеї – не варто, адже, якщо він вирішив, навряд чи просто так відступиться. Не дати телефон й сказати хлопчикові, що у вас немає її номера, і на цьому зупинитися – теж буде неправильно. Дитина може втратити назавжди довіру до педагога (якщо він запитав – значить, він знає, що номер є у педагога).

Краще, що може зробити педагог, це сказати хлопчикові, що номера немає, але він може допомогти йому в інший спосіб. Наприклад, на наступний раз запитати власне у дівчинки та подивитися на те, як вона на це зреагує. Тобто придумати інші способи потоваришувати з дівчинкою.

3. Практична реалізація рішення. На цьому етапі відбувається безпосередня взаємодія вихователя і вихованців, організація діяльності вихованців, у результаті якої формуватимуться їхні ціннісні відносини, засвоюватимуться знання і розвиватимуться вміння. Саме на цьому етапі вихователеві необхідно досягти гармонії, узгодженості власної діяльності з діяльністю вихованців.

Наступного дня вихователь може дати спільне навчальне завдання хлопчику і дівчинці, залучити їх до спільної справи, що допоможе їм ближче познайомитися, більше поспілкуватися і подружитися.

Список рекомендованої літератури

Основна література: [9], [11], [12], [15], [17], [23], [28], [31], [32], [36], [40], [44], [47], [48], [50], [52].

Додаткова література: [2], [7], [19], [23], [25], [30], [32].

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 6

Тема 7. Культура професійно-педагогічного спілкування майбутнього вихователя ДНЗ. Стилї ставлення вихователя до вихованців

!План

I. Термінологічний диктант.

Відгадування термінологічних кросвордів та загадок.

Артикуляційна гімнастика.

Підготуватися до термінологічного диктанту, вивчивши визначення цих термінів: «спілкування», «професійно-педагогічне спілкування», «риторична культура», «комунікативна культура», «толерантність», «педагогічний такт», «стиль спілкування».

II. Обговорення основних питань теми.

1. Поняття професійно-педагогічного спілкування, його особливості, функції та види.

2. Структура педагогічного спілкування. Стилї педагогічного спілкування майбутнього вихователя ДНЗ (за В. А. Кан-Каликом).

3. Стилї ставлення вихователя до дітей дошкільного віку в дослідженнях Я. А. Коломинського та Є. О. Панько.

4. Методика формування індивідуального стилю професійного спілкування.

5. Виконання студентами вправ на вдосконалення техніки мовлення: вправи на дихання та вправи з дикції.

Вправи на вдосконалення комунікативних якостей мовлення педагога-вихователя. Аналіз мовленнєвих ситуацій.

Основні поняття теми: педагогічне спілкування, стилї професійного спілкування, індивідуальний стиль педагогічного спілкування.

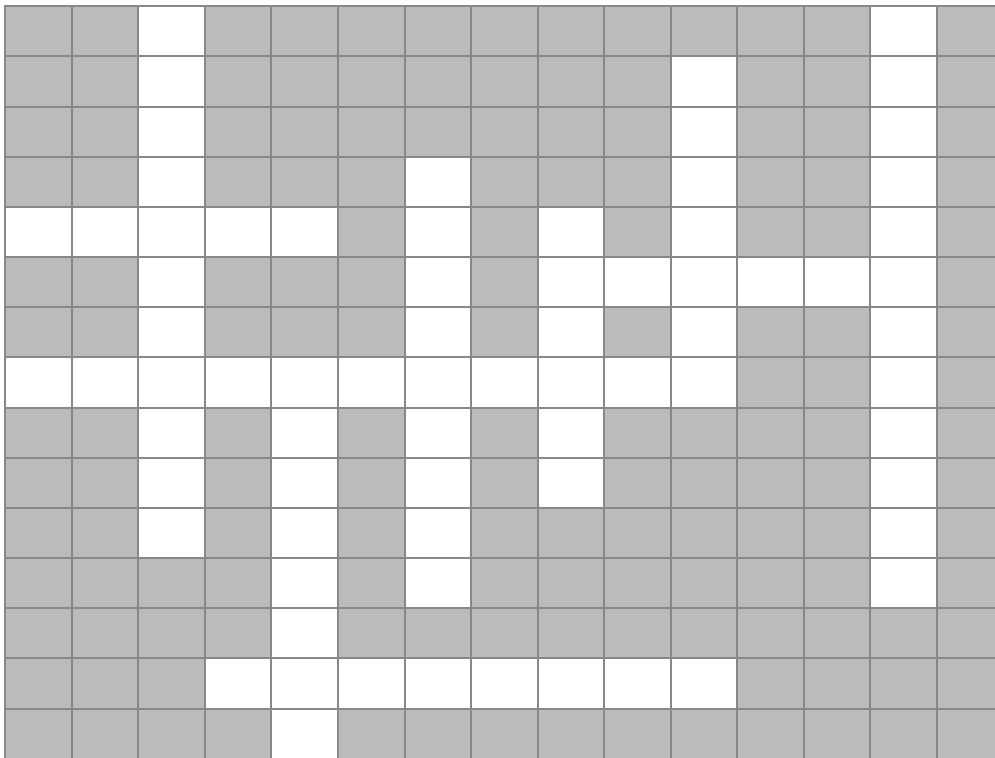
Методичні рекомендації до проведення заняття

1. Відгадування загадок та кросвордів.

Виконання до відгадування кросвордів та запропонованих загадок можна проводити викладачеві як фронтально, так і об'єднуючи студентів у невеликі групи. Приклад загадки:

– «Мовленнєвий наш потік регулює з віку в вік»
(темпоритм).

2. Приклад кросвордів:

Відповіді

По горизонталі: етика, спілкування, мотиви, професія;

По вертикалі: особистість, мотивація, культура, емпатії, уміння, креативність

3. Виконання вправ із дикції:

Вимовляти у швидкому темпі п'ятискладові словосполучення:

бівігіджі бевегедеже бавагадажа бовогодожо.

4. Вимовляти сполучення приголосних у словах, не допускаючи «ковтання» закінчень: «шторм, корм, горн, сонм, нерв, спазм, цикл, ритм, скарб, блиск, міст, хист, хвіст, бюст, вість, шість, свист, кокс, мопс, такт, фрукт, фрахт, банк, повість, текст, центр, шерсть, пункт».

5. Промовляння скоромовок: 1. Тишком-нишком вийшла мишка із нори, в шкряботушки ніс і вушка догори. 2. Не той, товариші, товаришу товариш, хто при товаришах товаришу товариш, а той товаришу товариш, хто й без товаришів товаришу товариш. 3. Женці жито жали, жавши, в жмурки грали, жали-жартували, жали-жмурилися.

III. Перевірка виконання самостійної роботи

Завдання для самостійної роботи

1. Написання педагогічного твору-роздуму на тему: «Мої міркування щодо культури професійно-педагогічного спілкування майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу».

2. Виписати із наукової літератури вислови відомих учених про роль та особливості педагогічного спілкування педагога (вихователя).

3. Підготувати дві педагогічні ситуації щодо аналізу стилів професійно-педагогічного спілкування вихователя дошкільного навчального закладу (стилів ставлення вихователя до вихованців).

4. Із творів А. Макаренка, В. Сухомлинського та інших педагогів випишіть 3-5 прикладів продуктивного спілкування педагога з вихованцями, проаналізувавши вид, рівні та стилі такого спілкування.

Список рекомендованої літератури

Основна література: [3], [7], [10], [11], [13], [15], [17], [26], [33], [34], [37], [46], [49], [50], [51], [54].

Додаткова література: [7], [9], [15], [18], [19], [24], [32].

МОДУЛЬ III

Змістовий модуль 3.

Професійна культура майбутніх педагогів-вихователів в умовах сучасного суспільства

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 7

Тема 7. Культура мовленнєвої діяльності вихователя дошкільного навчального закладу

!План

I. Термінологічний диктант. Підготуватися до термінологічного диктанту, вивчивши визначення даних термінів: «мовлення», «педагогічне мовлення», «інтонація», «культура мовлення», «норми мовлення», «комунікативна поведінка», «мовленнєва діяльність», «педагогічна культура», «уміння».

II. Артикуляційна гімнастика.

III. Обговорення основних питань теми.

1. Культура мовлення майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу. Етичні, комунікативні, мовні та мовленнєві норми. Культура мовлення як культура мовленнєвої діяльності.

2. Мовлення і комунікативна поведінка сучасного вихователя ДНЗ.

3. Інтонація: основні елементи та функції. Одиниці інтонації. Інтонаційні стилі мовлення. Роль інтонації у педагогічному спілкуванні.

4. Шляхи вдосконалення професійно-педагогічного мовлення педагога-вихователя.

Основні поняття теми: культура мовлення, мовленнєва діяльність, поведінка, інтонація, професійно-педагогічне мовлення, стилі мовлення, спілкування.

Практичні завдання:

Утворивши пари, змоделюйте індивідуальну бесіду з батьками (матір'ю або батьком) дитини дошкільного віку, виходячи із запропонованої ситуації:

1. Софійка, здібна дівчинка, але вона ніколи не може всидіти на місці ні хвилини, дотримуватися встановлених правил й інструкцій, завжди має схильність діяти за першим спонуканням під впливом зовнішніх емоцій. Вона зовсім не реагує на зауваження вихователя групи. Ситуації повторюються, а жодна виховна бесіда з дитиною не дає бажаних результатів.

Утворивши пари, змоделюйте індивідуальну бесіду з дитиною (дітьми) дошкільного віку, виходячи із запропонованої ситуації:

2. Під час сніданку, коли всі діти сіли снідати, дві дівчинки, Оксанка й Іринка, раптом почали сперечатися між собою. Оксанка, побачивши, що у її подружки гарніша чашка із зображенням незвичайного малюнка, відмовилась пити зі своєї чашки та капризуючи вимагала, щоб їй віддали Іринчину. Дівчинка відмовилась снідати та, стукаючи руками по столу, продовжувала наполягати.

IV. Перевірка виконання самостійної роботи.

Завдання для самостійної роботи

1. Скласти ребус та кросворд із вивченої теми: «Культура мовленнєвої діяльності вихователя дошкільного навчального закладу».

2. Написання та демонстрація вправ на розвиток пам'яті, мовлення та уваги.

Методичні рекомендації до відгадування кросвордів

На початку (або вкінці) заняття викладач розподіляє студентів на дві (три – залежно від кількості студентів) групи. Кожна із груп отримує кросворд із вивченої теми «Культура мовлення вихователя ДНЗ» та якомога швидше намагається його розв'язати. Із поданих у ребусі слів студентам пропонується низка вправ діагностичного характеру.

Завдання для самоконтролю

1. Як Ви вважаєте, у чому полягає культура мовлення вихователя?
2. На Вашу думку, чи можна мовленнєві дії вихователя дошкільного навчального закладу вважати мовленнєвими вчинками?
3. Що Ви розумієте під поняттям «комунікативно-мовленнєва активність педагога»?
4. Які фактори визначають індивідуальний стиль мовлення?

Список рекомендованої літератури

Основна література: [3], [4], [5], [11], [13], [14], [15], [17], [26], [33], [46], [49], [50], [51], [52], [54].
Додаткова література: [7], [9], [15], [17], [18], [19], [32].

**ЗАВДАННЯ
ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ
ІЗ НАВЧАЛЬНОГО СПЕЦКУРСУ**

**«ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ
МАЙБУТНЬОГО ВИХОВАТЕЛЯ ДОШКІЛЬНОГО
НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ»
(60 год.)**

№	Зміст завдань	Рекомендована література
МОДУЛЬ І Змістовий модуль 1. Теоретичні основи проблеми формування професійної культури майбутнього вихователя ДНЗ у процесі фахової підготовки		
Т. 1	1. Проаналізуйте нормативно-правові документи щодо необхідності підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти та питання професійної культури таких документів: – Закон України «Про освіту» (1991), – Закон України «Про дошкільну освіту» (2001), – Закон України «Про вищу освіту» (2014); – Базовий компонент дошкільної освіти (2012); – проект Концепції розвитку освіти в Україні на період 2015-2025 років (2014). 2. Зверніться до педагогічної спадщини Я. Коменського, А. Макаренка, С. Русової,	1. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник. Видання друге, доповнене й виправлене / С. У. Гончаренко. – Рівне: Волинські обереги, 2011. – 552 с. 2. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В. Г. Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с. 3. Закон України «Про вищу освіту» [Електрон. ресурс]. – 2014. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2984-14. 4. Закон України «Про дошкільну освіту» [Електрон. ресурс]. – 2001. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2628-14. 5. Загородня Л. П. Педагогічна майстерність вихователя дошкіль-

№	Зміст завдань	Рекомендована література
	В. Сухомлинського, К. Ушинського та ін. й випишіть їхні думки про місце і роль культури та професійної культури педагога у житті людини та розвитку суспільстві. 3. На основі вивчення психолого-педагогічної літератури та наукових досліджень (енциклопедій, словників) дати не менше п'яти визначень поняттю «професійна культура». Зазначити прізвища науковців та галузі використання означеного феномена. Сформулювати власну думку щодо сутності означеного поняття.	ного навчального закладу: навчальний посібник / Л. П. Загородня, С. А. Тітаренко. – 2-ге вид. – Суми: Університетська книга, 2010. – 319 с. 6. Гриньова В. М. Формування педагогічної культури майбутн. вчителя (теоретичний та методичний аспект): монографія / В. М. Гриньова. – Харків: Основа, 1998. – 300 с. 7. Сухомлинский В. А. Сердце отдаю детям / В. А. Сухомлинский. – К.: Радянська школа, 1981. – 382 с. 8. Макаренко А. С. Твори: В 7 т. – К.: Радянська школа, 1954. – Т. 5: Деякі висновки з мого педагогічного досвіду. – 246 с.
Т. 2.	1. Використовуючи основні джерела народної педагогіки (прислів'я, приказки, казки, національні звичаї), випишіть міркування народу про роль та значення педагога-вихователя у вихованні та розвитку дитини дошкільного віку. 2. Посніть значення термінів «професійна діяльність» та «професіограма вихователя». Характеризуючи професіограму вихователя – визначте рівень сформованості у Вас певних якостей та умінь, користуючись десятибальною шкалою. 3. Написати твір-роздум на одну з тем на вибір: «Людина створила культуру, а культура – людину!». «Якою я бачу Людину Культури».	1. Беленька Г. В. Вихователь дітей дошкільного віку: становлення фахівця в умовах навч. [Текст]: монографія / Г. В. Беленька. – К.: Світоч, 2006. – 304 с. 2. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 376 с. 3. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В. Г. Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с. 4. Макаренко А. С. Твори: В 7 т. – К.: Радянська школа, 1954. – Т. 5: Деякі висновки з мого педагогічного досвіду. – 246 с. 5. Сухомлинский В. А. Сердце отдаю детям / В. А. Сухомлинский. – К.: Радянська школа, 1981. – 382 с.

№	Зміст завдань	Рекомендована література
МОДУЛЬ II Змістовий модуль 2. Педагогічні умови формування професійної культури майбутнього вихователя ДНЗ у освітньому процесі вишу		
Т. 4.	1. Написати педагогічний твір-роздум на одну із запропонованих тем: «Мої міркування щодо культури зовнішнього вигляду сучасного педагога-вихователя»; «Роль вербальних (невербальних) засобів спілкування у професійній діяльності фахівця дошкільної освіти».	1. Кірієнко Т. Шляхом зростання майстерності / Т. Кірієнко // Дошкільне виховання. – 2005. – № 2. – С. 18-19. 2. Томан І. Мистецтво говорити / І. Томан. – К., 1984. – 221 с.
Т. 5.	1. Проаналізуйте структуру педагогічної майстерності вихователя дошкільного навчального закладу: педагогічні здібності педагога (за М. Левітовою, Н. Кузьміною (загальні та спеціальні та ін.)). 2. Назвіть основні рівні педагогічної майстерності вихователя, охарактеризуйте їх.	1. Основи педагогічної творчості та майстерності: курс лекцій.-навч. посібн. / авт. колектив: В. М. Горєва, Н. В. Гузій, Л. О. Мільто та ін. – Суми: ПВП «Еллада S», 2009. – 255 с. 2. Зязюн І. А. Краса педагогічної дії [Текст]: навч. посібник для вчителів, аспірантів, студ. серед. та вищих навч. закладів / І. А. Зязюн, Г. М Сагач; АПН України, Ін-т педагогіки і психології проф. освіти. – К.: [б. в.] 1997. – 302 с.
Т. 6.	1. З досвіду роботи в ДНЗ (проходження педагогічної практики в ДНЗ) написати 3-4 педагогічні ситуації, які можуть трапитися у дошкільному навчальному закладі. Запропонувати варіанти її розв'язання відповідно до його етапів. 2. Проаналізуйте 2-3 педагогічні ситуації на вибір (Додаток №2). Використовуючи поданий матеріал, знайдіть найбільш оптимальні шляхи його вирішення.	1. Мільто Л. О. Теорія і технологія розв'язання педагогічних задач : навч. посіб. / Л. О. Мільто. – Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2013. – 156 с. 2. Омеляненко В. Л., Кузьмінський А. І., Вовк Л. П. Педагогіка: завдання і ситуації: Практикум. – 2-ге вид., випр.. – К.: Знання-Прес, 2006. – 423 с. – (Навчально-методичний комплекс з педагогіки).

№	Зміст завдань	Рекомендована література
МОДУЛЬ III Змістовий модуль 3. Професійна культура майбутніх педагогів-вихователів в умовах сучасного суспільства		
Т. 7.	1. Написання педагогічного твору-роздуму: «Мої міркування щодо культури професійно-педагогічного спілкування майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу». 2. Виписати із наукової літератури вислови відомих учених про роль та особливості педагогічного спілкування педагога (вихователя). 3. Підготувати дві педагогічні ситуації щодо аналізу стилів професійно-педагогічного спілкування вихователя ДНЗ (стилів ставлення вихователя до вихованців). 4. Із творів А. С. Макаренка, В. О. Сухомлинського та інших педагогів выпишіть 3-5 прикладів продуктивного спілкування педагога з вихованцями, проаналізувавши вид, рівні та стилі такого спілкування.	1. Власова О. І. Педагогічна психологія: Навч. посіб. – К.: Либідь, 2005. – 400 с. 2. Зязюн І. А. Краса педагогічної дії [Текст]: навч. посібник для вчителів, аспірантів, студ. серед. та вищих навч. закладів / І. А. Зязюн, Г. М. Сагач; АПН України, Ін-т педагогіки і психології проф. освіти. – К.: [б. в.] 1997. – 302 с. 3. Опалюк О. М. Культура спілкування. Психологічні основи професійного спілкування: Навч.-метод. посіб. / О. М. Опалюк, Ю. В. Сербалюк; Кам'янець – Подільський держ. ун-т. - Кам'янець – Подільський: МЕДОБОРИ, 2004. – 192 с. 4. Томан І. Мистецтво говорити / І. Томан. – К., 1984. – 221 с.

ДОДАТКИ

ДО НАВЧАЛЬНОГО СПЕЦКУРСУ

**«ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ
МАЙБУТНЬОГО ВИХОВАТЕЛЯ
ДОШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ»**

ДОДАТОК №1

ЛЕКЦІЯ - ОПОРНА СХЕМА №1 З КУРСУ «ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ВИХОВАТЕЛЯ ДОШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ»

**ТЕМА: Культурна парадигма вищої освіти
в контексті Болонського процесу.
Професійна культура особистості: особливості та
специфіка її прояву у фахівця (2 год.)**

!План

1. Модернізація системи вищої освіти в Україні та Болонський процес
2. Культурологічна педагогічна парадигма як методологічна основа сучасної освіти.
3. Поняття культури та основні підходи до її визначення. Структурні елементи та форми культури. Функції культури.
4. Професійна культура особистості як складова загальносуспільної культури. Наукові підходи до пояснення сутності феномена «професійна культура».
5. Професійно-педагогічна культура майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу.

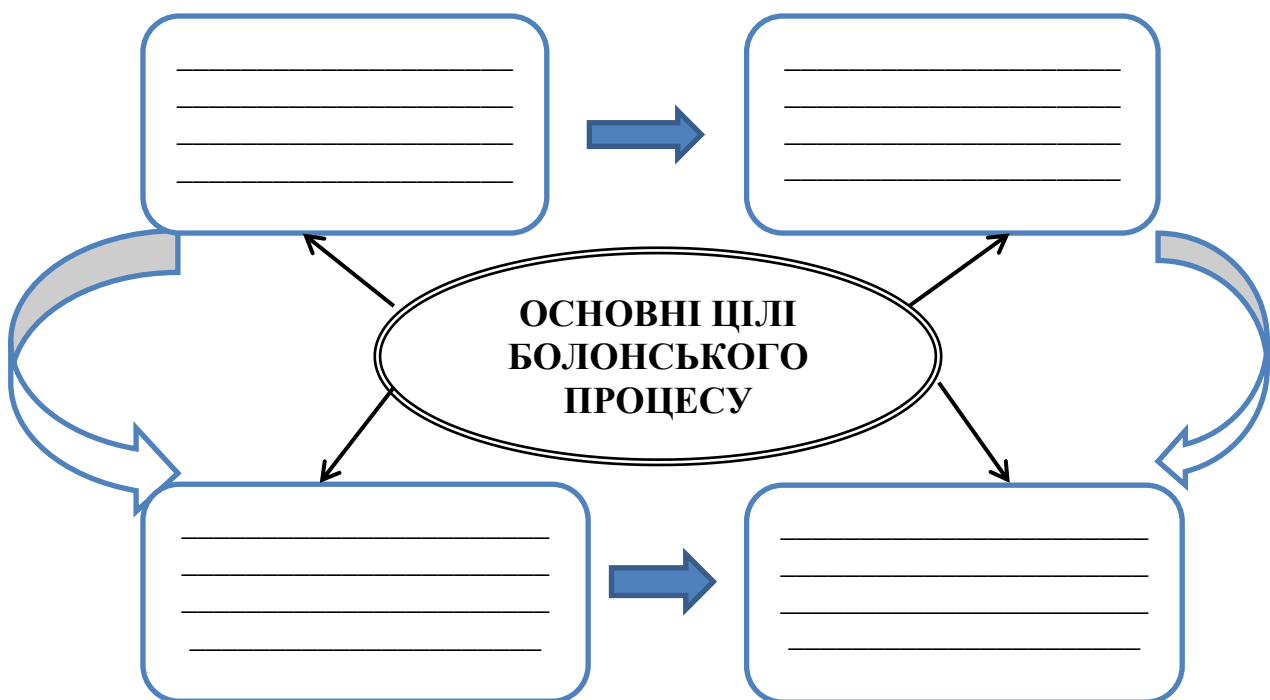

1. Модернізація системи вищої освіти в Україні та Болонський процес

Прагнення до європейської інтеграції суттєво впливає на всі сфери життєдіяльності Української держави, включаючи і вищу освіту. Наразі Україна чітко окреслила орієнтири на входження в освітній та науковий простір Європи, активно здійснює модернізацію освітньої системи у контексті вимог Болонських угод, наполегливо працює над приєднанням до Болонського процесу [51, с.107].

Болонська декларація 1999 р. "Про європейський простір вищої освіти" (італійське місто Болонья – Італія, 45 країн-учасниць) та інші документи Болонського процесу започаткували серію реформ, необхідних для гармонізації архітектури системи європейської вищої освіти, збільшення сумісності, порівнянності та конкурентоспроможності європейської вищої освіти, а також підвищення її привабливості і для громадян країн Європи, і для громадян та дослідників інших країн [34].

Відтак слід урахувувати основні цілі Болонського процесу.

Болонський процес – система заходів _____

Болонський процес – це здійснення структурного реформування вищої освіти, зміна освітніх програм, форм і методів навчання, контролю й оцінювання навчальних досягнень студента для підвищення якості освіти, спроможності випускників вищих навчальних закладів працевлаштуватися на європейському ринку праці [34].

Кредитно-модульна організація навчання за своєю суттю є гуманістичною. Вона базується на _____

Ця система гарантує високу якість підготовки, а значить, забезпечує студента від професійної непридатності після завершення навчання [34].

Кредитно-модульна система організації навчального процесу – модель організації навчального процесу, яка ґрунтується на поєднанні модульних технологій навчання та залікових освітніх одиниць (залікових кредитів).

Кредит – _____

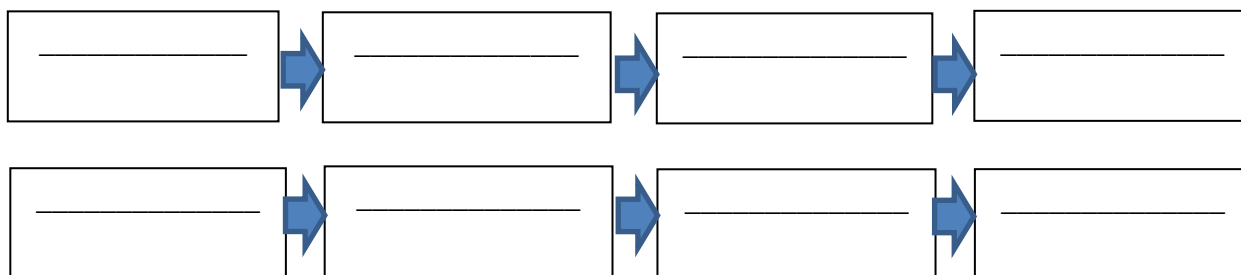
Час, наданий для підсумкового контролю, не входить у кредит.

Заліковий кредит є _____

Він становить кілька кредитів.

Змістовий модуль – система навчальних елементів, _____

Для впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу слід дотримуватися певних **принципів**:

2. Культурологічна педагогічна парадигма як методологічна основа сучасної освіти

Ідея парадигми вперше була висловлена у 70-ті роки ХХ століття Томасом-Семюелом Куном для характеристики етапів розвитку науки. Учений довів, що на стадії стабільного наукового розвитку дослідники працюють у межах існуючої парадигми, застосовуючи її до всіх (у тому числі й нових) дослідницьких фактів та випадків. Коли парадигма виявляється непридатною для пояснення нових фактів, вона вичерпує себе й тоді виникає криза в науці, що завершується зміною парадигм.

Термін "парадигма" був запозичений педагогікою з філософії, де це поняття має декілька дефініцій. В античній і середньовічній філософії воно характеризувало галузь вічних ідей як прототип, зразок [51].

Відомо, що термін "парадигма" вперше запропонував позитивіст Р. Бергман. Проте пріоритет у вживанні й поширенні цього терміну належить Т. Куну, який в книзі "Структура наукових революцій" (1962) обґрунтував сутність парадигми як сукупності фундаментальних знань, цінностей, переконань і технічних прийомів, що сприймаються за зразок наукової діяльності [50].

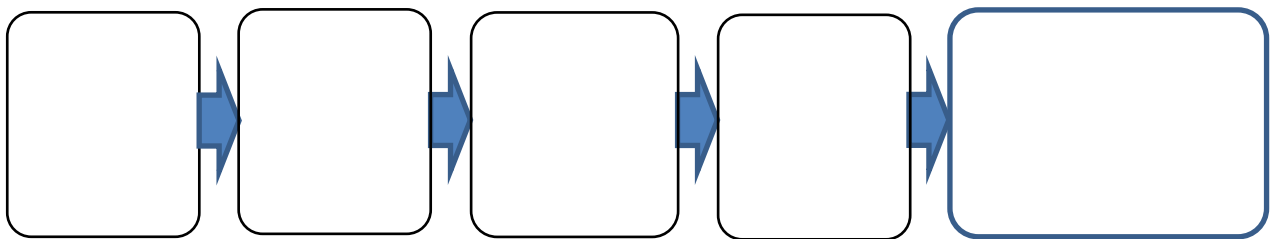
У сучасній науці термін "парадигма" визначають як _____

_____.

У 90-х рр. ХХ століття цей термін став постійно використовуватися в педагогіці, набув педагогічного значення.

Є.В. Бондаревська, С.В. Кульневич, В.О. Сластьонін стверджують, що педагогічна парадигма – _____

Класифікація парадигм університетської освіти, за Н. В. Бордовська, О. А. Реан

3. Поняття культури та основні підходи до її визначення. Структурні елементи та форми культури.

Функції культури.

В українських джерелах

В українських енциклопедичних джерелах культура визначається переважно як сукупність матеріальних і духовних надбань людства:

////////////////////////////////////
Українська радянська енциклопедія (1974–1985) визначає культуру як:

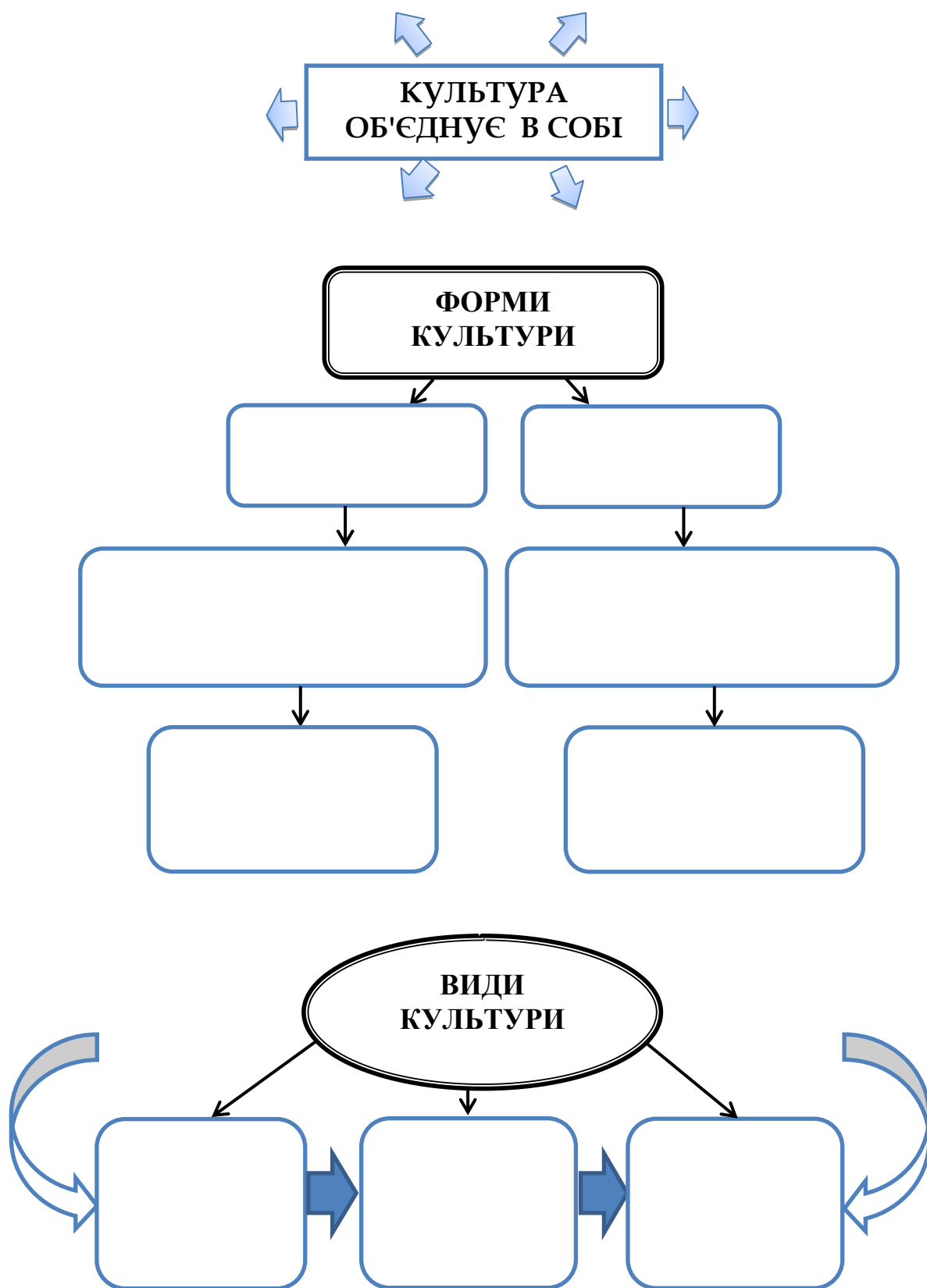
Короткий енциклопедичний словник з культури (2003) подає дещо ширше визначення культури, розглядаючи її як:

Універсальний словник-енциклопедія визначає культуру як:

У посібниках з культурології є і більш соціально-орієнтовані визначення, наприклад (Гуревич, 1991; Парахонський, 1995): _____

Український педагогічний енциклопедичний словник С.У. Гончаренко (2011): _____

Культура – поняття, що означає певний історичний рівень розвитку суспільства, творчих сил і здібностей людини, втілений у типах і формах організації життя і діяльності людей, а також у цінностях, які створюються ними.

Люди не лише створюють культуру в процесі матеріальної та духовної діяльності, але й оволодівають добутими знаннями, тобто зайняті засвоєнням культури. Будь-яка діяльність – практична чи теоретична, матеріальна чи духовна, поряд із творчим аспектом включає й аспект функціонування, тобто засвоєння культури. Чим ширші масштаби створення культурних цінностей, тим більший обсяг діяльності необхідний для успадкування культури, для її передачі новим поколінням, творчого відтворення. Законом функціонування культури є її засвоєння, збереження і передача наступним поколінням.

4. Професійна культура особистості як складова загальносуспільної культури. Наукові підходи до пояснення сутності феномена «професійна культура»

Поняття «професійна культура» складне, багатомірне, динамічне і неоднозначне. Як відомо, у науці існують сотні визначень поняття «культура», жодне з яких поки що не стало загальноприйнятим.

Визначення поняття «професійна культура» знаходимо у дослідженнях:

На думку *А. Капської*, професійна культура, крім необхідних знань, умінь _____

Тлумачення «професійної культури» запропоноване професором *Л. Коганом*. _____

Як зазначають дослідники **Н. Нікітіна, С. Смирнов, В. Слатьонін**, професійна культура тісно пов'язана

Професор С. Батишев

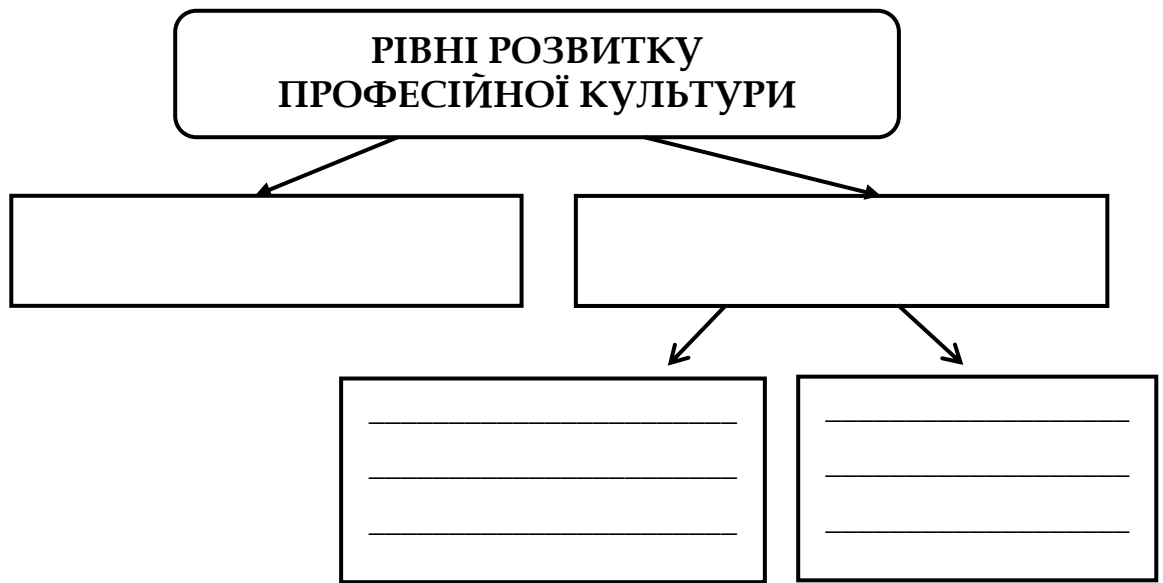
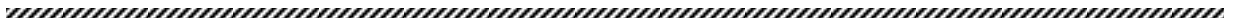
Вчений І. Зязюн

ПРОФЕСІЙНА КУЛЬТУРА

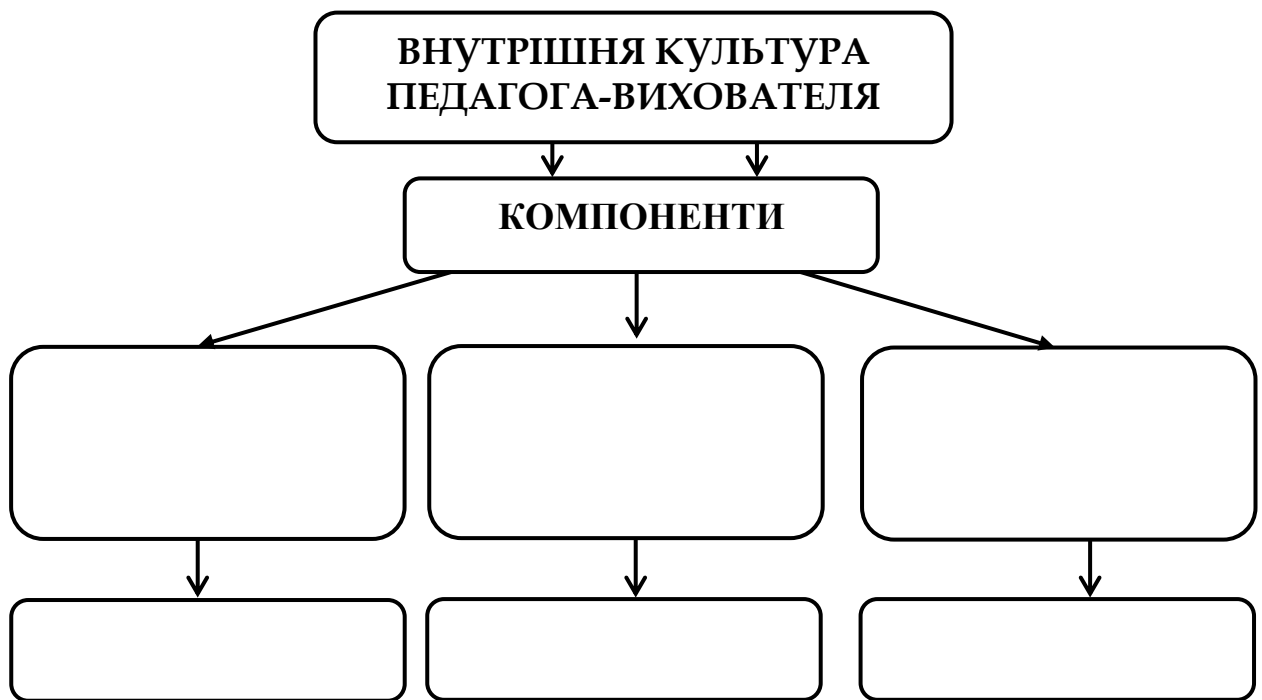
У дослідженнях В. Гриньової

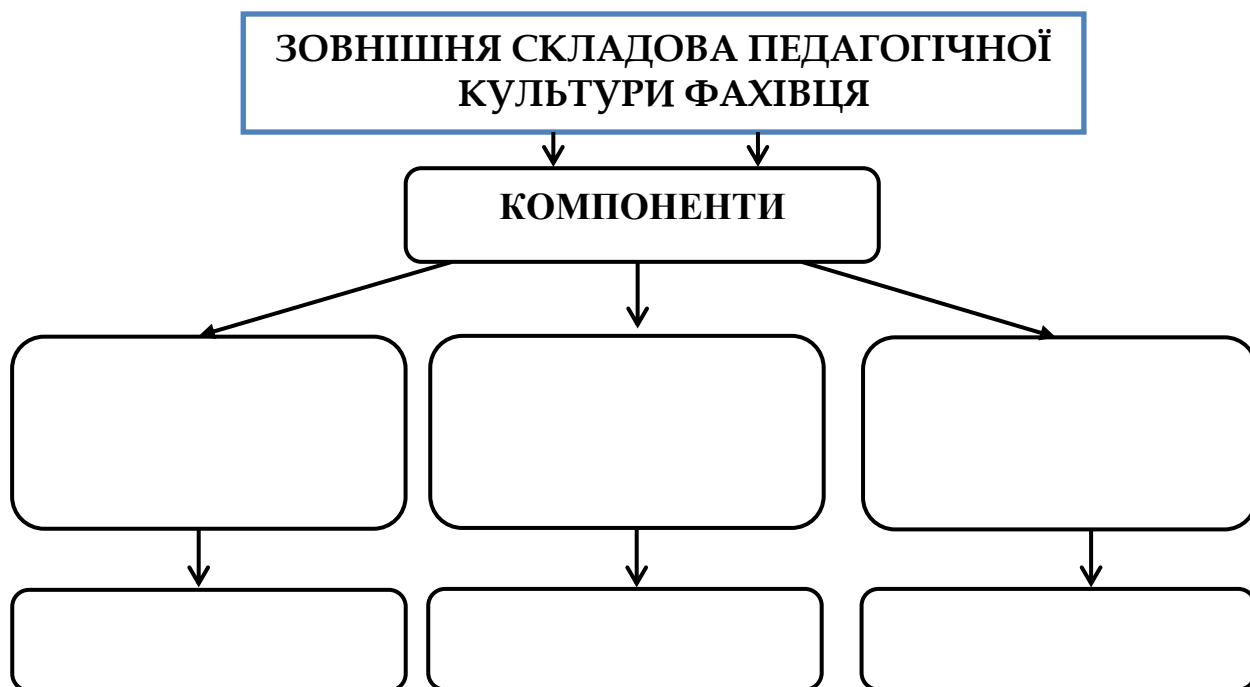
У дослідженнях І. Ісаєва

Як систему соціальних якостей, що забезпечують рівень професійної діяльності та визначають її особистісний зміст, ставлення до праці, розглядає професійну культуру **Н. Крилова**.

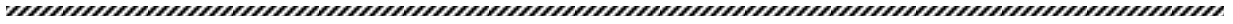
5. Професійна культура особистості: особливості та специфіка її прояву у фахівця

6. Професійно-педагогічна культура майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу

В основі педагогічної майстерності лежить **педагогічна культура** – *оволодіння педагогом педагогічним досвідом людства, ступінь його досконалості в педагогічній діяльності, досягнутий рівень розвитку його особистості.*

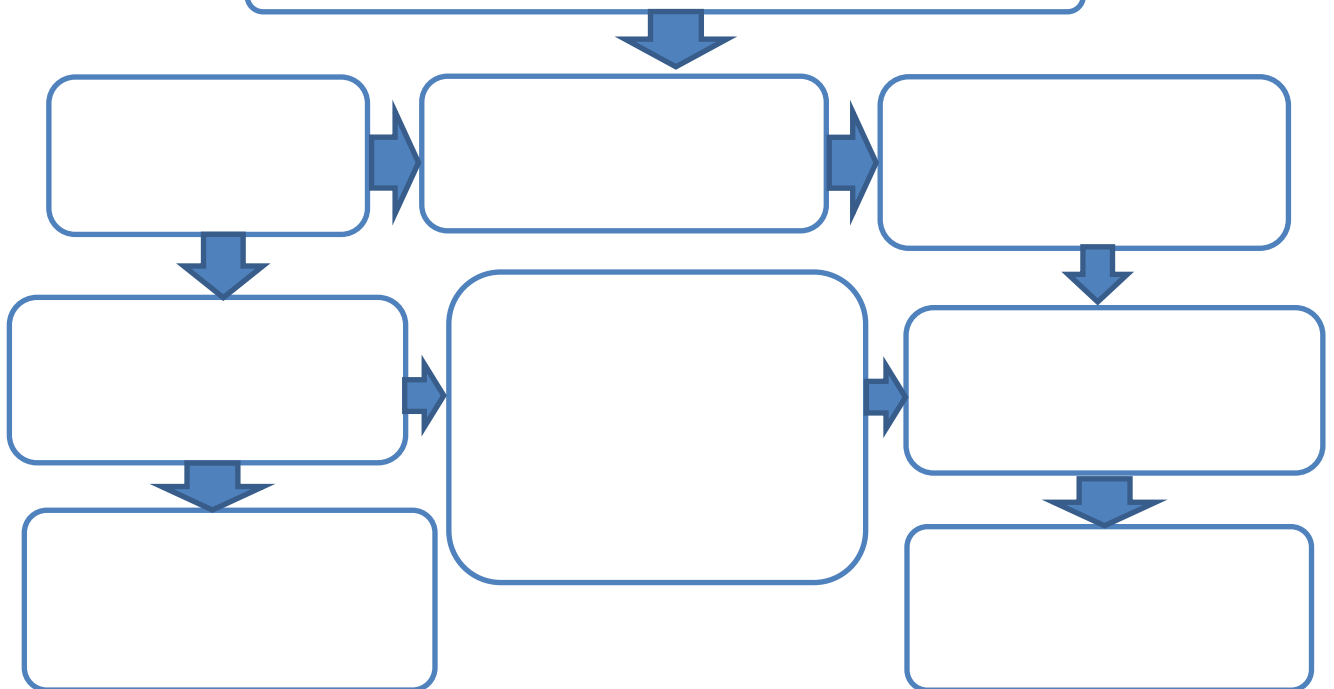
**ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ
ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ
МАЙБУТНЬОГО ВИХОВАТЕЛЯ ДНЗ**

1.

2.

3.

СКЛАДОВІ ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ

ДОДАТКИ

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

ДОДАТОК №2

ПЕДАГОГІЧНІ СИТУАЦІЇ У ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

П Р А К Т И К У М

Педагогічна ситуація №1

Від педагога залежить, чим стане серце дитини – ніжною квіткою чи засушеною корою. Заповітна мрія кожного мислячого педагога – щоб серце вихованця було чутливим до кожного слова вихователя, щоб дитяча душа відгукнулася, мов ніжна струна, на тонку музику його душі.

В. Сухомлинський

Коли настала тиха година і всі діти лежали в своїх ліжечках, вихователь дітей молодшої групи вирішила прочитати малюкам казку. Артемко, який зовсім недавно перейшов до цієї групи, був дуже здібним, розумним і слухняним, але не зовсім дружнім хлопчиком, який не хотів проявляти бажання знайомитись і спілкуватися з дітьми. Всі надії вихователя здружити хлопчика з ровесниками були марними, у зв'язку з цим вона вирішила прочитати їм казку, що була відгуком на цю ситуацію.

– Яно Петрівно, а яку казку Ви нам сьогодні будете читати? – із великим зацікавленням запитав Микитка.

– Діти, ми сьогодні з вами ознайомимося з новою казкою, яка має назву: «Казка про дитячий садок», – з посмішкою промовив вихователь. Ось, послухайте! – Дуже давно існувала на світі чарівна країна, в якій жило багато-багато дітей. Усе було добре, окрім того, що вони не спілкувалися один з одним. Одні були надто сором'язливі, інші – боязливі, через це ніхто першим не хотів підходити, знайомитись та дружити. Одного разу

пролітала над цією країною добра фея. У неї було стільки тепла і любові, що там, де вона пролітала, сонце сяяло яскравіше, пташки співали голосніше, усе навкруги оживало і розквітало.

Діти, як зачаровані, слухати казку, яку читав вихователь, дехто став засинати, а дехто з цікавістю хотів дізнатися, що буде далі.

– Тому, – продовжив вихователь, Фея почала кружляти і думати, що ж можна зробити, щоб в цій країні, замість сліз, лунав веселий сміх, замість суму, було радісно і весело. Пролітаючи над високим пагорбом, фея вирішила побудувати на ньому великий, гарний і просторий будиночок та назвати його дитячий садок. У ньому зібрати разом усіх дітлахів країни і зробити так, що вони зможуть приходити туди кожного ранку і товаришувати один з одним.

Читаючи, вихователь побачила, як всі дітки спали, окрім Артемка, який лежав і уважно слухав наставника.

– Артемку, а ти чому не спиш? – здивовано запитав вихователь.

– Мені дуже цікаво знати, чим закінчиться ця казка, – промовив хлопчик. Будь ласка, прочитайте її до кінця. І вихователь, посміхаючись, продовжила. Засурмили сурми, закликаючи всіх дітей до дитячого садка. Фея розповіла дітям про те, що це будиночок не звичайний, це дитячий садок, кожного ранку всі діти будуть збиратися в ньому, разом гратися і товаришувати. Діти були в захваті, адже саме в ньому вони згодом знайшли справжніх друзів.

– Яно Петрівно, я все зрозумів, – вигукнув хлопчик.

– Ви читали цю казку саме для мене, так? – уважно поглядаючи на вихователя, різко запитав Артемко.

Питання для обговорення

1. Дайте психолого-педагогічну оцінку діям вихователя та Артемчиним?
2. Чи порушив вихователь норми професійної-педагогічної етики?
3. Як Ви вважаєте, чи вдалося вихователю довести до свідомості хлопчика, що потрібно товаришувати з дітьми по групі?

Педагогічна ситуація №2

Щоб відкрити перед учнями іскорку знань, учителю треба увібрати море світла, ні на хвилину не відходячи від променів вічно сяючого сонця знань, людської мудрості.

В. Сухомлинський

Забираючи дитину з дитячого садка, батьки Марійки В. помітили, що одяг їхньої доньки майже кожного разу забруднений. Мама дівчинки обурилась та звинуватила вихователя у недбалому виконанні своїх обов'язків, недогляді.

Молодий вихователь, який тільки недавно став працювати в дошкільному навчальному закладі із великим хвилюванням на невдоволення запропонувала батькам Марійки усю наступну прогулянку тримати їхню доньку за руку.

Питання для обговорення

1. Як вчинили батьки дівчинки у цій педагогічній ситуації? Чи вважаєте Ви правильною цю педагогічну позицію батьків?
2. Дайте оцінку поведінки вихователя на це невдоволення батьків? Які можливі наслідки таких дій вихователя?
3. Якими особистими якостями повинен володіти сучасний вихователь дошкільного навчального закладу, щоб правильно зорієнтуватися в подібній педагогічній ситуації?
4. Запропонуйте свої варіанти вирішення педагогічної задачі. Обґрунтуйте їх.

Педагогічна ситуація №3

*«Дитинство – це ранок у житті
дитини, а ранок має бути щасливим»*

С. Русова

Майже кожного ранку Іринку М. батьки приводять у групу після того, як діти цієї ж групи вже мали сніданок, виконали ранкові індивідуальні заняття, ігри та ранкову зарядку. Вихователь вирішила не робити зауваження батькам дівчинки за перші два запізнення, маючи надію на те, що вони мали на це поважну причину та не будуть більше допускати подібної ситуації.

Згодом не витримавши, зауважила, що потрібно дотримуватися режиму дня дитячого садка, адже таке відвідування не принесе користі їхній дитині. Батьки з обуренням на зауваження вихователя наголосили, що мають право приводити дитину тоді, коли буде їм це зручно та обов'язково поскаржаться завідувачу дошкільного навчального закладу.

Питання для обговорення

1. Як вчинити вихователю у цій педагогічній ситуації?
2. Чи порушив вихователь норми педагогічної етики?
3. Дайте оцінку поведінки батьків на це зауваження вихователя?
4. Як слід педагогу вести бесіду з батьками?
5. Запропонуйте свій варіант вирішення педагогічної задачі. Обґрунтуйте його.

Педагогічна ситуація №4

Мистецтво виховання в тому й полягає, що моральне багатство твориться взаємовідносинами, де тісно переплітаються любов і добро з суворим обов'язком і працею, з особистим прикладом.

В. Сухомлинський

Ірина Василівна, прекрасний вихователь дошкільного навчального закладу «Дзвіночок» з багаторічним досвідом роботи, була засмучена тим, що на зустрічі батьків вихованців групи не прийшли деякі мами й тата.

Інформація, яку повідомляв педагог-вихователь, завжди була корисною та необхідною для батьків, а особливо для тих, хто не проявив бажання та не прийшов до дитячого навчального закладу. Ситуації, кожного разу, повторюються, а бесіди педагога з батьками не дають жодних результатів.

Питання для обговорення

1. Як саме педагогу-вихователю залучити пасивних батьків до співпраці із фахівцями дошкільного навчального закладу?
2. Як би Ви вчинили на місці вихователя дошкільного навчального закладу, Ваші дії?
3. Запропонуйте свій варіант вирішення педагогічної задачі. Обґрунтуйте його.

Педагогічна ситуація №5

Ми маємо справу з найскладнішим неоціненим, найдорожчим, що є в житті, – з людиною. Від нас, від нашого вміння, майстерності, мистецтва, мудрості залежить її життя, здоров'я, розум, характер, воля, громадянське й інтелектуальне обличчя, її місце і роль у житті, її щастя.

В. Сухомлинський

Уже не вперше, вихователь Ніна Олександрівна, помічає те, що Богданчик Р. постійно бере чужі речі (цукерки, іграшки) з шафок інших дітей. Коли діти цієї ж групи не знаходять своїх речей на поличках своїх шаф – розпочинаються великі невдоволення, підозрілість, образи, які закінчуються ретельними пошуками та слізьми.

Вихователь вирішила провести бесіду з хлопчиком щодо здійсненого вчинку, але потім зрозуміла, що жодна розмова не принесе результатів. Під кінець дня, коли батьки прийшли забирати дитину, Ніна Олександрівна повідомила про те, що сталося та попросила маму хлопчика поговорити з дитиною.

Батько з обуренням відповів, що його син не зміг би такого зробити та став звинувачувати у цьому всіх інших дітей, виправдовуючи сина. Ситуації повторюються, а бесіди з батьками не дають жодних результатів. Конфлікт не розв'язаний.

Питання для обговорення

1. У чому Ви вбачаєте причину здійсненого вчинку хлопчиком?

2. Проаналізуйте поведінку Богданчика та вихователя. Як пояснити дитині, щоб більше не повторювати таких поганих вчинків?

3. У чому полягає виховне значення батьків до дитини? Сформулюйте виховну проблему та запропонуйте варіант її вирішення.

4. Якими особистісними та професійними якостями повинен володіти виховatelj дошкільного навчального закладу щодо розв'язання цієї ситуації?

Педагогічна ситуація №6

*... Є в світі найуніверсальніша,
найскладніша й найбагородніша
робота, єдина для всіх і водночас
своєрідна і неповторна в кожній
сім'ї – творення людини...*

В. Сухомлинський

Батьки Мирослава І. працюють на кондитерській фабриці «Солодка мить». Щоб побалувати свою дитину, тато хлопчика постійно дає йому в дитячий садок солодощі та жувальну гумку. Коли настає тиха година та всі діти лягають спати, Мирослав дістає свої цукерки та дратує інших дітей, які потім не можуть заснути – розпочинається гомін, крики та сміх.

Вихователь з великим занепокоєнням досить довгий час заводила розмову з батьками дитини щодо солодощів, поведінки хлопчика та скарг інших батьків дітей групи, але жодна бесіда не давала позитивного результату. Тато Мирослава не прислухається до порад і прохань вихователя, досить грубо відповідає на зауваження та говорить, що це його особиста справа.

Питання для обговорення

1. Яких помилок припустився вихователь під час розмови з батьком дитини?
2. Дайте психолого-педагогічну оцінку діям вихователя та тата Мирослава. Чи можна було запобігти виникненню небажаної ситуації і яким чином?
3. Запропонуйте свій варіант вирішення педагогічної задачі. Обґрунтуйте його.

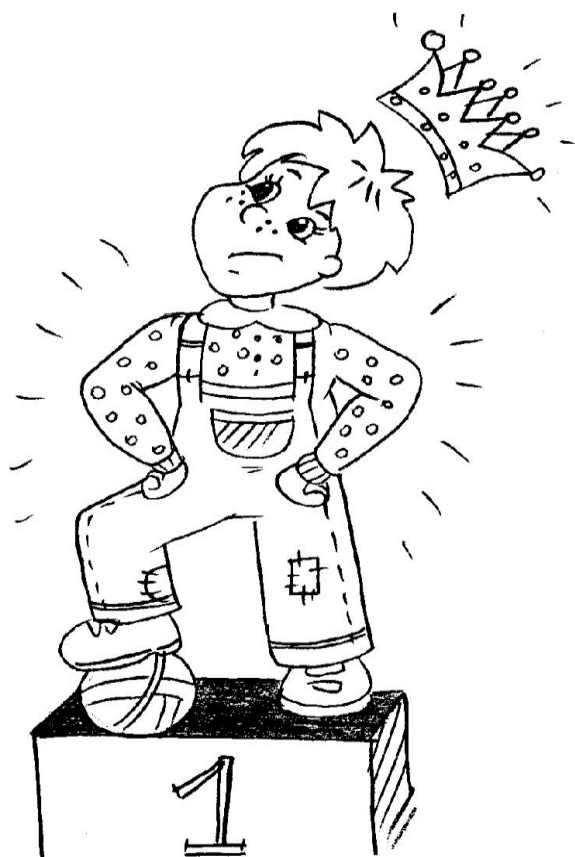
Педагогічна ситуація №7

*Будьте самі і людиною, і немовлям,
щоб вчити дитину. Вашими словами
ви не обдурите дитину; не слова ваші
буде вона слухати, а ваш погляд, ваш
дух, який володіє вами*

В. Одоєвський

Вихователь молодшої групи «Краплинка» Наталія Петрівна, залучаючи Юрка Р. до спільних ігор з іншими дітьми, помітила, що хлопчик займає позицію лідера з-поміж відстаючих дітей, увесь час хоче бути першим. Він робить усім дітям безліч зауважень, говорить, що вони грають не за правилами. У відповідь на це, діти відмовляються з ним грати і педагог-вихователь цілком і повністю погоджується з думкою малюків.

Коли Юрко вдома поскаржився батькам, що з ним не хочуть грати діти у групі, наступного дня, привівши дитину в дитячий садок, батьки поцікавилися у вихователя, з чим це пов'язано. Наталія Петрівна розповіла батькам Юрка, як хлопчик поводить себе у садку під час спільних ігор з дітьми групи, а саме: не враховує жодної думки ровесників, галасує, не слухає порад вихователя, і це триває до сих пір. Батьки не згодні з інформацією вихователя та просять завідувача дошкільного навчального закладу перевести їхню дитину до іншої групи.

Питання для обговорення

1. Запропонуйте свої варіанти педагогічних дій вихователя у наведеній педагогічній ситуації.
2. Проаналізуйте варіанти розв'язання задачі:
 - а) провести бесіду з батьками;
 - б) провести бесіду з дітьми дошкільного віку під час спільних ігор у групі.
3. Яке, на Вашу думку, має значення у становленні особистості хлопчиків і дівчаток зміст ігор і ті ролі, які в них бере на себе дитина?

Педагогічна ситуація №8

Покарання, призначувані в випадку гніву, не досягають мети. Діти дивляться на них у цьому випадку як на наслідки, а на самих себе – як на жертви роздратування того, хто карає.

I. Кант

Привівши сина до дитячого садка, мама хлопчика запитує у вихователя:

– Не розумію, чому Сашко став таким примхливим та неслухняним? Був маленьким – горя не знала, завжди був спокійною дитиною, а тепер став зовсім іншим: не слухає, наші розпорядження критикує, ображається без причини, грубить.

– А як Ви реагуєте на таку поведінку сина?– запитав вихователь.

– А ми завжди дуже суворі з сином. Ніколи не відступаємо з чоловіком від свого слова: якщо сказали – значить він повинен «Виконати!», – відповіла мама Сашка.

– А Ви спробуйте з ним поговорити без гніву та покарань, прислухатись до сина? – промовила вихователь.

– Краще в садочку б виховували! Нам краще знати, як виховувати свою дитину! – грубо відповіла жінка.

Питання для обговорення

1. Проаналізуйте характер стосунків дорослих з сином, на чому вони засновані.
2. Чому, на вашу думку, в описаному випадку хлопчик став примхливим та неслухняним?
3. Як розуміти суворість у вихованні хлопчика?
4. Як пояснити мамі Сашка, що вона припускається грубих помилок у вихованні сина?

Педагогічна ситуація №9

«Кожне слово вихователя повинно нести в собі добро, справедливість, красу – в цьому суть наших повчань. У цій справі немає дрібниць. Одне Ваше слово може зруйнувати в дитини віру у Вас як вихователя, збентежити дитячу душу».

В. О. Сухомлинський

Під час підготовки до осіннього свята вихователь старшої групи «Дивосвіт» вирішила провести заняття на тему «Осінь», а саме: ознайомити дітей з класичними музичними композиціями, розглянути картини художників та вивчити кілька віршків про осінь відомих авторів. Діти із великим захопленням стали слухали свого наставника, але раптом вихователь помітила, як Микитка знову почав заважати своїм товаришам: штовхати дівчаток, які сиділи поруч, смикати їх за волосся, перекривляти хлопчиків.

Вихователь, не витримавши, роздратовано і суворо вигукнула: «Микито! Встань та підійти до мене!». Поки хлопчик йшов до вихователя, було помітно, як обличчя Микитки змінюється і він дивиться на неї перелякано. Побачивши хвилювання хлопчика, вихователь припустила, якщо вона образить Микитку, тоді він завтра не виявить бажання йти у дитячий садок.

– Друзі, Микитка хоче нагади Вам про те, як треба сидіти на уроках, – звертаючись до всієї старшої групи імпровізує вихователь. Хлопчик помітив, як деякі діти стали сміятися з нього, не знаючи від сорому, що робити – злякався і заплакав. Група притаїлася, запанувала тиша.

Питання для обговорення

1. Які причини (мотиви) могли спонукати хлопчика проявити таку неповагу до вихователя групи та дітей? Проаналізуйте риси характеру Микитки, що проявилися в описаній ситуації? Які педагогічні дії можуть сприяти поліпшенню стосунків вихователя і Микитки?

2. Проаналізуйте запропоновану педагогічну ситуацію і складіть власний алгоритм вирішення задачі.

Педагогічна ситуація №10

Справжнє виховання полягає в тому, щоб крижинка в дитячому серці розтанула поступово, щоб серце вашої дитини само випромінювало тепло.

В. Сухомлинський

Після сніданку, коли всі діти зібралися грати у дитячій кімнаті, вихователь групи помітила, як п'ятирічна дівчинка, Іринка, заколисуючи свою ляльку, підштовхує її, смикає за волосся та роздратовано промовляє:

– Тільки спробуй мені не заснути! Зараз же заплющуй очі! Вихователь, помітивши це, здивовано зауважила:

– Іринко, хіба так можна? Мама ніколи так не поводить з донькою.

– А чому вона не слухає? Чому вона не спить? – з криком відповідає дівчинка.

– Краще приголуб її, заспівай пісеньку, вона і засне! – ніжно й лагідно промовляючи, вихователь бере ляльку та гладить по волоссю.

Але Іринка не слухає її, заперечує:

– А мама завжди так робить, коли маленька сестричка не засинає.

Питання для обговорення

1. Як пояснити дії дитини у грі, ґрунтуючись на психологічних особливостях Іринки? Назвіть їх.
2. Що вихователь повинен був відповісти дівчинці? Як пояснити Іринці, що її вчинки дуже погані?
3. Яку бесіду повинен провести педагог-вихователь з мамою дівчинки?
4. Яку роль у вихованні відіграють такі особливості, як наслідування, прагнення бути схожим на рідних?

Педагогічна ситуація №11

Варто променю сонця впасти на вас, і ви бачите біля себе друзів. Друзі – це термометр, за яким можна вимірювати температуру успіху.

М. Блессінгтон

Під час метушливих зборів на прогулянку, стурбована нетерплячим бажанням скоріше побігати надворі, старша група поспішала сходами до дверей. Два найкращих друга, Владик і Микитка несподівано посварилися. Обидва хлопчики, хоч і дружили, але дуже відрізнялися один від одного: Владик – маленький, тендітний, привітний хлопчина, який часто любив розіграти та метушню; Микитка – більший на зріст, кремезний, дебелий, любитель пофілософствувати, дещо знервований хлопчик, часто полюбляв драматизувати будь-які життєві події.

Граючись, хто перший дістанеться на подвір'я дитячого майданчика, Владик зовсім випадково зіштовхнув з трьох останніх сходинок Микитку, і той, не втримавшись, з'їхав зі сходинок вниз. Микитка став плакати, але ні, не через біль, який відчував у коліні, а через образу на друга, який так вчинив з ним.

Владик був дуже засмучений, що образив друга і став просити вибачення. Вихователь, не стримавши гніву, забрала хлопчиків до групи та провела виховну бесіду, де конфлікт було вичерпано і вже скоро два найкращих друга весело ганяли по двору.

Але наступного дня Микитка уже мав чіткий намір поквитатися з другом за вчинену образу та усім своїм видом виражав лють і бажання жорстоко помститися. Коли вихователь помітила це, вирішила розрядити ситуацію та вгамувати хлопчика, адже зовсім скоро повинен прийти Владик. На запитання, чому стару сварку він згадав лише тепер, Микитка відверто відповів, що це його дідусь нагадав про сварку, порадив не спускати будь-кому образи, і він, як справжній «чоловік», повинен помститися Владика. Хлопчик не слухає закликів вихователя і має намір покарати винуватця.

Питання для обговорення

1. Ознайомтеся з педагогічною ситуацією та осмисліть її. Сформулюйте протиріччя та визначте проблеми. Проаналізуйте поведінку Владика і Микитки.

2. Як Ви вважаєте, як вихователю побудувати розмову з хлопчиком, щоб розв'язати конфлікт? Які дії вихователя, на Вашу думку, будуть правильними в даній ситуації?

3. Чи потребує розмови вихователя з дідусем щодо намірів Микитки?

4. У чому полягатиме профілактична робота з дітьми щодо запобігання подібних ексцесів надалі?

Педагогічна ситуація №12

Немає нічого важче, як перевиховати людину, погано виховану.

Я. Коменський

Після виконання ранкової гімнастики та відпочинку в ігровому куточку о 09.00 годині ранку діти молодшої групи «Малятко» за розпорядком дня мають сніданок. Вихователь групи завжди перед сніданком намагається прищеплювати малюкам культурно-гігієнічні навички: вчить своїх вихованців, в ігровій формі, як правильно мити ручки, витирати їх рушничком, а сівши на свої місця, – не штовхатися, не викрикувати, поважати ближнього.

Коли всі діти сіли снідати, дві дівчинки, Оксанка й Іринка, почали сперечатися між собою. Оксанка, побачивши, що у її сусідки гарніша чашка із зображенням незвичайного малюнка, ніж у неї, відмовляється пити зі своєї чашки та, капризуючи, вимагає, щоб їй віддали Іринчину. Помічник вихователя, яка зовсім поруч стояла від них, побачила, що виник дитячий конфлікт, стала вмовляти дівчинку, розхвалюючи її чашку, але бажаного результату не отримала. Іринка відмовляється снідати та, стукаючи руками по столу, продовжує наполягати.

Питання для обговорення

1. Проаналізуйте запропоновану педагогічну ситуацію і складіть власний алгоритм вирішення задачі.

Педагогічна ситуація №13

... Учитель – це той, хто виховує і викохує нашу зміну, це той, хто вкладає в маленькі голівки наших дітей найвищі ідеали людства, прищеплює їм любов до життя і до праці, прекрасне почуття колективу, честь і мужність, ясність у поглядах, безмежну жадобу до знань.

М. Рильський

Марійка, якій тільки недавно виповнилось три роки, прокинувшись після тихої години, категорично відмовляється не те, що заплітати, а навіть розчісувати своє густе хвилясте волосся. Дівчинка пояснює, що вона й без того гарна, а гребінець висмикує її пасма.

Побачивши, що Марійка капризує, молодий вихователь вирішила не чіпати її, а заплести іншу дівчинку, Тетянку, яка сиділа неподалік від них. Заплітаючи, вихователь починає хвалити дівчинку, говорити, яке гарне у неї волосся, звертаючи її увагу на те, що всі принцеси з красивими зачісками.

Коли дівчинка поглянула, як гарно виглядає волосся Тетянки, стала вмовляти вихователя зробити їй теж таку зачіску. У відповідь на це молодий вихователь зауважила, що вона не буде цього робити, так як дівчинка себе погано поводи́ла та не слухала порад вихователя.

Питання для обговорення

1. Яких помилок допустився вихователь по відношенню до дівчинки?
2. Чи вдалося вихователю довести до свідомості Марійки, що вона завжди повинна розчісувати своє волосся, та її поведінка не відповідала поведінці інших дітей групи?
3. Запропонуйте свій варіант вирішення педагогічної задачі. Обґрунтуйте його.

Педагогічна ситуація №14

Дві речі ніколи не повинні засмучувати людину: те, у чому вона може допомогти, і те, у чому не може допомогти.

Л. Толстой

У Катрусі було день народження, яке за календарем випало на суботу. Прийшовши у дитячий садок, дівчинка забажала свята – хоровод з вітаннями та виявила бажання пригостити всіх дітей групи солодощами.

Мама Катрусі вирішила не купувати цукерки і не пригощати малюків у дитячому садку, так як день народження вже минув і доньку вітали вдома. Дитина не знає, адже батьки не повідомили їй про це, та чекає

///
свята й подарунків від ровесників.

Питання для обговорення

1. Як, на Вашу думку, вихователю пояснити дівчинці, що день народження вже минув і свята уже нецікаво проводити?
2. Як розв'язати цю ситуацію? Складіть власний алгоритм вирішення задачі.

Педагогічна ситуація №15

Підтримуйте дитяче прагнення бути хорошим, бережіть його як найтонший порух людської душі, не зловживайте своєю владою, не перетворюйте мудрість батьківської влади на деспотичне самодурство.

В. Сухомлинський

Граючись на дитячому майданчику, Олег та Іванка випадково знайшли пташку, у якої було поранене крило. Вона жалібно дивилась на діток, ніби просила їх допомогти. Зовсім поруч грався Дмитрик, який побачивши це, швидко підбіг, схватив пташку і щосили жбурнув її за паркан. Діти, які не встигли покликати вихователя, щоб допомогти пташині, з жахом дивилися на Дмитрика. Вихователь продовжила надалі грати з іншими малюками, не побачивши конфлікту, який розгортався між хлопчиками.

Олег, якому дуже шкода стало синички, підійшов та щосили ударив Дмитрика в плече, і той, не втримавшись, упав на траву і став плакати.

– Тобі боляче? – запитує хлопчик. Те саме і пташині маленькій!

Перелізши паркан, хлопчик забрав пташку, яка, на щастя, упала на вузлик трави й не пошкодила іншого крила, та щосили з Іванкою рушили до діток. Прибігши, діти розповіли вихователю про те, що сталося. А після виховної бесіди, вони швидко взялися допомагати маленькій, безпомічній пташині і навіть Дмитрик, якому стало соромно за здійснений вчинок, допомагав їм.

Питання для обговорення

1. Яких помилок, на Вашу думку, допустився вихователь під час ігор на дитячому майданчику?
2. Чи правильно вчинив Олежик?

3. Яку бесіду потрібно провести з Дмитриком, щоб він більше не здійснював таких жахливих вчинків?

Педагогічна ситуація №16

За великою людиною стоїть велике виховання!

Г. Агацарскій

Вихователь дошкільного навчального закладу Надія Степанівна під час зустрічі з мамою вихованця Іванка Т. розповіла про те, що нового хлопчик дізнався на заняттях та запропонувала вивчений матеріал закріпити вдома.

Мама Іванка з великим невдоволенням відповіла, що у неї немає часу займатися з дитиною вдома та вважає, що це обов'язок вихователя – він «отримує за це зарплатню».

Питання для обговорення

1. Як Ви вважаєте, чому виник конфлікт? Чи можна було б його уникнути?
2. У чому Ви вбачаєте головну причину того, що трапилося?
3. Як вчинити вихователю в цій педагогічній ситуації?
4. Якими професійними і особистісними якостями повинен володіти сучасний вихователь дошкільного навчального закладу, щоб правильно вирішити цю проблему?

Педагогічна ситуація №17

У вихованні все повинно базуватися на особі вихователя, тому що виховна сила виливається тільки з живого джерела людської особистості.

К. Ушинський

– Діти, сьогодні ми відправимося у казку, де зустрінемося з незвичайним їжачком. Хто уважно слухатиме й правильно відповідатиме на запитання, – отримає за це смачну цукерку, – зацікавлено відповів вихователь, поставивши коробку на стіл. Солодощі так вабили малюків, що всі діти сіли прямицько та приготувалися слухати казку.

Вихователь став розповідати про їжачка, який завжди був усім незадоволений. Його все на світі дратувало і сердило, тому він жив окремо від сусідів. Одного разу, збираючись на полювання, їжачок побачив мурашу, яка була засмучена тим, що не послухалася мами, відійшла далеко від дому і потрапила в халепу, зламавши собі ніжку та попросила їжачка їй допомогти.

Він допоміг бідолашній, сходивши до тітоньки сови, яка славилася тим, що лікувала всіх звірів у лісі. Вона приписала їй ліки, прив'язала до зламаної ніжки маленьку гілочку, щоб та

швидше загоїлася, та попросила їжачка повідомити батькам мурахи, що вона в нього.

Відтоді двері у будиночок їжачка не зачинялися. У мурашки виявилося стільки друзів, що кожну годину хтось приходив її провідати. Коли мураха одужала та повернулася додому, їжачку стало сумно та самотньо і він вирішив сам піти й провідати мурашу та її друзів, які з часом стали друзями і самого їжачка. З того дня їжачок забув, що таке дратуватися та злитися. Він зрозумів, що потрібно жити поряд з друзями і радіти життю.

– Малята, спробуємо описати їжачка! Яким він був? Чи були в нього друзі та чи подобалось йому товаришувати? – слідкуючи за дітьми, запитав вихователь. – Злим, поганим, сердитим, незадоволеним, – вигукували діти.

– Якою була мурашка? Так, правильно, Микитко, тримай цукерку!

– Діти, як ви вважаєте, зрозумів їжачок, що жити поряд з друзями краще, ніж самотньо? – запитав у малят молодий вихователь. Так, правильно! Молодці!

Діти так захопились обговорювати казку, що вихователь не помітив, як закінчилися усі цукерки. І тільки залишилась одна дівчинка Мар'янка, яка не отримала солодошів. Вона – слухняна, здібна, вихована й дуже обдарована дівчинка, яка могла без жодних проблем впоратися з будь-яким завданням вихователя та отримати всі цукерки, які були у коробці. Але весь час сиділа тихенько і мовчала.

Вихователь стурбовано поглянув на Мар'янку, і йому стало неприємно за те, що він припустився такої грубої помилки. Щоб виправити ситуацію, вихователь запитав у діток, хто може поділитися з дівчинкою цукеркою, але Мар'янка, подякувавши, відповіла, що батьки їй не дозволяють їсти солодошів.

Питання для обговорення

1. Якої педагогічної помилки припустився молодий вихователь? Дайте оцінку його діям.
2. Чи зустрічалися Ви з подібною ситуацією?
3. Проаналізуйте запропоновану педагогічну ситуацію і складіть власний алгоритм вирішення задачі.

Педагогічна ситуація №18

Дружба – це, насамперед, щирість, це критика помилок товариша. Друзі повинні першими дати жорстку критику для того, щоб товариш міг виправити свої помилки.

М. Островський

Софійка завжди приносить у дитячий садок своєю улюблену ляльку Полінку, називаючи її своєю донечкою, й грається з нею в ігровому куточку: розчісує їй волосся, переодягає, вкладає спати. Побачивши, яка гарна лялька у Софійки, Тетянка вирішила підійти до дівчинки і запитати дозволу трішки погратися з Полінкою. Софійка, штовхаючи дівчинку, відповіла, що це її лялька і вона нікому не дасть з нею гратися. Тетянці стало дуже прикро за те, що так вчинила її подружка, адже вона завжди ділиться іграшками з Софійкою.

Тетянка, щоб «провчити» дівчинку, вирішила забрати іграшку. У цей час, коли Софійка підійшла до вихователя, Тетянка, користуючись нагодою, підбігла до вікна й забрала ляльку. Побачивши це, дівчинка швидко опинилася біля Тетянки

і, розгнівавшись, щосили смикнула її за волосся. Конфлікт триває.

Питання для обговорення

1. Як розв'язати цю конфліктну ситуацію та зробити так, щоб дівчатка грались разом?
2. Які почуття може викликати у дітей ця гра?
3. У яких випадках можливе пряме втручання в гру дітей дорослого?

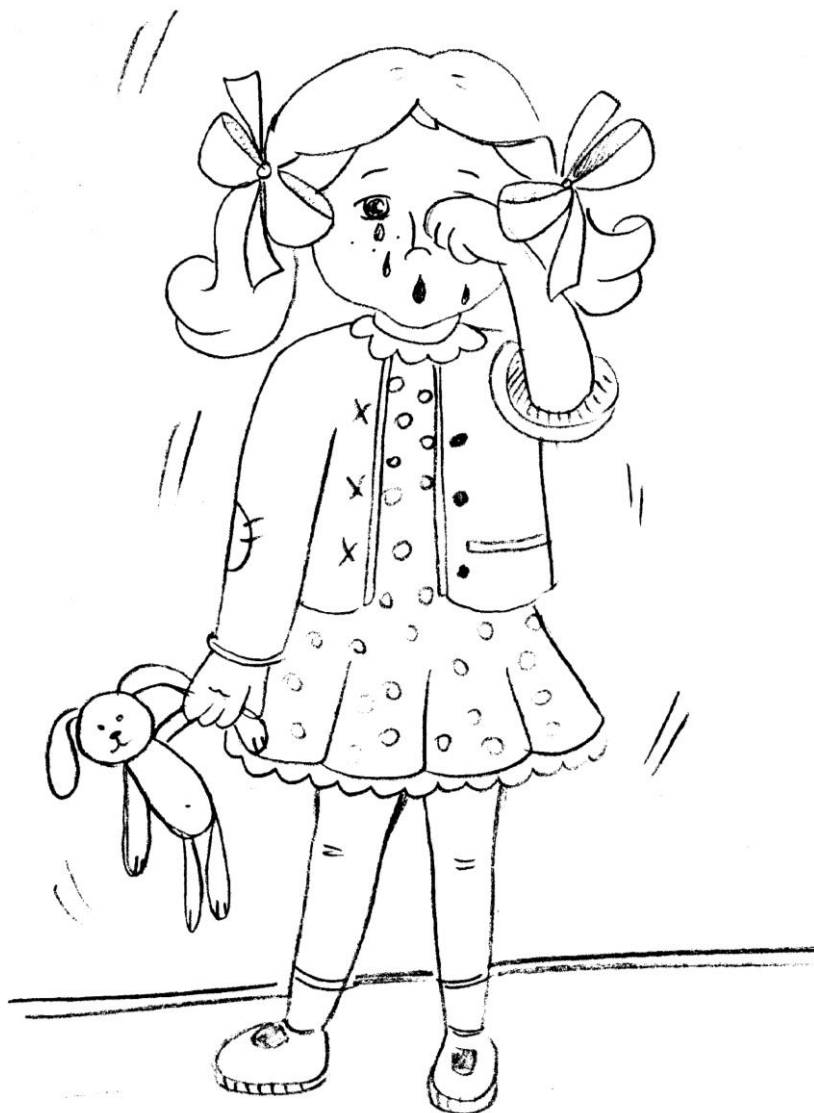
Педагогічна ситуація №19

Мудрість влади педагога полягає в тому, щоб моя воля стала бажанням дитини.

В. Сухомлинський

Ранок. Роздягальна кімната дитячого садка наповнюється дитячими голосами.

– Дашо! Ну, знімай же! Зніми зараз же! – просить мама дівчинку.

– Не хочу сама, – ця вередлива команда звернена до матусі, і та, нахилившись біля доньки, знімає їй черевики, розстібає гудзики кофтинки.

– У дитячому садку Даша все робить сама! І малюкам завжди допомагає! Вона уже велика дівчинка! Адже наступного року до школи! – ця фраза вихователя звернена і до мами, і до дівчинки. Мабуть, вона і вдома хороша помічниця?

– Мала ще в помічниці ходити. От підросте – тоді ж... А зараз іди грати! – мама дівчинки невдоволено надула губи і, відвернувшись від вихователя, прямує до виходу.

– Дашо, я тебе не розумію! Чому ти так поводишся? Ти ж моя помічниця! – притуливши до себе дівчинку, відповідає вихователь.

– Мама завжди так говорить моїй старшій сестричці, а не мені! – зі сльозами на очах відказує дівчинка.

Питання для обговорення

1. Проаналізуйте ситуацію та скажіть, яких помилок припустилася мама дівчинки?

2. Що б Ви зробили, щоб переконати маму дівчинки в помилковості її погляду на виховання дитини?

Педагогічна ситуація №20

Дитина – дзеркало родити; як у краплі води відбивається сонце, так у дітях відбивається моральна чистота матері і батька.

В. Сухомлинський

Був сонячний і теплий ранок. І таким же був настрій у Катрусі, яка йшла до дитячого садочка у новій сукні, на якій були красиві, яскраві візерунки та велика кількість мережив

//

блакитного кольору. Дівчинка нагадувала Дюймовочку – маленьку, тендітну і скромну, яка, як промінчик сонця, світилась від щастя.

Усе було добре до того часу, доки не підійшла Христинка. Дівчинка, якій дуже сподобалася Катрусина сукня, від заздрощів та злості не могла нічим зайнятися у садочку. Узявши в ігровому куточку фарби, Христинка висипала їх на Катрусину сукню. Вихователь, яка не встигла вчасно підбігти до дівчаток, побачила, як великі дитячі оченята Катрусі наповнилися слізьми. Гарний настрій дівчинки миттю зник. Дитина у паніці, а сукня зіпсована.

Питання для обговорення

1. Запропонуйте свій варіант вирішення педагогічної задачі. Обґрунтуйте його.

Педагогічна ситуація №21

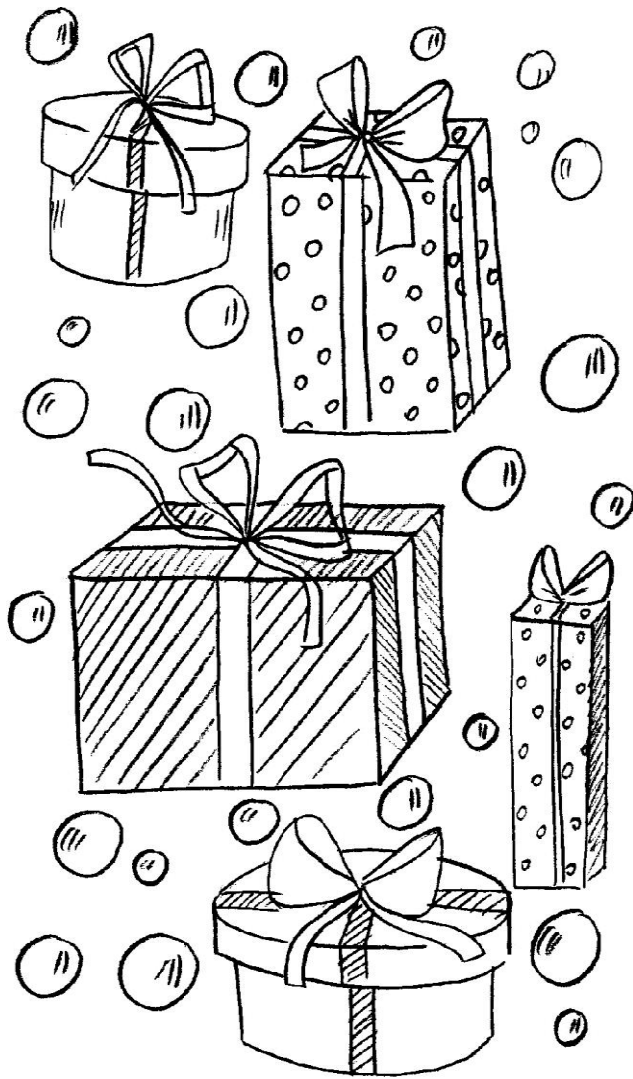
Виховувати – не значить тільки годувати й нести, але й дати напрямок серцю і розуму

В. Белінський

Вихователь з дітками старшої групи готували подарунки для своїх рідних, адже до Різдва залишався лише тиждень. Іринка довгий час не могла вирішити, який подарунок зробити неньці на свято. Трішки подумавши, взяла коробочку, гарну барвисту обгортку та різноманітні за кольором стрічки. Запаковуючи коробку, вона зробила великий, гарний бант, використовуючи багато кольорової стрічки. А коли завершила, з нетерпінням чекала свята, щоб подарувати матусі цей чарівний пакуночок.

Уранці, ступаючи легенько, мов пташка, дівчинка підійшла до матусі і віддала їй пакуночок, який був загорнутий у гарний, барвистий папір.

– «Матусю, це я зробила для тебе! У ній тисяча поцілунків для тебе!» – прошепотіла дівчинка. Мама Іринки, щоб не запізнитися, поцілувала доньку й поклала подарунок на стіл. – Доню, я дуже поспішаю! Давай увечері поглянемо? Прийшовши у садок, дівчинка, не втримавшись від розчарування, заплакала. – Я погана донька! Мій подаруночок не сподобався неньці! – промовила Іринка вихователю.

Питання для обговорення

1. Проаналізуйте ситуацію та скажіть, яких помилок припустилася мама дівчинки та Іринка?
2. Запропонуйте свій варіант вирішення педагогічної задачі та обґрунтуйте його.

Педагогічна ситуація №22

Мудрість влади педагога полягає в тому, щоб моя воля стала бажанням дитини.

В. Сухомлинський

У кожному дитячому колективі зустрічаються діти, які не можуть всидіти на місці ні хвилини, дотримуватися встановлених правил й інструкцій, вони дуже рухливі, запальні, неуважні й імпульсивні. Це й стосується хлопчика Андрійка, який завжди має схильність діяти за першим спонуканням під впливом зовнішніх емоцій.

Бігаючи по ділянці дитячого садочка та не реагуючи на зауваження вихователя групи, він кожного разу наштовхується на своїх товаришів.

Деякі діти ображаються, а то й відмовляються з ним грати. Дитиною неможливо управляти, він абсолютно не реагує на заборони, крики й обмеження. Щоб використовувати систему заохочень – її вистачає тільки на деякий час, адже хлопчик не в змозі підтримувати активну увагу впродовж дня.

Питання для обговорення

1. Що робити вихователю, коли є гіперактивна дитина в дитячому колективі?
2. Яку систему заходів та заохочень потрібно використовувати вихователю, щоб дитина дотримувалась встановлених правил у дитячому садку?
3. Чи буде ефективно, на Вашу думку, фізично навантажувати дитину (плавання, біг)?

Педагогічна ситуація №23

Хто не може взяти ласкою, той не зможе взяти і строгістю.

А. Чехов

Петрик довгий час виховувався вдома та не відвідував дитячий садок, коли всі інші діти, навпаки, ходили до дитячого садочка. За рік до школи батьки вирішили віддати дитину, але в перший же день їх спіткало розчарування: хлопчик плакав за мамою та проявляв спроби тікати додому.

Уже минув місяць, а Петрик продовжує капризувати. Йому важко адаптуватися до нових умов, дитина просто не звикла до того, що можна бути десь, а не вдома, з кимось, а не з мамою.

Вихователь терпляче намагається заспокоїти та зацікавити хлопчика, щоб він не плакав, але нічого не виходить. Дитина продовжує репетувати, плакати та вимагати, щоб прийшли батьки і забрали її додому.

Питання для обговорення

1. Яку систему заходів та заохочень, на Вашу думку, потрібно використовувати вихователю, щоб дитина не плакала та виявляла бажання йти до дитячого садочка?
2. Проаналізуйте ситуацію та скажіть, яких помилок припустилися батьки хлопчика?

Педагогічна ситуація №24

... Без особистого безпосереднього впливу вихователя на вихованця справжнє виховання, що проникає в характер, неможливе. Тільки особистість може діяти на розвиток і визначення особистості, тільки характером можна формувати характер. Причини такого морального магнетизування приховані глибоко в природі людини.

К. Ушинський

Батьки Микитки надто емоційні, їм важко керувати власними почуттями та емоціями. Хлопчик, зростаючи у цій сім'ї, часто переймає агресивні форми поведінки батьків. Він часто сперечається з дітьми, обзиває і б'є їх, відбирає й ламає іграшки та навмисно вживає грубі слова. Хлопчик стає «загрозою» для всього дитячого колективу та джерелом засмучень вихователя групи.

Побачивши, як Микитка навмисно зіштовхнув дитину з гойдалки, вихователь накричала на хлопчика. Образившись через «незаслужене» (на думку дитини) покарання, Микитка вирішив «помститись» вихователю. Граючи на дитячому майданчику, хлопчик помітив, як вихователь відвернувся до інших дітей групи, і, скориставшись приводом, утік із дитячого садочка.

Питання для обговорення

1. Як боротися вихователю групи з проявами агресивності у дітей дошкільного віку?
2. Чи допустив педагогічної помилки вихователь, дозволивши хлопчику втекти з дитячого садочка? Якщо так, то в чім?

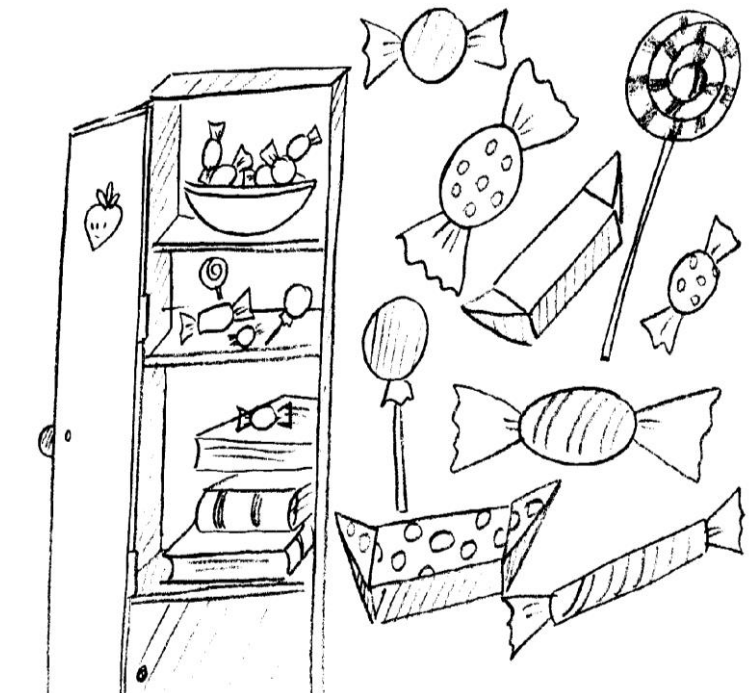
Педагогічна ситуація №25

Коли дитина бачить, що вчитель любить її, чуїно ставиться до її потреб та інтересів, готовий прийти до неї в будь-який час на допомогу, вона відповість йому любов'ю на його любов.

В. Вахтеров

Пристапивши до роботи у дошкільний навчальний заклад сільського типу, молодий вихователь, на час відпустки нинішнього вихователя, у перший день роботи відчував хвилювання і невелике побоювання. Це була група різних за віком дітей-дошкільників, які зацікавлено дивились на нового вихователя і чекали знайомства. Він клопітливо і наполегливо працював над собою, готуючись до нового дня з малюками і до створення нових зацікавлених подорожей дітлахів країною науки. Діти настільки захоплено й цікаво проводили час, що навіть не помітили відсутності свого наставника.

Але згодом молодий вихователь зіткнувся з проблемою: деякі діти стали сумувати за своїм вихователем, хоча до цього все йшло дуже добре. Нинішній вихователь, який приходив у дитячий садок з приводу задачі документації, помітив, наскільки сильно прив'язались до нового вихователя його малюки. Маючи бажання помститись молодому фахівцю, він вирішив «підкупити»

дітей цукерками та потай від нього розповідав малятам про подарунки, які лежать у їхніх шафах. Полюбляючи солодощі, кожного разу дітлахи чекали на візит свого вихователя.

Питання для обговорення

1. Охарактеризуйте поведінку нинішнього вихователя та дайте психолого-педагогічну оцінку його діям?
2. Чи порушив вихователь норми професійної-педагогічної етики?

Педагогічна ситуація №26

Розніжені й розбещені індивідууми формуються тоді, коли в їхньому житті домінує єдина радість – радість споживання.

В. Сухомлинський

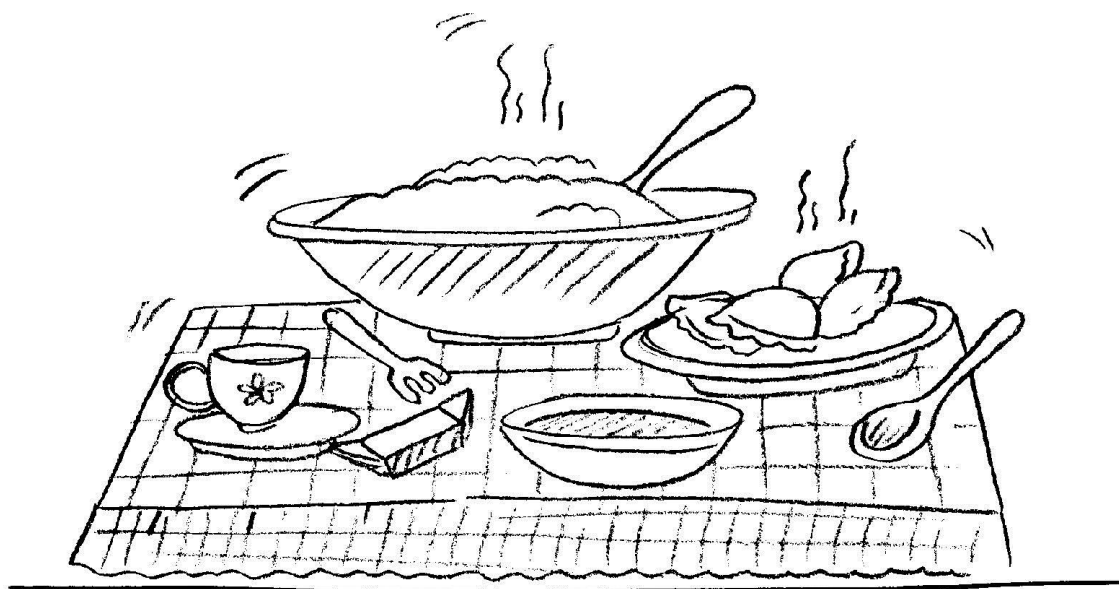
Відсутність апетиту або систематичні відмови від їжі – проблема, яка часто зустрічається у дітей молодшого віку. Здебільшого причина має не медичний, а поведінковий характер: дитина намагається перехопити ініціативу під час прийому їжі (як і в інших сферах повсякденного життя) і командувати батьками та вихователем групи.

Це й стосується Максимки, який завжди, коли приходить в дитячий садок, відмовляється їсти. На поради та заохочення вихователя хлопчик не реагує та наполягає на своєму. Згодом починає капризувати та заважати іншим дітям, які сидять поруч із ним.

Питання для обговорення

1. Що робити вихователю групи, коли зустрічаються такі ситуації у дитячому садку?
2. Яку систему заходів та заохочень, на Вашу думку, потрібно використовувати вихователю для Максимки?

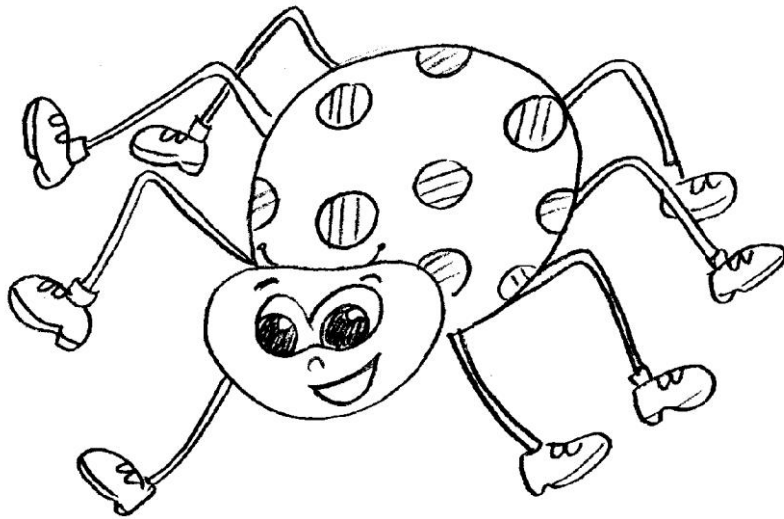
Педагогічна ситуація №27

У світі немає нічого кращого і приємнішого за дружбу; виключити з життя дружбу – все одно, що позбавити світ сонячного світла.

Цицерон

Майже всі діти люблять тварин, цікавляться їхнім життям та звичками. Граючи у дитячому садочку, два хлопчики обговорювали своїх домашніх улюбленців. У Дмитрика вдома був хом'ячок, а у Сашка – павучок. Зацікавившись домашнім улюбленцем Сашка, Дмитрик попросив друга принести павучка у дитячий садок.

Наступного дня, коли всі діти стали гратися в ігровому куточку, Сашко потай від вихователя дістав павучка і віддав його Дмитрику. Хлопчик, який ніколи не держав таку тваринку в руках, злякавшись, випустив її на підлогу. Діти, граючись недалеко від хлопчиків, помітили павучка, який прямував на них, стали кричати, тікати до вихователя й плакати.

Питання для обговорення

1. Яких помилок, на Вашу думку, припустилися: батьки Сашка та вихователь групи?
2. Проаналізуйте педагогічну ситуацію та складіть власний алгоритм вирішення задачі.

ДОДАТОК №3

Зразок оформлення анкети для дослідження

Анкета

Шановні студенти!

Запрошуємо Вас взяти участь у дослідженні та відповісти на запитання анкети. Це опитування здійснюється з метою виявити ефективність вивчення навчального спецкурсу «Формування професійної культури майбутнього вихователя ДНЗ»: зміст навчального спеціального курсу, набуття навичок та вмінь, методи передачі інформації, організація занять, що розвивають ваш професійний і творчий потенціал, культура поведінки, мислення, особистісні якості, активність.

Від відвертих відповідей буде залежати результативність нашого педагогічного дослідження, що дозволить зробити достовірні висновки та розробити практичні рекомендації щодо формування професійної культури майбутнього вихователя ДНЗ. Будь ласка, не пропускайте без відповіді жодне запитання, підкресліть варіант, що відповідає вашій думці. У залишеному місці Ви можете записати власні судження та пропозиції.

Анкета носить оцінний, особистісний і анонімний характер. Щиро просимо відповісти на запитання анкети якомога повніше та відвертіше.

1. Викладання навчального спецкурсу «Формування професійної культури майбутнього вихователя ДНЗ», на Вашу думку, є:

- цікавим та необхідним;
- цікавим, однак непотрібним;
- нецікавим, однак необхідним;
- нецікавим і непотрібним;

- Ваш варіант _____

2. Чи є, на Вашу думку, знання, уміння й навички, отримані під час вивчення цього спецкурсу, достатніми для Вашої майбутньої професійної діяльності (необхідне підкресліть):

- так;
 - переважно так;
 - ні
- Ваш варіант _____

3. Спробуйте визначити, наскільки глибоко та на сучасному рівні Вам надається професійна інформація викладачем на лекціях й практичних заняттях зі спецкурсу «Формування професійної культури майбутнього вихователя ДНЗ» (необхідне підкресліть):

Лекції:

- рівень цілком задовольняє;
- не задовольняє;
- рівень не зовсім задовольняє;
- інформація, що надається, далека від практики;
- хотіли б дізнаватися більше нового й на глибшому рівні;

Практичні заняття:

- рівень цілком задовольняє;
- не зовсім задовольняє;
- не задовольняє;
- не всі навички й уміння, що формуються на заняттях, будуть застосовуватися в подальшому на практиці.
- Ваш варіант _____

4. Що для Вас було найважчим за час вивчення навчального спеціального курсу «Формування професійної культури майбутнього вихователя ДНЗ»?

- аналіз мовленнєвих ситуацій;
- вирішення складних педагогічних ситуацій та розв'язання педагогічних задач;
- аналіз нормативних документів;
- складання вправ на постановку дикції;

-
- вправи на контроль і корекцію правильної постави та ходи;
 - вправи на вдосконалення комунікативних якостей мовлення педагога-вихователя;
 - написання термінологічних диктантів;
 - виконання вправ на вдосконалення техніки мовлення: на дихання, з дикції;
 - написання творів-роздумів;
 - Ваш варіант _____

5. На Вашу думку, яка робота на заняттях із навчального спецкурсу «Формування професійної культури майбутнього вихователя ДНЗ» здається Вам найбільш привабливою (необхідне підкресліть):

- брати участь у розробці творчого проекту, який входить до означеного спецкурсу;
- слухати виступи Ваших однокурсників;
- брати участь в обговореннях та аналізі проблемних питань;
- слухати лекції викладача;
- доходити до самостійних висновків;
- Ваш варіант _____

6. Чи інформує Вас викладач про організацію навчального процесу із означеного спецкурсу щодо кількості модулів й годин у ньому, змісту модулів, критеріїв оцінювання та ін.:

- інколи
- завжди
- ніколи

7. Чи завжди Вам зрозумілі цілі та завдання, що ставляться викладачем перед початком занять із цього спецкурсу (необхідне підкресліть):

- інколи
- завжди
- нам їх не формулюють
- Ваш варіант _____

8. З якими труднощами у процесі вивчення навчального спецкурсу Ви зіткнулись? Чи були вони вирішені?

9. Чи завжди Ви відчуваєте допомогу з боку викладача, якщо маєте сумніви стосовно виконання якогось завдання означеного курсу:

- інколи
 - завжди
 - частково
 - Ваш варіант _____
-

10. З Вашого погляду, чи можна визначити якість та ефективність занять під час вивчення спецкурсу «Формування професійної культури майбутнього вихователя ДНЗ»?

11. Чи об'єктивно оцінює рівень Ваших знань та вмінь викладач під час викладання спецкурсу «Формування професійної культури майбутнього вихователя ДНЗ» (необхідне підкресліть):

- так
 - не зовсім
 - ні
 - Ваш варіант _____
 - частково
-

12. У процесі вивчення спецкурсу «Формування професійної культури майбутнього вихователя ДНЗ» чи надає Ваш викладач належну увагу формуванню навичок самостійної роботи (необхідне підкресліть):

- так
 - не зовсім
 - ні
 - Ваш варіант _____
-
-

13. Чи враховуються викладачем із означеного спецкурсу Ваші інтереси, здібності і психологічні особливості (необхідне підкресліть):

- так
- не завжди
- ніколи
- Ваш варіант _____

14. Якого стилю спілкування в основному дотримується Ваш викладач у процесі вивчення спецкурсу «Формування професійної культури майбутнього вихователя ДНЗ» (необхідне підкресліть):

- авторитарний;
- демократичний;
- ліберальний;
- Ваш варіант _____

15. Чи допомагає Вам використання викладачем технічних засобів для представлення візуальної інформації на заняттях (необхідне підкресліть):

- так, інформація краще сприймається і запам'ятовується;
- ні, візуальна інформація є перешкодою для сприйняття;
- Ваш варіант _____

16. На Вашу думку, чи підвищився рівень Вашої професійно-педагогічної культури та інших студентів під час вивчення спецкурсу «Формування професійної культури майбутнього вихователя ДНЗ» (необхідне підкресліть):

- так
- ні
- не зовсім
- Ваш варіант _____

Дякуємо за відповіді!

ДОДАТОК №4

АНКЕТА СТУДЕНТА «Моя оцінка рівня сформованості професійної культури» (О. В. Попчук, 2013)

Шановні студенти!

Запрошуємо Вас взяти участь у дослідженні та відповісти на запитання анкети. Мета дослідження – визначення рівня сформованості професійної культури майбутнього вихователя ДНЗ у процесі професійної підготовки.

Від відвертих та принципових відповідей буде залежати результативність нашого педагогічного дослідження, що дозволить зробити достовірні висновки та розробити практичні рекомендації щодо формування професійної культури майбутнього вихователя ДНЗ.

Будь ласка, не пропускайте без відповіді жодного запитання, підкресліть варіант, що відповідає Вашій думці. У залишеному місці Ви можете записати власне судження на поставлене запитання.

1. Оцініть власний рівень професійної культури за 12-ти бальною шкалою:

- високий (9-12 балів);
- середній (5-8 балів);
- низький (0-4 бали).

2. Оцініть рівень сформованості професійної культури студентів, які навчаються на одному з Вами курсів:

- високий (9-12 балів);
- середній (5-8 балів);
- низький (0-4 бали).

3. Чи вважаєте Ви необхідним підвищувати свій рівень професійної культури:

- так;
- ні.

4. Як Ви розумієте сутність феномена професійної культури? _____

Щиро дякуємо за допомогу у дослідженні!

ДОДАТОК №5

АНКЕТА

Будь ласка, заповніть анкету і висловіть свою думку.

1. Як Ви розумієте поняття «професійна компетентність»?

2. Як Ви вважаєте, які компоненти входять до професійної компетентності вихователя?

3. Що, на Вашу думку, характеризує компетентного вихователя?

4. Як Ви розумієте професійне зростання педагога-вихователя?

5. Які методи, форми, технології можуть сприяти формуванню професійної культури вихователя?

6. Як залежить рівень розвитку дітей від рівня освіти педагога?

Щиро дякуємо за допомогу у дослідженні!

ДОДАТОК №6

**РЕКОМЕНДАЦІЇ МАЙБУТНЬОМУ ВИХОВАТЕЛЮ
ДОШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ЩОДО
УСПІШНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ****1. Вимоги до зовнішнього вигляду вихователя
дошкільного навчального закладу**

Однією з головних і постійних вимог, які висуваються до особистості педагога-вихователя, належать: любов до дітей та своєї педагогічної діяльності, наявність ґрунтовних знань, широка ерудиція, високорозвинений інтелект, педагогічна інтуїція, високий рівень загальної культури й моральності, професійне володіння різноманітними методами навчання і виховання дітей дошкільного віку та ін. Але без будь-якого із зазначених вище факторів успішна педагогічна діяльність не можлива. Усі ці властивості здобуваються систематичною, наполегливою та значною працею педагога над собою.

Зважаючи на те, що основна інформація із зовнішнього світу сприймається через зоровий аналізатор, а також на те, що більшість людей складають своє перше враження про інших на основі оцінки зовнішності, важливим під час підготовки майбутніх вихователів є створення привабливого зовнішнього вигляду, його зовнішньої естетичної виразності. Саме він допомагає створити позитивний образ, привернути до себе увагу, показати себе не лише симпатичною людиною, але і прекрасним педагогом.

До елементів зовнішнього вигляду педагога більшість науковців (Л. Загородня [17], І. Зязюн та ін.) відносять охайність, доглянутість, рухи, поставу, ходу, уміння добирати одяг та взуття відповідно до фігури.

Отже, основними вимогами до зовнішнього вигляду педагога-вихователя є такі:

- гарна та виразна постава;
- пряма хода;
- плавні, витончені, природні, чіткі рухи;

////////////////////////////////////

- уміння здійснювати за допомогою рухів фасилітативний вплив на дошкільників (прогладжувати по голові, обіймати, покласти руку на плече тощо);

- педагогічно доцільні жести, що природно відображають зміст мислення й мовлення та несуть у собі емоційно-образну завершеність;

- гарний, естетично витриманий, діловий одяг;

- зручне, завжди чисте, легке, гарне взуття, що може добре гармоніювати з індивідуальними особливостями зовнішнього вигляду (постава, зріст); оптимальна висота підборів;

- не використовувати занадто яскравих і дорогих коштовностей, адже це сприяє відволіканню уваги дітей дошкільного віку;

- зачіска: ретельно зачесане волосся; не допускати надмірних експериментів зі своїм волоссям, адже часті зміни кольору можуть призводити до відволікання уваги дітей; не допускати головного убору у приміщенні;

- бути завжди взірцем догляду за волоссям;

- не використовувати яскравого макіяжу, дотримуватися почуття міри;

- доречний вибір косметичних засобів, що відповідає художньо-естетичним вимогам;

- за допомогою міміки чітко та виразно передавати свій настрій, почуття і ставлення до конкретної ситуації.

Отже, слід завжди пам'ятати, що кожна позитивна риса особистості педагога: доброзичливість, справедливість, ерудованість, почуття гумору – підмічається вихованцями і викликає бажання її наслідувати. Привабливий педагог, навіть без спеціального наміру, передає дітям певні якості власної особистості. Адже вони дивляться на педагога як на професіонала виховання, який, навчаючи інших, сам повинен бути близьким до зразка культурної, вихованої людини.

2. Правила педагогічного спілкування вихователя ДНЗ із дітьми дошкільного віку

Професійна діяльність вихователя дошкільного навчального закладу не можлива без ефективного педагогічного спілкування. Саме через якісне професійно-педагогічне спілкування вихователь може організувати поведінку та діяльність дітей

дошкільного віку, інформувати, викликати відповідні переживання та допомагати перебороти дитячі труднощі.

Педагог-вихователь має бути яскравою й привабливою особистістю, який би захоплював своїх вихованців багатством знань та інтересів, досконалістю інтелекту, стрункістю логіки. Він повинен бути позбавлений тих рис темпераменту і характеру, які обумовлюють негативні емоційні реакції та непродуктивні стереотипи спілкування в типових педагогічних ситуаціях. Це стосується, в першу чергу, неврівноваженості, агресивності, грубощів, емоційної байдужості, замкнутості, моральної нерозбірливості.

Дотримання основних правил педагогічного спілкування допоможе педагогу-вихователю уникати багатьох труднощів та помилок, які можуть спостерігатися у професійній діяльності. Серед них можемо виділити такі:

1. Постійно удосконалюйте власне мовлення, розвивайте свою комунікативну пам'ять.

2. Пам'ятайте, що успіх педагогічної діяльності насамперед залежить від культури спілкування.

3. У процесі спілкування з дітьми дошкільного віку намагайтеся частіше висловлювати схвалення та заохочення; уникайте упередженої критики вихованців.

4. Умійте уважно вислухати вихованця та зрозуміти його стан.

5. Частіше посміхайтесь до дошкільнят, адже посмішка – це ключ до серця дитини. Вона викликає позитивні, приємні емоції та спонукає до продуктивного спілкування.

6. У процесі безпосереднього спілкування враховуйте індивідуальні особливості, темперамент, характер дитини дошкільного віку.

7. Використовуйте різні види спілкування.

8. Систематично аналізуйте процес спілкування.

9. Випромінюйте добро і любов до дітей дошкільного віку. Демонструйте кращі зразки своєї поведінки, адже Ваш внесок у розвиток дитини безцінний.

10. Виявляйте доброзичливість, щирість та власну ініціативу у спілкуванні з вихованцями.

11. Якщо назріває потреба в індивідуальній бесіді, завчасно розробіть її план.

12. Учіться "бачити" себе збоку очима вихованців, колег, батьків.

13. Зустрічаючись з конфліктними ситуаціями, не приймайте поспішних рішень, а спочатку проаналізуйте причини появи конфлікту, конкретні дії його учасників і лише потім приймайте виважене рішення.

14. Вступаючи в дискусії з вихованцями з того чи іншого питання, намагайтесь передати їм своє ставлення до певного вчинку, його наслідків, але не акцентуйте увагу на негативних діях особистості школяра.

15. Постійно підкреслюйте своє ставлення до вихованців, висуваючи на перший план позитивні оцінки їхніх дій.

16. Ставтесь із повагою до кожної особистості, якомога частіше підносьте її сутність і велич у житті.

17. Дбайте про культуру мовлення, не вдавайтесь до вульгарних слів, зневажливого ставлення до мовних помилок учнів.

18. Технологія й тактика спілкування мають бути скеровані на усунення психологічних бар'єрів між вихователем і вихованцями.

19. Окремо обдумуйте особливості спілкування з важковиховуваними дітьми.

20. У процесі спілкування не зловживайте своїми перевагами як керівника-вихователя.

21. Якщо ви хочете поговорити з дитиною, присядьте чи нахиліться до рівня дитини, встановіть зоровий контакт; якщо потрібно – покладіть свої руки дитині на плечі та поставте дитині запитання.

22. Якщо ви побачили, що дитина не зрозуміла вашої пропозиції – попросіть її повторити вашу фразу.

23. Говоріть з дитиною спокійним тоном, змінюючи тембр голосу залежно від обставин.

24. Намагайтесь створювати і підтримувати позитивну атмосферу.

СЛОВНИК ТЕРМІНІВ

~А~

АВТОРИТЕТ – здатність переконувати інших людей; це загально визнаний вплив, яким користується та чи інша людина внаслідок певних якостей або заслуг. До таких достоїнств належать висока духовність, культура, інтелігентність, ерудиція, високі моральні якості, педмайстерність та ін. [11].

АВТОРИТЕТ БАТЬКІВ – визнаний вплив батьків на переконання й поведінку дітей, який ґрунтується на глибокій повазі й любові до батьків, довірі до високої значущості їхніх особистісних якостей і життєвого досвіду, до їхніх слів і вчинків. Авторитет батьків створюється в результаті правильного виховання і здорових стосунків у родині. Вимогливість батьків має поєднуватися з чуйним ставленням до дітей, знанням їхніх потреб, інтересів і нахилів, з допомогою їм у навчанні, урахуванням їхніх індивідуальних і вікових особливостей [11, с. 14].

АГРЕСИВНІСТЬ ДІТЕЙ (від лат. *aggressio* – напад) – емоційний стан і риса характеру дитини, характеризується імпульсивною активністю поведінки, афективними переживаннями – гніву, злості, намаганням заподіяти іншому травму (фізично чи морально). Агресивність дітей є наслідком поганого ставлення до них (браку чуйності й поваги, надмірна строгість, зловживання покараннями) [11, с. 15].

АДАПТАЦІЯ ПРОФЕСІЙНА (від лат. *adaptation* – пристосування) – процес або результат процесу пристосування працівника в початковий період його роботи на цьому підприємстві до особливості робочого місця та організації праці на виробництві [11, с. 15].

~Б~

БАЖАННЯ – один зі структурних компонентів розвитку вольового процесу: переживання людиною своїх актуальних потреб. Це поняття характеризується усвідомленим уявленням про прагнення щось здійснити [11, с. 35].

БАЗА ЗНАНЬ – сукупність формалізованих знань про предметну галузь, які подаються у вигляді фактів і правил, що виражають евристичні знання про методи розв'язання задач у цій предметній сфері. База знань є складовою частиною інтелектуальних, зокрема експертних, систем [11, 35].

БАЗОВИЙ КОМПОНЕНТ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ – державний стандарт, що містить норми і положення, що визначають вимоги до розвитку, виховання та навчання дитини дошкільного віку, а також умови, за яких вони можуть бути досягнуті. Виконання вимог Б. к. д. о. є обов'язковим для всіх дошкільних навчальних закладів України незалежно від підпорядкування, типів і форм власності.

Базовий компонент дошкільної освіти складається з двох частин: інваріантної та варіативної. Перша визначає обов'язковий для дітей певного віку ступінь засвоєння знань, оволодіння уміннями, набуття досвіду, сформованості цінностей. Ця частина об'єднує освітній простір України, створює необхідні умови для розвитку, виховання і навчання дітей незалежно від місця та умов проживання, типу дошкільного закладу. Варіативна частина враховує і відображає у змісті дошкільної освіти регіональні, етно-соціокультурні та індивідуальні особливості розвитку дошкільника [15, с. 40].

БЕСІДА в дидактиці – метод навчання, за якого педагог, спираючись на наявні у дітей знання й досвід, користуючись запитаннями, підводить до розуміння й засвоєння нових знань, до повторення й перевірки знання навчального матеріалу [11, с. 39].

~В~

ВЕРЕДЛИВІСТЬ ДИТЯЧА – один із проявів неслухняності. Ознаками вередливості дитячої є швидка зміна бажань, їх недоречність і невмотивованість. В. д. може бути результатом неправильного виховання з раннього дитинства: потурання примхам, порушення звичного режиму, немотивованої або надмірної суворості батьків [11, с. 50].

ВИХОВАЛЬНІ ВІДНОСИНИ – відносини, орієнтовані на повноцінний розвиток кожної особистості, здатної на активну роль у збереженні й примноженні соціальних цінностей і до співжиття в соціумі за моральними принципами [15, с. 86].

ВИХОВАННЯ – процес цілеспрямованого, систематичного формування особистості, зумовлений законами суспільного розвитку, дією багатьох об'єктивних і суб'єктивних факторів. У *широкому розумінні* виховання – це вся сума впливів на психіку людини, спрямованих на підготовку її до активної участі у виробничому, громадському й культурному житті суспільства. У *вузькому розумінні слова* – виховання є планомірним впливом батьків і школи на вихованця [11, с. 53].

Під процесом виховання розуміється виховна взаємодія, у ході якої педагог як носій суспільного досвіду систематично діє з метою вдосконалення особистості, будує свою діяльність на основі зворотної інформації про її результативність [15, с. 87].

Засобом виховання є насамперед приклад, який вихователь подає вихованцеві, потім – наказ (вимога й заборона), переконання, привчання й навчання. Виховання з боку батьків і школи припиняється з втратою ними авторитету у вихованця [11, с. 53].

////////////////////////////////////

ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ – виховання дітей від народження до 6 (7) років.

Виховання дітей дошкільного віку – це: а) організований і цілеспрямований процес формування в дітей дошкільного віку фізичних, моральних, духовних, інтелектуальних, естетичних, громадянських і патріотичних якостей особистості під педагогічним впливом батьків і вихователів;

б) процес соціалізації дитини, її адаптації до життя, становлення і розвиток її як особистості, майбутнього громадянина своєї країни у процесі взаємодії власної активності дитини і впливу природного, соціального, культурного середовища, сім'ї і педколективу дошкільного навчального закладу;

в) формування у дітей загальноприйнятих суспільством соціальних цінностей (загальнолюдських і національних), моральних і правових норм, зразків поведінки, правил і норм спілкування, мовленнєвого етикету в процесі взаємодії дитини, її внутрішньої і зовнішньої активності й цілеспрямованих педвпливів батьків і педагогів дошкільного навчального закладу [15, с. 88-89].

ВИХОВАТЕЛЬ – у широкому розумінні слова – особа або організація, яка здійснює виховання; у вузькому значенні – посадова особа, яка займається вихованням дітей і молоді в навчально-виховних закладах.

Історично посада вихователя з'явилася ще в античних державах. В українській загальноосвітній школі функції вихователя (у вузькому значенні) виконує класний керівник і вихователь групи подовженого дня [11, с. 53].

ВИХОВНЕ СЕРЕДОВИЩЕ – середовище безпосереднього і опосередкованого впливу на дитину на макрорівні; сукупність об'єктивних і суб'єктивних факторів, що створює умови життєдіяльності особистості, передачі їй суспільно-історичного досвіду людства і національної культури, впливає на формування її фізичних, психічних і соціально-адаптивних

можливостей, процес і повноту творчої самореалізації. Компонентами цілісної системи виховання є:

- виховне середовище сім'ї (її мікроклімат, господарсько-побутовий устрій, внутрішньо сімейні зв'язки, якість виконання сімейних функцій);

- виховне середовище державних закладів виховання (дитячий будинок, будинок дитини, притулок, інтернат та ін.);

- виховне середовище освітніх закладів, у т. ч. спеціальних (дошкільний навчальний заклад, школа, ВНЗ);

- виховне середовище вулиці (групи ровесників, неформальні групи і об'єднання), інформ. В. с. – засоби масової інформації та комунікації (радіо, телебачення, мистецтво, література, друкована продукція, комп'ютер) та ін. [15, с. 95].

ВИЩА ОСВІТА – рівень освіти, що її одержують на базі середньої у ВНЗ і який підтверджується офіційно визнаними документами (дипломами, сертифікатами тощо). Це результат засвоєння такої сукупності систематизованих знань і навичок діяльності, що дає можливість спеціалістові самостійно й відповідально вирішувати дослідницькі і практичні завдання, творчо використовуючи й розвиваючи досягнення культури, науки, техніки [11, с. 54].

ГРА – вид креативної діяльності людини, у процесі якої в уявній формі відтворюються способи дій з предметами, стосунки між людьми, норми соціального життя та культурні надбання людства, які характеризують історично досягнутий рівень розвитку суспільства.

Поняття гра розглядається як родове щодо до термінологічного словосполучення «ігрова діяльність». У дошкільному віці гра є провідною діяльністю, у процесі якої відбуваються важливі зміни у психіці дошкільника й розвиваються психічні процеси, що готують його перехід до нового, вищого щабля розвитку [15, с. 139].

~Д~

ДЕРЖАВНИЙ КЛАСИФІКАТОР ПРОФЕСІЙ – складова частина державної системи класифікації та кодування техніко-економічної та соціальної інформації в Україні [2, с. 742].

ДИТЯЧА ГРА – вид діяльності, що склався історично і полягає у відтворенні дітьми дій дорослих і їхніх взаємин (стосунків) в особливій умовній формі [15, с. 194].

ДИТЯЧИЙ НЕГАТИВІЗМ – немотивований опір дитини на вплив з боку оточення, прагнення діяти наперекір проханням, порадам, вимогам, протидія заради самої протидії. Дитячий негативізм має широкий спектр проявів: від грубості, примх до відчуженості, замкнутості. Спостерігаються дві форми Д. н.: пасивний, коли дитина без достатньої мотивації відмовляється виконувати певні дії, що від неї вимагаються, та активний, коли дитина виконує не те, що від неї вимагають, а прямо протилежне. Період 2,5 – 4 років має загальноприйнятту назву «періоду впертості», негативізму, опозиції [15, с. 205].

ДОШКІЛЬНЕ ВИХОВАННЯ – сімейне й суспільне виховання дітей дошкільного віку. В різних країнах залежно від початку шкільного навчання дошкільне виховання охоплює дітей від 3 до 6 чи 7 років. *Уперше систему дошкільного виховання у сім'ї* опрацював Ян Амос Коменський, який написав спеціальний посібник з виховання дітей «Материнська школа». В Україні перший дошкільний заклад відкрито 1872 р. [15, с. 39]

ДОШКІЛЬНИЙ ВИХОВНИЙ ЗАКЛАД є закладом освіти й суспільного виховання дітей віком від двох до семи років, що здійснює завдання щодо задоволення потреб у догляді, оздоровленні, вихованні та навчанні дітей дошкільного віку.

~К~

КОМПЕТЕНТНІСТЬ у навчанні (лат. *competentia* – коло питань, у яких людина добре розуміється) набуває молода людина не лише під час вивчення предмета, групи предметів, а й за допомогою засобів неформальної освіти, внаслідок впливу середовища тощо [15, с. 408].

КУЛЬТУРА (від лат. – виховання, освіта, розвиток) – сукупність практичних, матеріальних і духовних надбань суспільства, які відображають історично досягнутий рівень розвитку суспільства й людини і втілюються в результатах продуктивної діяльності [11, с. 182].

К. (обробіток, догляд, шанування, виховання, освіта, розвиток) – система програм людської діяльності, поведінки і спілкування людини для зміни та удосконалення суспільного життя в усіх його основних виявах [15, с. 439].

К. – це те, що твориться людиною, на відміну від того, що твориться природою (італ. філософ Д. Віко – 1725 р.) [15, с. 439].

КУЛЬТУРА МИСЛЕННЯ – сукупність формально-логічних, мовних, змістово-методологічних і етичних знань, умінь і навичок, що проявляються в інтелектуальній діяльності людини. Від них залежать процеси соціалізації особистості, професійні успіхи і творчі досягнення [11, с. 182].

КУЛЬТУРА МОВИ – дотримання ustalених норм вимови, слово- та формо- вживання й побудови фраз, основи яких закладаються в сім'ї, у дошкільному віці, однак систематичне, організоване навчання мови починається в школі [11, с. 182].

КУЛЬТУРА ПОВЕДІНКИ – це сукупність сформованих, соціально значущих якостей особистості, щоденних вчинків людини в суспільстві, що ґрунтуються на нормах моралі, етики, естетики та культури.

К. п. – дотримання основних вимог і правил людського співжиття, вміння знаходити правильний тон у спілкуванні з оточуючими [11, с. 182].

~М~

МОВЛЕННЯ – форма спілкування (комунікації) людей засобами мови, яке виконує роль основного механізму мислення людини [15, с. 514].

МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ – цілеспрямований процес оволодіння дітьми моральними категоріями, цінностями, принципами, ідеалами, виробленими людством і прийнятими суспільством на рівні власних переконань, дотримання їх як звичних форм особистості поведінки [15, с. 523].

~О~

ОСОБИСТІТЬ, особа – у широкому розум. – конкретна, цілісна людська індивідуальність у єдності її природних і соціальних якостей; у вузькому, філ. розум. – індивід як суб'єкт соц. діяльності, властивості якого детерміновані конкретно-історичними умовами життя суспільства [11, с. 243].

Наука, що вивчає особистість, – персонологія (лат. особа). Дослідженнями загальних проблем людської особистості займаються персонологи [15, с. 627].

ОСОБИСТІТЬ ПЕДАГОГА – особистість, яка виконує проф. роль педагога (шкільного вчителя, вихователя дошкільного закладу, вихователя школи-інтернату, викладача вищого навчального закладу тощо) [2, с. 628].

~П~

ПАРАДИГМА (грец. – приклад, взірець) – теорія (або модель постановки проблем), прийнята за зразок вирішення дослідницьких завдань певним науковим співтовариством [11, с. 248].

ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ – галузь професійної діяльності педагога з навчання, виховання і розвитку учнів.

– складно організована система низки діяльностей:

1) практична діяльність викладача з навчання і виховання людини;

2) управлінська діяльність керівників освітньої системи;

3) науково-педагогічна діяльність (науково-дослідна);

4) методична діяльність фахівця з викладання матеріалів пед.науки педагогічним працівникам різних установ (пов'язана з методикою навчального предмета або з методикою проведення виховної роботи в школі).

Педагогічну діяльність визначають як розв'язання педагогічних задач.

П. д. як профес. має місце в спеціально організованих суспільством освітніх установах: дошкільних закладах, установах додаткової освіти, підвищення кваліфікації і перепідготовки [15, с. 640].

ПЕДАГОГІЧНА ІНТУЇЦІЯ – специфічна здатність педагога передбачати нахили, поведінку, вчинки дитини за певних умов у відповідному середовищі. Це поняття неможливе без значного досвіду, творчості, глибоких знань учителя про дитину та світ, що її оточує [11, с. 251].

ПЕДАГОГІЧНА КУЛЬТУРА – інтегративна сукупність фізичних, інтелектуальних, загальнокультурних і моральних якостей, проф. знань і умінь, необхідних для успішної навч. та виховної роботи.

Умовно в ній виділяється три групи характеристик:

1) загальнолюдські якості (інтелектуальний розвиток, належний рівень розвитку мовлення);

2) професійні якості (любов до дітей, проф. компетентність, знання теорії та історії педагогіки, основ психології, метод. уміння, що вкл. пед. техніку, знання досягнень пед. науки та практики, уміння застосовувати їх у практичній діяльності, тактовність, прагнення до самовдосконалення, вміння організувати самоосвіту тощо);

3) моральні якості (духовність, моральна чистота, доброзичливість, чуйність та людяність, чесність і правдивість, організованість і відповідальність) [15, с. 641].

ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ – це характеристика високого рівня педагогічної діяльності, критеріями якого виступають такі ознаки його діяльності як науковість, гуманність, педагогічна доцільність, результативність, демократичність, творчість (оригінальність) [11, с. 251].

ПЕДАГОГІЧНЕ СПЛКУВАННЯ – встановлення контакту з дітьми, професійний вплив педагога-вихователя на дітей дошкільного віку, спрямований на оптимізацію навчально-виховної діяльності й особистісних стосунків між ними [15].

ПРОФЕСІОГРАМА – зумовлена змістом праці система інформації про соціально-економічні, технологічні, санітарно-гігієнічні та пед. аспекти професії, її психол. й психофізіологічні властивості та якості, необхідні й достатні для успішного оволодіння і ефективного виконання конкретної проф. діяльності.

Найважливішою складовою П. є психограма, що являє собою психол. аналіз структури проф. діяльності та характеристику вимог професії до психіки людини, тобто психограма – це психологічний портрет професії.

Схема розробки П. має таку структуру:

– загальна характеристика професії; санітарно-гігієнічні умови та безпека праці; вимоги професії до працівника; проф.

////////////////////

навчання; протипоказання до навчання та виконання проф. обов'язків; заробіток; підвищення кваліфікації; перспективи зайнятості.

Професіографічна інформація спонукає людину «аналізувати» себе, «приміряти» професію до себе, проводити самоконсультацію щодо проф. вибору. Крім того, професіографічний матеріал дає змогу самій особистості усвідомити свої можливості, психол. якості, здібності й адекватно їх оцінити з огляду на свою придатність до конкретної професії [15, с. 740-741].

ПРОФЕСІЯ – стійкий та відносно широкий вид трудової діяльності (занять) людини, визначений розподілом праці та її функціональним змістом.

Поділ людей за П. склався внаслідок ускладнення та диференціації праці. Існують різні класифікації П.: за характером праці (розумової чи фізичної), рівнем та характером необхідної кваліфікації (для робітничих П.), предметом праці (П. типу «людина-техніка», «людина-людина», «людина-природа», «людина-знакова система», «людина-художній образ»), засобами праці та ін. [15, с. 742].

ПЕДАГОГІЧНА ПРОФЕСІЯ – рід діяльності, у якій джерелом існування людини є володіння мистецтвом формування особистості ін. людини засобами свого фаху, а виокремлення певних видів педдіяльності у межах пед. П. для вирішення певного класу проф. – пед. завдань набуває статусу пед. спеціальності (за Н. Гузій) [15, с. 743].

ПЕДАГОГІЧНА ЕТИКА – розділ етичної науки (проф. етики), яка конкретизує загальнолюдські принципи моралі відповідно до умов проф. – пед. діяльності.

З точки зору філос. науки П. е. вивчає особливості пед. моралі, обґрунтовує її принципи і з'ясовує специфіку реалізації принципів загальної моралі у сфері пед. праці, розкриває її функції, категорії, а також вивчає зміст моральної діяльності

СІМЕЙНЕ ВИХОВАННЯ – одна з форм виховання молодих поколінь, яка поєднує цілеспрямовані дії батьків з об'єктивним (тобто стихійним) впливом сім'ї [15, с. 827].

СИТУАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНА – стан педагогічного процесу, у якому є розбіжність між бажаним і реальним, досягнутим у формуванні особистості.

СИТУАЦІЯ ПРОБЛЕМНА – це стан інтелектуального утруднення, коли індивід через відсутність необхідної інформації і знань не може продовжувати діяльність.

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ – 1) категорія сфери праці, що характеризує напрям спрямованості трудової діяльності і специфіку роботи в межах професії; вид занять у межах однієї професії;

2) сукупність знань, умінь і навичок, надбаних у результаті навчання, що забезпечують виконання певного виду проф. діяльності відповідно до кваліфікації, що присвоюється;

3) окрема галузь науки, техніки, мистецтва та ін. [15, с. 868].

СТАНДАРТ ОСВІТИ – система основних параметрів, що приймаються за державну норму освіченості, яка відображає соціальний ідеал і враховує можливості реальної особистості й системи освіти для досягнення цього ідеалу [11, с. 318].

СТИЛЬ ВИХОВАННЯ – усталена система способів і прийомів, які використовує вихователь у педагогічній взаємодії з вихованцями [15, с. 874].

Навчальне видання

СМОЛЯНКО
Юлія Миколаївна

**ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ
МАЙБУТНЬОГО ВИХОВАТЕЛЯ
ДОШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ**

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

Технічний редактор ***О. Єрмоленко***

Комп'ютерна верстка
та макетування ***О. Клімова***

Художнє оформлення видання *Альбіна Колесніченко*

Підписано до друку 21.12.2016 р. Формат 60 x 84 1/16.
Папір офсетний. Друк на різнографі.
Ум. друк. арк. 9,5. Обл.-вид. арк. 8,83.
Наклад 150 прим. Зам. № 0023.

ТОВ «Видавництво «Десна Поліграф»
Свідоцтво про внесення суб'єкта
видавничої справи до Державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції.
Серія ДК № 4079 від 1 червня 2011 року
Тел. (0462) 972-664

Віддруковано ТОВ «Видавництво «Десна Поліграф»
14027, м. Чернігів, вул. Станіславського, 40